

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN İSTENMEYEN DAVRANIŞLARDA
KULLANDIKLARI ÖNLEYİCİ YAKLAŞIMLAR VE BU YAKLAŞIMLARIN
ETKİLİLİĞİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

Bilge YILDIZ

EYLÜL -2006

**T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI**

**SINIF ÖĞRETMENLERİNİN İSTENMEYEN DAVRANIŞLARDA
KULLANDIKLARI ÖNLEYİCİ YAKLAŞIMLAR VE BU YAKLAŞIMLARIN
ETKİLİLİĞİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

**Hazırlayan
Bilge YILDIZ**

**Danışman
Yrd. Doç. Dr. Hikmet BAYRAM**

Bolu- 2006

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Bilge YILDIZ' a ait Sınıf Ortamında Karşılaşılan İstenmeyen Davranışların Neler Olduğuna, Bu Davranışlarla Baş Etmede Sınıf Öğretmenlerinin Kullandıkları Önleyici Yaklaşımlara ve Kullanılan Bu Yaklaşımların Etkililiğine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri adlı çalışma, jürimiz tarafından Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS YETERLİLİK TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd.Doç.Dr. Hikmet BAYRAM imza

Üye : Yrd.Doç.Dr. Bahri AYDIN imza

Üye : Yrd.Doç.Dr. Kaya YILDIZ imza

Prof. Dr. Uğur ESER
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

SINIF ÖĞRETMENLERİNİN İSTENMEYEN DAVRANIŞLARDA KULLANDIKLARI ÖNLEYİCİ YAKLAŞIMLAR VE BU YAKLAŞIMLARIN ETKİLİLİĞİNE İLİŞKİN ÖĞRETMEN VE ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ

Bilge YILDIZ

Yüksek Lisans, Eğitim Fakültesi

Tez Danışmanı: Yrd. Doç.Dr. Hikmet BAYRAM

Eylül, 2006;xii+129 sayfa

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında, sınıf içinde karşılaşılan istenmeyen davranışlar ile sınıf öğretmenlerinin bu davranışlarla baş etmede kullandıkları önleyici yaklaşımların neler olduğu ve bu yaklaşımların etkililiğine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini belirlemektir.

Araştırmanın alanını, 2005- 2006 eğitim öğretim yılı içerisinde Sakarya İli sınırları içerisinde yer alan ilköğretim okullarında görev yapan 5. sınıf öğretmenleri ve 5. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada, 10 öğretmen ve 20 öğrenci ile görüşmeler yapılmıştır. Öğretmen ve öğrenciler, aşırı ve aykırı durum örneklemesine uygun olarak seçilmişlerdir. Yapılan görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu ve öğretmen- öğrenci formları kullanılmıştır.

Araştırma niteliksel olarak yapılmıştır. Araştırmada yalnız araştırmacı veri toplamıştır. Araştırmada toplanan veriler, içerik analizi yaklaşımı ile analiz edilmiştir.

Araştırmada, ilköğretim 5. sınıf öğretmen ve öğrencilerinin sınıf ortamında karşılaştıkları istenmeyen davranışların, izinsiz konuşmalar (dersi bölme), kavga etme, etkinliklere katılmama (dersi dinlememe), söz dinlememe (saygısızlık), ödev yapmama, derse ilgisizlik, derste başka şeylerle ilgilenme, birbirlerini şikâyet etme, küfür etme, derse geç kalma, yalan konuşma, aşırı suskunluk, temizliğe dikkat etmeme, okul araç gereçlerine dikkat etmeme, zararlı ve yasak eşyalar taşıma, kopya çekme, öğrencinin kendine güvensizliği olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İlköğretim 5. sınıf öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre, öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla baş etmede kullandıkları önleyici yaklaşımların; sorumluluk verme (görevlendirme), öneride bulunma ve uyarma, göz teması kurma ve mimikle ifade etme, öğrencilerle olumlu iletişim kurma, ön sırada oturtma (grup değiştirme), aile ile işbirliği (ev ziyaretleri), sınıf kurallarını öğrencilerle hazırlama, sınıfta yok sayma (kayıtsız kalma), sınıfın derse katılımını sağlama, öğrenciye değerli olduğunu hissettirme, ben dili ile konuşma, motivasyon sağlama, materyal artırma, açık uçlu soru sorma, aynı davranışla karşılık verme, örneklerle sonuçları anlatma, korkutma, kızma, tehdit etme, öğretmenin sınıfta dolaşması, ceza verme, etkinlik yaptırma, toplantı düzenleme olduğu saptanmıştır.

Ayrıca araştırmada, öğretmenlerin ve öğrencilerin istenmeyen davranışları önlemede, “sınıf kurallarının öğrencilerle beraber hazırlanması”, “öğrenci beklentilerine öğretmenler tarafından cevap verilmesi”, “okul yöneticileri ve rehberlik uzmanları ile işbirliği yapılması”, “öğretmenlerin tutum ve davranışlarına dikkat etmeleri”, “öğretmenler arası işbirliği yapılması”, “tahmin mekanizmasının (öğretmenin, öğrencinin yapacağı davranış önceden kestirebilme becerisi) kullanılması”, “sınıfın fiziki durumunun düzenlenmesi”, “sınıf toplantıları düzenlenmesi”, “okul veli işbirliği yapılması”, “derste öğrenciye uygun etkinlikler yaptırılması”, “ders kazanımlarının günlük hayattan oluşu”, “öğrencilerin derse aktif katılımın sağlanması”, “öğrencilere grup çalışmaları yaptırılması” yaklaşımlarını etkili buldukları sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İstenmeyen Öğrenci Davranışı, Önleyici Yaklaşımı.

ABSTRACT**OPINIONS OF TEACHERS AND STUDENTS RELATED TO THE
MISBEHAVIORS AND PREVENTIVE APPROACHES AND
EFFECTIVENESS OF THESE APPROACHES****Bilge YILDIZ****Master Thess, Faculty of Education****Supervisor: Assist.Prof.Dr. Hikmet BAYRAM****September;2006;xii+129pages**

The aim of this research is to determine the misbehaviors in the classroom environment, approaches to prevent such behaviors and student and teachers' opinions on the effectiveness of them.

Class teachers worked in primary schools in Sakarya in 2005-2006 Academic Year and fifth graders constitute the research field. 10 teachers and 20 students were interviewed in the research. Students and teachers were selected according to excessive and skew samples. Semi-structured and teacher-student forms are used in the interviews.

The research was conducted qualitatively. Only the researcher had gathered data in the research. Data gathered in the research were analysed with 'Content Analysis' approach.

According to research results, the misbehaviors in the classroom environment were as follows: speakings of the students among themselves during the lesson without permission (distracting the lesson), quarrels, not participating in the class activities (not listening to the lesson), not obeying the rules (disrespectfulness), not doing homework, being indifferent to the lesson, being interested in other things, grumbling each other, swearing, being late to the class, telling lies, being extremely silent, being untidy, misusing school equipment, carrying harmful and prohibited things, cheating, and not being self-confident.

According to students and teachers, the approaches put into practice by teachers to overcome misbehaviors were: giving responsibility (charging), giving advice, and warning, using eye contact and mimics, communicating with students in a positive manner, Seating in the front lines (changing groups), supporting cooperation with the parents (home visits), preparing the class rules with students, denying misbehaviors (indifference), having students participate in the activities, having students feel themselves important, using “I” language, motivating the students, Increasing the number of the materials, asking open-ended questions, behaving in the same way, telling the effects of the behaviors with examples, frightening, scolding, threatening, walking around, punishing, doing activities, organizing meetings.

Moreover, students and teachers found the followings effective to overcome misbehavior: “preparing the class rules with the students”, “meeting the students’ expectations”, “cooperation with School Principals and Guidance Counselors”, “paying attention to the attitudes and behavior”, “supporting cooperation among teachers”, “predicting students’ behaviors”, “organizing the classroom”, “holding classroom meetings”, “supporting school cooperation with parents”, “doing suitable activities for students”, “providing learning experiences from the daily life”, “supporting active participation in the lesson”, “students’ group activities”.

Key Words: Misbehaviour, Preventing approach

Babama

TEŞEKKÜR

Araştırmanın her aşamasında sağladığı bilimsel katkı, gösterdiği rehberlik ve anlayışı için tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hikmet BAYRAM'a içten teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, yüksek lisans öğrenimim süresince, derslerine katıldığım ve değerli görüşleri ile yetişmemizde katkıları olan tüm öğretim üyelerine teşekkürlerimi sunarım.

Çalışma süresince değerli görüşleri ve yardımları ile sürekli yol gösteren Yrd.Doç.Dr. Bahri AYDIN'a, tavsiyeleri ve hoşgörülü yaklaşımları için, Yrd.Doç.Dr. Kaya YILDIZ ve Yrd.Doç.Dr. Samettin GÜNDÜZ'e teşekkürlerimi sunarım. Arş.Gör.M.Derya GÜRER'e katkı ve yardımları için teşekkür ederim.

Araştırmanın uygulaması aşamasında, yardımlarını esirgemeyen, Sakarya İli ilköğretim okulları yönetici, öğretmen ve öğrencilerine çok teşekkür ederim. Ayrıca, hiçbir zaman desteğini benden esirgemeyen ve her zaman yanımda olan canım aileme, en içten teşekkürlerimi sunarım.

Bilge YILDIZ

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İTHAF.....	vii
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	ix
TABLolar DİZİNİ.....	xii
BÖLÜM	
I-GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Problem Cümlesi.....	6
1.3. Araştırmanın Amacı.....	6
1.4. Araştırmanın Önemi.....	6
1.5. Sayıtlılar.....	8
1.6. Sınırlılıklar.....	8
1.7. Tanımlar.....	8
II-KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ LİTERATÜR.....	9
2.1. Kuramsal Temeller.....	9
2.1.1 Disiplin	14
2.1. 2 İstenmeyen Öğrenci Davranışları.....	17
2.1.3 İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri	21
2.1.4 İstenmeyen Davranışların Önlenmesi	22
2.1.5. İstenmeyen Davranışlar ile Eğitim Öğretim Etkinliklerinin İlişkisi	26
2.2. İlgili Araştırmalar	28
III-YÖNTEM.....	39

3.1. Araştırmanın Modeli.....	39
3.2. Araştırma Alanı	40
3.3. Örneklem	40
3.4. Verilerin Toplanması	41
3.5. Verilerin Analizi	43
3.6. Geçerlik ve Güvenirlik	45
3.6.1. Nitel Araştırmalarda Geçerlik	45
3.6.2. Nitel Araştırmalarda Güvenirlik	46
IV-BULGULAR VE YORUM.....	48
4.1. Birinci Alt Probleme İlişin Bulgular ve Yorumlar	48
4.2. İkinci ve Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorumlar	51
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Görüşme Sorularından Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar	52
4.3.1 Sınıf Kurallarının Öğrencilerle Beraber Hazırlanmasının İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi	56
4.3.2. Öğrenci Beklentilerini Cevap Verilmesinin, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi	61
4.3.3. Okul Yöneticileri ile İşbirliğinin, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi	64
4.3.4. Rehberlik Uzmanlarıyla İşbirliğinin İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi	67
4.3.5. Öğretmenlerin Tutum ve Davranışlarının İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi	71
4.3.6. Öğretmenler Arası İşbirliğinin İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi	79
4.3.7. Tahmin Mekanizmasının Kullanılmasının İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi	81
4.3.8. Sınıfın Fiziki Durumunun Düzenlenmesinin İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi	82
4.3.9. Sınıf Toplantılarının Düzenlenmesinin İstenmeyen Davranışları	92

Önemeye Etkisi	
4.3.10. Okul Veli İşbirliğinin İstenmeyen Davranışları Önemeye Etkisi	94
4.3.11. Ders Etkinliklerinin İstenmeyen Davranışları Önemeye Etkisi	96
4.3.12. Ders Kazanımlarının Günlük Hayattan Oluşunun İstenmeyen	99
Davranışları Önemeye Etkisi	
4.3.13. Derse Aktif Katılımın Sağlanmasının İstenmeyen Davranışları	101
Önemeye Etkisi	
4.3.14. Grup Çalışmaları Yapılmasının İstenmeyen Davranışları	104
Önemeye Etkisi	
V-SONUÇ ve ÖNERİLER.....	107
5.1. Sonuçlar	107
5.2. Öneriler	109
5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler.....	109
5.2.2 Araştırmaya Yönelik Öneriler.....	111
KAYNAKLAR.....	112
EKLER.....	118
Ek 1: Öğretmen Formu.....	119
Ek 2: Öğrenci Formu.....	121
Ek 3: Öğretmen Görüşme Soruları.....	123
Ek 4: Öğrenci Görüşme Soruları.....	126

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo1-Örnekleme Oluşturan İlköğretim Okulu Öğretmen ve Öğrencileri	41
Tablo 2. Sınıf Ortamında Karşılaşılan İstenmeyen Davranışlara İlişkin Bulgular	49
Tablo 3. İstenmeyen Davranışlarla Baş Etmede Kullanılan Önleyici Yaklaşımlara İlişkin Bulgular	53

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu ortaya konarak, problem cümlesi, amacı, sayıtlıları, sınırlılıkları, tanımları ve araştırmanın önemine yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

İçinde bulunduğumuz çağ hızlı bir değişme ve gelişme göstermektedir. Her alanda hızlı bir hareketlilik yaşanmakta ve gerçekleşen bu değişim kaçınılmaz olarak insan yaşantısını da etkisi altına almaktadır. Bireylerin bu durumdan olumlu ya da olumsuz yönde etkilenmeleri söz konusudur. Olumlu bir etkilenmenin gerçekleşmesi, bireyin bu değişime ayak uydurması oranında mümkündür. Bireyler bakımından, değişimden haberdar olma, bunun yaşantılarına geçirebilme, teknolojiyi bilme ve kullanabilme, yeni öğrenmelere açık olma gibi becerilerin kazanılması ön plana çıkmakta, dolayısıyla da bu becerilerin kazandırılmasında en büyük pay eğitime düşmektedir (Öztürk, 2001:1).

Eğitimin birçok tanımı yapılmış ve eğitime birçok görev yüklenmiştir. En genel anlamıyla eğitim, insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir (Fidan ve Erden, 1993: 12). Eğitimden beklenen, bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla istenilen yönde davranış değişikliği meydana getirmektir (Ertürk,1998: 12).

Eğitim, bireyin beklentisi ve gereksinimlerine dönük, sürekli ve kalıcı bir davranış değişikliği olarak kavramlaştırılabilir (Aydın,2003:2). Yağcı (1997:172), eğitimi ulusal kalkınmaya açılan kapının anahtarı olarak tanımlayarak, eğitimin önemine dikkat çekmiştir. Tezcan (1997:3)'a göre eğitim, kişiliğin gelişmesine yardım eden ve bireyi hayata hazırlayan, gerekli bilgi, beceri ve davranışlar elde

etmesine yarayan bir süreç iken, Durkheim'a göre ise, fizik ve toplumsal çevrenin insan üzerinde meydana getirdiği etkilerdir (Tezcan 1997:4).

Birey, doğumundan ölümüne kadar sürdürdüğü hayatında, giderek gelişen çevresiyle etkileşim içinde yaşar. Bu etkileşim sürecinde, ailesi, yakın çevresi ve uzak çevresiyle geçirdiği yaşantılarla davranışlarında kalıcı değişiklikler, yani öğrenme meydana gelir. Bireyin içinde bulunduğu çevreden genel anlamda amaçsız, plansız gerçekleştirdiği öğrenmeler, informal eğitim yoluyla olmaktadır. Bireyin davranışlarında istenilen yönde değişikliklerin olması ise formal eğitim yoluyla, plan ve program dâhilinde olmaktadır. Planlı ve programlı eğitim ise okullarda gerçekleşir.

Bilen (2002:1), eğitimin belli bir amaca yönelik etkinlikleri içerdiğini ve bu özelliğinden dolayı eğitimin okul denen kurumlarda gerçekleştiğini belirtirken, Bursalıoğlu (1987: 58), eğitimin sadece okullarda gerçekleştirilen bir etkinlik olmadığını ancak okulun eğitim amacıyla kurulmuş özel bir çevre olduğuna değinmiştir. Eğitim hizmetinin üretildiği yer eğitim kurumlarıdır (okullardır) (Aytekin, 2003: 94). Bu eğitim kurumlarını oluşturan ve eğitimin hedefi olan davranışların öğrencilere kazandırılacağı ortam sınıflardır. Sınıf, içersinde öğrenciden öğretmene, plan-programdan eğitim teknolojisine kadar birçok öğeyi barındırır.

Eğitim-öğretim süreci içerisinde öğrenme olaylarının en çok yaşandığı yer, şüphesiz sınıflardır (Demir, 2003:1). Aytekin (2003: 94), sınıfların, eğitim sisteminin işliğı olduğuna değinirken, Aydın (2003:1) da sınıfı, eğitim öğretim etkinliklerinin gerçekleştiğı bir yaşama alanı olarak tanımlamaktadır.

Eğitimin hedefi olan istendik öğrenci davranışları sınıf ortamında oluşur. Sınıfta öğrenme öğretme etkinliklerinin amacına ulaşması, sınıftaki öğrenme ortamının uygun hale getirilmesine bağlıdır. Bunun için de öğretmenlerin bazı sınıf yönetimi becerilerine sahip olmaları gerekmektedir. Öztürk (2001: 5)' e göre, sınıf

yönetimi, öğrenme etkinliklerinin amaca uygun biçimde gerçekleştirilmesinin temel değişkenlerinden birisi olarak ele alınmaktadır.

Eğitim yönetimi sıra dizini (hiyerarşi) bakanlık yönetimi il-ilçe yönetimleri, okul yönetimi, sınıf yönetimi basamaklarından oluşur (Başar, 2004:183). Eğitim ve okul yönetiminin başarısı ve kalitesi büyük ölçüde sınıf yönetiminin başarısı ve kalitesine bağlıdır (Çalık, 2003:3). Sınıf yönetimi, hazır bulunuşluk düzeyleri benzer insan grubunun yönetilmesidir. Eğitim yönetiminin kalitesi büyük ölçüde, sınıf yönetimi kalitesine bağlıdır (Başar, 2004:6).

Wraga (1993), sınıf yönetimini, sınıfta etkili bir öğrenme çevresinin oluşturulması ve eğitim-öğretim amaçları doğrultusunda yönetilmesi olarak tanımlamaktadır. Ayrıntılı olarak ise sınıf yönetimi, öğretmenlerin planlama, örgütleme gibi yönetim süreçlerini zaman, mekân, personel, malzeme, yetki ve sorumluluk, ödül ve cezalar gibi çeşitli araçları, okul dışında, okulda sınıf dışında, sınıfta öğrencisiz, öğrencilerle kurallar dâhilinde, ama öğretimsel olmayan vb. biçimde eğitim-öğretimi etkili, verimli, insana saygılı bireysel ve grup uyumu değerleri içinde, grubun büyüklüğü, öğrencilerin yaşı ve öz geçmişi ve mekânın uygunluğu gibi faktörlerle, okulla-kültür, rollerle-karakterler, grupla-birey, bireyin kişiliği ve rolleri, anlık ve uzun vadeli hedefler arasındaki uyumun, okulun ve öğretmenin ideolojik duruşundan etkilenecek yürüttüğü örgütsel bir etkinliktir (Akt. Gündüz 2004: 19).

Sınıf yönetiminde, öğrencilerle iyi iletişim kurmanın, sınıf içi çatışmaları en aza indirmenin ve öğrencilerin sınıf içi etkinliklere en üst düzeyde katılmalarının sağlanmasının önemli bir yere sahip olduğu gerçeği, öğretmenin sınıf yönetimindeki yeri ve önemini de ortaya koymaktadır. Bu bağlamda da sınıfı yöneten kişi olarak öğretmenden birtakım beklentilerin olması kaçınılmazdır.

Sınıf, öğretmen ve öğrencilerin gerek sözel gerekse sözel olmayan davranışlarının etkileşim içinde olduğu bir ortamdır. Bu etkileşimin olumlu olması beklenmektedir. Ancak Bilgen (1994: 5), sınıf disiplinine uymayan davranışların

düzeltilmesinin öğretmen yetiştirme sürecinde yeterince öğretilmediğini, öğretmenlerin de eğitim geleneğinde örneklenen dayak ve benzeri yollarla çocukları eğitmeye çalıştıklarını ve bu davranışların demokratik davranışları körelttiğini belirtmektedir.

Haris (1991: 158), etkili sınıf yöneticisi olarak öğretmenin sınıfı eğitim için hazırlaması, sınıf kural ve süreçlerini belirleyip öğretmesi, öğrenimi düzenleyip sürdürmesi, öğrencilerin uygun davranmasını sağlamasının beklendiğini belirtmektedir (Akt. Başar, 2004: 12).

Öğretmenlerin sınıfta, öğrencilerin uygun davranmalarını sağlayamaması durumunda, sınıf yönetimi açısından büyük zorluklar yaşanacağı, dolayısı ile ortaya çıkan istenmeyen öğrenci davranışları nedeniyle, eğitim öğretimin aksayacağı yadsınamaz bir gerçektir.

İstenmeyen davranışların sağlıklı bir biçimde tanımlanması, bu tür davranışların değiştirilmesi açısından belirleyici öneme sahiptir (Aydın, 2003: 149). Öğrencinin sınıf ortamında gösterdiği her davranışı sorun davranış olarak görmek yanlıştır. Öğrenciler, öğretim süreci içinde istenilen davranışlar sergilediği gibi, bazen istenmeyen davranışlarda sergileyebilirler. İstenmeyen davranışların olumsuzluk derecesi davranıştan davranışa göre farklılık gösterir (Çelik, 2003: 171). Okulda eğitsel çabaları engelleyen her tür davranış, istenmeyen davranış olarak adlandırılır. Sınıftaki istenmeyen davranışlar, sınıf düzenini ve eylemleri bozar, amaçlara ulaşmayı engeller, özellikle zaman kaynağının kötü kullanımına neden olur (Başar, 2004: 17).

Evertson (1989), sınıfta ortaya çıkan istenmeyen davranışları ikiye ayırmaktadır. Bir başka öğrenciyi ya da sınıfın önemli bir kısmını ders akışı içerisinde rahatsız eden davranışlar ve öğrenciyi sadece kendisini derse vermekten alıkoyan davranışlar. Dalgınlık, etrafına bakınma, ortalıkta amaçsızca dolaşma ve ders dışı ilgisiz etkinliklere yönelme gibi davranışlar bu istenmeyen davranışlara örnek olarak gösterilebilir (Akt: Türnüklü, 1999: 30).

Wragg'ın (1993) yapmış olduğu sınıf gözlemlerinde, ilkokul sınıflarında en sık görülen öğrenci davranışlarının başında gürültü ve gizli konuşma, uygunsuz hareketler, sınıf materyallerinin uygunsuzca kullanılması, öğretmene karşı direnç ve başkasına ait bir şeyi izinsizce alma gelmektedir. (Türnüklü, 1999: 31)

Kounin'e göre, istenmeyen davranışlar öğrenciler sıkıldıkları ve değişiklik istediklerinde meydana gelir. Dersi etkin kılma ve tartışmayı canlı tutma, öğretim etkinliklerini kısa tutma, öğrencilerin öğrenme ilgisini artıran teknikler kullanma gibi davranışlar öğretmen tarafından uygulanırsa ve etkinliklere geçişteki düzgünlük sağlanırsa, öğrenciler çalışmada kalır ve davranış sorunları azalır (Charles, 1996: 52).

Pala (2005: 173), öğretmenlerin kendilerini öğrencilerin yerine koymaları, onları anlamaları, öğrencilere kendilerinden ne beklediklerini söylemeleri ile sınıfta olumlu bir ortam oluşturacaklarını, bu olumlu ortamın da istenmeyen davranışların oluşumunu azaltacağını belirtmektedir.

İlköğretim okullarında karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları nedeniyle, öğretmenler zamanlarının büyük bir kısmını, istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etmede kullanmaktadırlar. Sınıfta karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarının öğretmen tarafından tespit edilmesi, gerekli zamanda gerekli müdahalenin yapılarak; bozulan sınıf düzeninin tekrar sağlanması, etkili sınıf yönetimine katkı sağlayacaktır. Fakat gerekli müdahalenin yapımı esnasında önemli ölçüde zaman kaybı yaşanacaktır. Oysa, sınıfta oluşacak istenmeyen davranışların öğretmen tarafından, bu davranışlar oluşmadan önlenmesi, sınıf yönetimi açısından büyük kazanç olacaktır. Öğretmene kazandıracığı zaman ile öğretimin verimliliğini üst düzeye çıkaracaktır. Bu noktada, ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin, sınıf ortamında karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları, bu davranışları önlemede sınıf öğretmenlerinin kullandıkları yaklaşımlar ve kullanılan bu yaklaşımların etkililiğinin araştırılması sınıf yönetimi açısından önemli veriler sunacaktır.

1.2. Problem Cümlesi

İlköğretim okullarında görev yapan 5. sınıf öğretmenlerinin ve ilköğretim 5. sınıf öğrencilerinin, sınıf ortamında karşılaşılan istenmeyen davranışların neler olduğuna, bu davranışlarla baş etmede sınıf öğretmenlerinin kullandıkları önleyici yaklaşımlara ve kullanılan bu yaklaşımların etkililiğine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ilköğretim okullarında, sınıf içinde karşılaşılan istenmeyen, davranışlar ile sınıf öğretmenlerinin bu davranışlarla baş etmede kullandıkları önleyici yaklaşımların neler olduğu ve bu yaklaşımların etkililiğine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini saptamak, yorumlamak ve gerekli durumlarda önerilerde bulunmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır.

Öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre;

1- Sınıf ortamında karşılaşılan istenmeyen davranışlar nelerdir?

2- Sınıf öğretmenlerinin, sınıf ortamında oluşan istenmeyen davranışlarla baş etmede kullandıkları önleyici yaklaşımlar nelerdir?

3- Sınıf öğretmenlerinin, sınıf ortamında oluşan istenmeyen davranışlara karşı kullandıkları önleyici yaklaşımların etkililiği nasıldır?

1.4. Araştırmanın Önemi

Eğitimin amaçlarına uygun bireylerin yetiştirildiği temel kurum, ilköğretim okullarıdır. Burada öğrencilere istendik davranış değişikliği oluşturma adına ilk adımlar atılmaktadır. Bu kurumların önemli öğelerinden olan öğretmenler, sahip oldukları mesleki becerileri ile bu amaçlar için sınıflarında uygun ortam oluştururlar. Buna rağmen, sınıf ortamında bazı öğrencilerin birtakım istenmeyen davranışlar sergiledikleri görülür. Bu gibi durumların yaşanması, öğretmeni sınıf kontrolünü

sağlamada zorladığı gibi, ciddi anlamda da zaman kaybına sebep olmaktadır. Sınıf ortamında oluşan ve eğitim öğretimin verimliliğini azaltan istenmeyen davranışların, öğrenme-öğretme ortamına olumsuz etkilerini azaltmak için, sınıf öğretmenlerinin, istenmeyen davranışların önlenmesine yönelik yeterli bilgiye sahip olmaları sağlanmalıdır. Çünkü bu durum, bu davranışların oluşumundan önce alınacak önlemler ile engellenebilir. Aksi takdirde, davranışlar ortaya çıktıktan sonra düzeltilse bile, zaman kaybı yaşanmasının önüne geçilemeyecektir.

Son yıllarda yapılan çalışmalar incelendiğinde, sınıf içinde karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarının hangileri olduğu, bu davranışların nedenlerinin neler olduğu ve ortaya çıkan bu istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı sınıf öğretmenlerinin hangi stratejileri kullandıkları veya kullanmaları gerektiği konusunda bilgiye ulaşılmıştır. Oysa, sınıf içersinde karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmadan önlenmesi, eğitim-öğretim etkinliklerini ve öğretmenin sınıf yönetimi başarısını olumlu yönde etkileyecektir. Yapılan araştırmalarda, sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemek için ne tür yaklaşımlar sergiledikleri ya da sergilemeleri gerektiği konusunda yeterli bilgiye rastlanmamaktadır. Bu alana katkı getireceği düşüncesiyle bu çalışma yapılmıştır.

Bu araştırmadan elde edilen bulguların, ilköğretim okulları birinci kademesindeki sınıflarda karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarının neler olduğunun, sınıf öğretmenlerinin, karşılaştıkları bu istenmeyen öğrenci davranışlarını önleyici hangi yaklaşımları gösterdiklerinin ve gösterdikleri yaklaşımların etkililiğinin ortaya konmasını sağlayacağı umulmaktadır. Ayrıca araştırma sonuçlarının, öğrenme ortamını sağlamlaştırarak, istenilen düzeyde eğitim-öğretim etkinliklerinin gerçekleştirilmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

1.5. Sayıtlar

Araştırma aşağıdaki sayıtlılara dayalı olarak gerçekleştirilmiştir:

- 1- Araştırma örneklemine dâhil edilen ilköğretim 5. sınıf öğrencileri ve öğretmenleri, görüşme sorularına samimi şekilde cevap vermişlerdir.
- 2- Görüşleri alınan ilköğretim beşinci sınıf öğrencileri ve sınıf öğretmenleri, gerçek görüşlerini yansıtmışlardır.

1.6. Sınırlılıklar

- 1- Bu araştırma Sakarya İli sınırları içersinde, 2005- 2006 öğretim yılında, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ilköğretim okullarında görev yapan 5. sınıf öğretmenleri ve 5.sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
- 2- Araştırma, görüşme formları ve öğretmen-öğrenci formlarından elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.7. Tanımlar

İstenmeyen öğrenci davranışı: Okulda, eğitsel çabaları engelleyen her tür davranış, istenmeyen davranış olarak adlandırılır (Başar, 2004:117).

Önleyici yaklaşım: Davranış oluşmadan önce, oluşumu engelleyici tutum, öğrencinin kural ihlaline olanak vermemek amacıyla önceden yönlendirilmesidir (Sayın, 2001: 19).

Sınıf Öğretmeni: İlköğretim okullarının birinci kademesinde görevli 5. sınıf öğretmenlerini ifade etmektedir.

Öğrenci: İlköğretim okullarının birinci kademesinde okuyan 5. sınıf öğrencilerini ifade etmektedir.

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Temeller

Sınıf yönetimi, sınıf içi etkinlikleri etkili bir biçimde düzenleyip, sürdürebilme ve öğrenci davranışlarına rehberlik edebilme becerisi olarak tanımlanabilir. Sınıf yönetimi, sınıfta pozitif bir atmosfer oluşturma ve düzenin sağlanmasının ötesinde, öğrencilerin kendilerini özgürce ifade edebilmelerini ve potansiyellerini ortaya çıkarmasını da içermektedir (Turan, 2004:2).

Bir sınıfta, öğretmenin öğrencileri kısıtlamadığı, öğrencilerin kendilerini rahatça ifade ettikleri ve olumlu iletişim kurulabilen bir ortam oluşabiliyorsa, o sınıfta etkili yönetimden bahsedilir. Sınıfta yönetimin etkililiği, öğretmenin tercih ettiği yaklaşımdan da yola çıkılarak tahmin edilebilir.

Sınıf yönetimi, bireyin içinde bulunduğu toplumun, değer ve dizgelerine uygun bir bireyselleşmeyi ve toplumsallaşmayı tanımlar. Sınıf yönetiminin etkin ve verimli olması, bir bakıma izlenen yaklaşıma bağlıdır (Aydın, 2003: 2-3). Sınıf yönetimi, var olan kaynakların amaçlar doğrultusunda örgütlenerek eşgüdümlemesi olarak tanımlanabilir (Gündüz, 2004: 16). Gündüz (2004: 16), sınıfın kendine özgü özellikleri olan bir örgüt olduğunu, bu nedenle de sınıf yönetiminin bu özellikler doğrultusunda tanımlanması ve yönetilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Sınıf yönetimi, belirli amaçların gerçekleştirilmesi için planlama, örgütleme, koordinasyon, iletişim ve değerlendirme gibi fonksiyonlara ilişkin ilke, kavram, teori, model ve tekniklerin sistematik ve bilinçli bir şekilde maharetle uygulamasıyla ilgili faaliyetlerin tümüdür. Sınıf yönetimi, sınıf ortamında yeni gelişmelerle bozulan dengelerin eskisinden farklı biçimde kurulması sürecidir (Erdoğan:2000: 11).

Erdoğan (2000: 12) sınıf yönetimini, sınıf ortamında bulunan bireylerin işbirliğini sağlama ve onları belirli amaçlar doğrultusunda yönlendirmek için gösterilen iş ve çabaların tamamı olarak tanımlarken, Çalık (2003: 3) ise, sınıf yönetimini eğitim yönetiminin ilk ve temel basamağı olarak görmektedir.

Sınıf yönetimi, eğitsel amaçlara ulaşmak için sınıfta olanakların sağlanması ve kullanılmasıdır (Başar, 2004: 183). Lemlech'e göre sınıf yönetimi, kaynakları örgütleme, çevreyi etkili bir biçimde düzenleme, öğrenci gelişimini gözleme, ortaya çıkabilecek öğrenci sorunlarını önceden tahmin edebilme gibi unsurları içeren sınıftaki hayatın bir orkestra gibi yönetilmesidir (Akt: Demir, 2003: 2).

Duke (1979), sınıf yönetimini kural ve koşulları sağlama açısından ele almıştır. Duke 'ye göre sınıf yönetimi; sınıfta belli koşullar sağlayarak ve belli kurallar geliştirerek, öğretme ve öğrenme ortamının yönetilmesidir. Öğrenme ve öğretme ortamının sağlanması, sınıfta düzenin oluşturulması anlamını taşımaktadır (Çelik, 2003: 2).

Fennimore (1995), Duke'nin tanımına benzer bir tanım geliştirmiştir. Fennimore'ye göre sınıf yönetimi, sınıf kurallarının kapsamlı şekilde planlanması ve uygulanması yoluyla sınıfta düzenin sağlanması ve öğrenme ve öğretme için uygun bir ortamın oluşturulmasıdır (Çelik, 2003: 2).

Sınıftaki öğrenme-öğretme ortamının ve sınıf düzeninin sağlanması, sınıf yönetimi için oldukça önemlidir. Sınıf düzeninin sağlanmasında, sınıf kurallarının yeri ve önemi küçümsenmeyecek ölçüdedir.

Sınıf yönetimi, sınıf kurallarının belirlenmesi, uygun bir sınıf düzeninin sağlanması, öğretimin ve zamanın etkili bir şekilde yönetilmesi ve öğrenci davranışlarının denetlenerek olumlu bir öğrenme ikliminin geliştirilmesi sürecidir (Çelik, 2003: 2).

Sınıf yönetimi, sınıfta öğrenmeye uygun bir ortamın oluşturulmasını, fiziksel düzenlemelerin, öğretimin akışını ve zamanın yönetimini, sınıf ortamında ilişkilerin belirli kurallar çerçevesinde düzenlenmesini, iletişimin düzenlenmesini ve öğrenci motivasyonunun sağlanmasını içerir. Sınıf yönetimi, düzenli ve güvenli bir öğrenme ortamını oluşturan öğretmen davranışları ve sınıf düzeni organizasyonu ile ilgili tüm etkenlerin örgütlenmesi biçiminde de düşünülebilir (Karip, 2004:1).

Sınıf yönetimi denince, sınıfı oluşturan tüm ögeler ve bu ögeleri tamamlayan tüm etkenler bir bütün olarak düşünülmelidir. Ancak, bu bütünlük içinde sınıf yönetiminin amaçları gerçekleştirilebilir.

Karip (2004: 2)'e göre sınıf yönetiminin iki temel amacı vardır. Birincisi; sınıfta öğrenci motivasyonunu artıracak düzenli ve güvenli bir ortam oluşturmaktır. İkincisi ise; öğrenci sorumluluğunu geliştirmek ve öğrencilere kendi davranışlarını düzenleyebilmelerini öğretmektir. Etkili bir sınıf yönetiminde öğrenci davranışı güç ve zorlama ile değil, öğrencilere kendi öğrenme ortamlarını kontrol etmeyi ve kendi davranışlarını kontrol etmeyi öğreterek düzenlenir.

Eğitimde zorlama ve baskının varlığı kabul edilemeyeceğinden, sınıf ortamında, öğrencilerin kendileri ile ilgili her şeyi kontrol etmeyi öğrenmeleri eğitim adına atılan olumlu bir adım olacaktır. Sınıf öğretmeni de bu kontrolün tamamıyla dışında kalmamalıdır ve sınıfın kendi kontrolü dışına çıkmasına izin vermemelidir.

Erden (2003: 18), sınıf yönetimini, sınıfta hedefler doğrultusunda öğretim ve öğrenmenin meydana gelmesi için, öğretmenin öğrenme çevresi ve öğrenci davranışlarını düzenlemesi, kontrol etmesi ve değiştirmesi ile ilgili teknikler ve etkinlikler bütünü olarak tanımlamaktadır.

Sınıf yönetimi, sınıfın amacını gerçekleştirmek için sınıfta bulunan öğretim kaynakları ile öğrencileri eşgüdümleyerek eyleme geçirme sürecidir (Celep, 2004:1). Sınıf yönetimi, çok boyutlu ilişkilerin yönetimini gerektirir. Öğretmen-öğrenci ilişkileri, öğrenci davranışları ve öğrenci velileriyle ilişkiler, öğretmenin çok yönlü

bir ilişki sistemi kurmasını gerektirir. Sınıf yönetimi beş temel boyuttan oluşmaktadır (Başar,1999: 13–14).

Sınıf yönetimi etkinliklerinin birinci boyutunu, sınıf ortamının fiziksel düzenine ilişkin olanlar oluşturur: Sınıf ortamının genişliği, sınıf alanının çeşitli etkinliklerin yapımı için bölümlenmesi, ısı, ışık, gürültü düzenekleri, renkler, renkler, temizlik, estetik, eğitsel araçlar, oturma düzeni, öğrencilerin gruplanması, bunların başlıcalarıdır. Fiziksel düzenlemeler, öğrencinin rahat etmesini sağlamak, okul ve sınıf ortamının çekiciliğini artırarak öğrencinin okula isteyerek gelmesini gerçekleştirmek, öğrenmeyi kolaylaştırmak amaçları için yapılır (Başar, 2004:7).

Sınıf yönetiminin ikinci boyutunu plan- program etkinliklerinin yönetimi oluşturur. Öğretmenin plan- program etkinliklerini gerçekleştirebilmesi için öncelikle amaçları temel alarak yıllık, ünite ve günlük planlarını hazırlaması beklenir. Planlama yapılırken amaçların yanı sıra öğretmenin öğretim yılı içinde ders yapılabilecek günleri, ders saatlerini ve bu süre boyunca ele almayı düşündüğü konuları belirlemesi gerekir. Planlama aşamasında, bu çalışmalar dışında öğretmen, dersi birlikte gerçekleştireceği öğrencilere ilişkin bilgileri de göz önünde bulundurmalıdır. Özellikle ders dönemi öncesi hazırlıklar olarak adlandırılan plan-program etkinlikleri ile öğretmenin ders döneminde kullanabileceği ders araç ve gereçlerini belirlemesi ve belirlediği ders araç ve gereçlerini gerektiğinde kullanabilmek için nasıl temin edebileceğine ilişkin hazırlıkları da yapması söz konusudur (Ağaoğlu, 2003:9). Planlar hazırlanırken öğrenciler arasındaki bireysel ayrılıklar ve gelişim durumları da göz önüne alınmalıdır. Öğrenciler için uygun olmayan ders planı, onların derste sıkılmalarına, derse aktif olarak katılmamalarına ve sınıfta istenmeyen davranışların yaşanmasına, sınıf düzeninin bozulmasına neden olacaktır (Sayın,2001:4).

Zamanın kullanımına yönelik etkinlikler, sınıf yönetiminin üçüncü boyutunu oluşturur. Öğretimsel zamanın iyi planlanması ve yönetilmesi önemlidir. Çünkü etkili bir öğretim, öğrenme sürecinde geçen zamanın çokluğuna ve etkili kullanımına bağlıdır. Sınıf içinde geçirilen zamanın çeşitli etkinler arasında dağılımı,

ders dışı ve bozucu etkinlerle zamanın harcanmaması, öğrencinin gönüllü olarak keyifle sınıfta öğretim içinde tutulabilmesi, devamsızlık ve okuldan ayrılmaların önlenmesi bu kapsam içinde düşünülebilir (Gündüz, 2004: 21).

Sınıf yönetiminin dördüncü boyutunu ilişki düzenlemeleri oluşturur. Sınıf kurallarının benimsenip öğrencilere benimsetilmesi, sınıf yaşamının kolaylaştırılmasına yönelik öğrenci-öğrenci, öğrenci- öğretmen ilişki düzenlemeleri, özellikle bir sonraki boyut olan davranışı da şekillendirici etkinliklerdir (Başar, 2004:7).

Sınıf içi kurallar oluşturulurken öğrencilerin de işe koşularak fikirlerinin alınması, kuralların uygulanmasına katkı sağlayacaktır. Dönemin başında kuralların oluşumunun içinde olan öğrenci, baştan sınıfta olması ve olmaması gereken davranışların farkına varacak ve istenmeyen davranışta bulunulması sonucunda nelerle karşılaşacağını önceden bilecektir. Böylece kuralların benimsenmesi ve uygulanmasında birlik sağlanacak, dolayısı ile de sınıftaki ilişkilerde olumlu gelişmeler kaydedilecektir.

Beşinci boyut, davranış düzenlemelerinden oluşur. Sınıfla ilgili etkinliklerin, eğitim ortamının istenen davranışı sağlayabilir hale getirilmesi, sınıf ikliminin olumlulaştırılması, sorunların, ortaya çıkmadan önce tahmin edilmesi yoluyla davranışların önlenmesi, sınıf kurallarına uyulmasının sağlanması, yapılmış olan istenmeyen davranışların değiştirilmesi bu boyuta ilişkin olarak söylenebilir (Başar, 2004:7-8).

Öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları en önemli sorunların başında, istenmeyen öğrenci davranışları gelmektedir. Sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışlar ile baş etmek için harcadıkları enerji ve zaman küçümsenmeyecek boyuttadır. Sınıf ortamının istenilen düzeye getirilmesi ve verimli çalışma ortamının sağlanması ancak, istenmeyen öğrenci davranışlarının oluşumunun engellenmesi ile mümkündür. Bunun için de öğretmenlerin sınıflarında disiplin sağlamaları ve sürdürmeleri gerekmektedir.

Bu noktada sınıf yönetimi ile sınıf disiplininin farklı kavramlar olduğunun belirtilmesinde yarar vardır. Sınıf yönetimi ile sınıf disiplini kavramları çoğu kez birbirini yerine kullanılmakta ya da bu iki kavram birbiriyle karıştırılmaktadır. Oysa sınıf yönetimi ile sınıf disiplini aynı anlama gelen kavramlar değildir. Sınıf yönetimi daha geniş, sınıf disiplini ise, öğrencilerin “yaramazlıklarına” yanıt verme anlamında kullanılan ve sınıf içinde yapmaları istenmeyen davranışları içeren, daha dar bir kavramdır (Bayrak, 1995:3). Bu açıdan disiplin kavramının açıklanması faydalı olacaktır.

2.1.1. Disiplin

Disiplin cezalandırma anlamına gelmez. Latince’de “eğitmek” anlamına gelen disiplin, gençlere daha çok kendilerini anlamalarını ve kontrol edebilmelerini, kuralları sevgi ve açık ilkelerle uygulamayı öğretmek için kullanılmaktadır (Thompson, 1996; Akt: Aydın, 2001: 6).

Disiplin, bir topluluğun yasalarına ve düzenle ilgili yazılı ve yazısız kurallarına titiz ve özenle uyması durumudur. Okul ve sınıf ortamında eğitimin amaçları doğrultusunda oluşturulan faaliyetlerde öğrencilerin davranışlarının istenilen doğrultuda biçimlenmesini sağlayan gücü disiplin olarak ifade edebiliriz (Durukan ve Öztürk, 2004: 43).

Eğitimde disiplin, genellikle olumsuz olarak algılanmış ve ceza ile eşdeğer anlamda kullanılmıştır. Oysa disiplinin amacı cezalandırmak değil davranış değiştirmektir (Papesh,2001; Akt: Balay, 2003: 167-168).

Disiplinin okulda ve sınıfta kurallara uymayan öğrencilere karşı gösterilen davranışlar olduğu gerçeğinden hareketle öğretmenler, istenmeyen davranış gösteren öğrencilere karşı tepki vermek zorunda kaldıklarında, sınıf yönetimi becerilerini devreye sokarak en doğru tepkiyi vermelidirler.

Short ve Short (1994)' a göre; disiplin konusunda vurgulamaların çoğu öğretmenin sınıf yönetimi becerilerine ve öğretmenin davranış kontrolü için özel sınıf tekniklerinin gelişimine yöneliktir (Aydın, 2001: 6).

Disiplinde önemli ilke, bireyin kendi ihtiyaçlarının karşılanmasından sorumlu oldukları ve başka kişilerin davranışlarının bunu engellememesi gerektiğidir. Anlamlı etkinlikler, uygun çevre, grupla çalışma, kendi kendini kontrol gibi kavramlar da disiplin kavramı içinde düşünülmelidir (Tertemiz, 2003: 69).

Her ne kadar sınıf yönetimi ile disiplin kavramları karıştırılsa da bu iki kavramın aynı olmadığı; birbiriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Yani disiplini, sınıf yönetiminin vazgeçilmez bir parçası olarak düşünmek yanlış olmaz.

Disiplini okulda ve sınıfta olmak üzere iki boyutta inceleyebiliriz. Sınıftaki disiplinin sağlanmasında öğretmenlere büyük sorumluluk düşmektedir. Öğretmenin sınıfta karşılaştığı istenmeyen davranışı ve doğacak tepkiyi önlemek için gösterdiği davranış, onun sınıftaki disiplin yaklaşımını yansıtmaktadır.

Bilgen (1991: 21), disiplin konusundaki üç yaklaşıma dikkat çekmiştir. Otoriter yaklaşımda, kuralların yetişkinler tarafından konduğu ve denetlendiği, çocukların kurallara uymaması durumunda yetişkinlerin, yenilgiyi kabul etme, direnme, ceza ve ödül verme gibi tavırlar aldığı görülmektedir. Bırakınız Yapsınlar yaklaşımında, çocukların özgür biçimde yetişmesi söz konusudur. Yapıcı Disiplin yaklaşımında ise, kuralların belirli ortamda yaşayan kişilerin gereksinimleri ve özelliklerine uygun olması ve sorunların özgür bir ortamda tartışılması söz konusudur.

Jones, sınıf disiplinini, istenmeyen davranışların en alt seviyeye indirilmesi ve öğrenmenin en üst seviyeye çıkarılması için oluşturulan standartların uygulanması ve işbirliğinin oluşturulması süreci olarak tanımlanmaktadır (Charles, 1996: 128).

Sınıfta disiplin, sınıf ortamında öğrencilerin amaçlar doğrultusunda hareket etmesini sağlayan güçtür. Disiplini tamamen ceza olarak anlamak yerine, sınıf ortamında öğrencileri amaçlara uygun olarak yönetmenin bir aracı olarak kabul etmek gerekir. Disiplin olumsuz davranışların meydana gelmesini önlemek için tutarlı ve kararlı davranışlarda bulunmaktır. Disiplin, sınıf ortamındaki faaliyetlerin belirli bir düzen içinde yürütülmesidir (Durukan ve Öztürk, 2004: 43). Öğrenciler, disiplin sağlanmış sınıfta kendilerini daha rahat ve güvende hissedeceklerdir. Dolayısı ile sınıf ortamında derse daha ilgili davranışlar gözlenecektir.

Sınıf disiplini üzerindeki araştırmaların çoğu öğretmenlerin sınıflarını etkili şekilde yönetilebilmeleri konusunda yoğunlaşır. Özellikle bu araştırmalar, aşağıda tavsiye niteliğindeki listeleri/ilkeleri ortaya koymaktadırlar. Bu varsayımlar: (a) sınıf davranış kuralları oluşturulmalıdır. (b) bu kurallar makul olmalıdır (Biehler ve Snowman, 1986), (c) Emer ve diğerlerine göre (1984) bu kurallar kararlı bir şekilde uygulanmalıdır (Hogelucht ve Geist, 1997; Akt: Aydın, 2001: 12).

Sınıfta koyulan kuralların kararlı bir şekilde uygulanması, istenmeyen davranışların oluşumunun önüne geçebilir. Disiplinin sağlanması ile öğretmenlerin sınıfta işleri kolaylaşır ve bu durumdan öğrenme ortamı olumlu etkilenir. Bu noktadan hareketle, sınıf disiplinde başarıya ulaşmak için, önce “İstenmeyen Davranış” olarak adlandırılan davranışların neler olduğuna açıklık getirilmeli ve sınıf ortamında bu davranışların oluşumunun önüne geçilmelidir.

Eğitim ve öğretim etkinliklerindeki başarı, sınıfın iyi bir şekilde yönetilmesi ile sağlanabilir. Sınıf düzenini bozan, öğretmeni ve sınıftaki diğer öğrencileri olumsuz olarak etkileyen, öğrenme ve öğretimin gerçekleşmesine engel olan istenmeyen öğrenci davranışları, sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları en büyük sorunların başında gelmektedir (Sayın, 2001:1).

2.1.2. İstenmeyen Öğrenci Davranışları

İstenmeyen davranışlar, sınıf yönetiminde belirleyici olan kavramlardan birisidir. Çünkü öğrenciler yaramazlık yaptığında yönetim ve disipline duyulan ihtiyaç belirgin hale gelmektedir (Atıcı, 2002: 10).

İnsan davranışlarının temelinde gereksinimleri yatar. Davranışların istenir olup olmamasının ölçütü, davranışın, davrananın, karşısındakinin, davranışın olduğu ortamın özelliklerine göre değişen şekilde, toplumun yazılı olan-olmayan kuralları ile bireysel yargılardır (Başar,2004:117).

Çelik (2003: 171)'e göre, öğretmenin istenmeyen davranışları sınıflandırırken belli ölçütleri kullanması gerekir. İstenmeyen davranışlar sınıflandırılırken dört temel ölçüt kullanılabilir:

- a- İstenmeyen davranışlar ,
- b- Anti - sosyal davranışlar,
- c- Zarar verebilen davranışlar,
- d- Sonuçları açısından zararlı veren, okul ya da kişisel eşyalara zararı olan davranışlar.

Öğrencilerin sorunlu davranışlarını sınıflandırırken farklı bir bakış açısı da Evertson, Emer ve Worsham (2000) tarafından geliştirilmiştir. Çelik (2003: 172)' in aktardığına göre, bu bilim adamları;

- a- Sorun olmayan davranışlar,
- b- Küçük sorunlar,
- c- Önemli fakat etkisi ve alanı sınırlandırılmış sorunlar,
- d- Artan ve yayılan sorunlar, olarak sorun davranışları dört grupta toplamışlardır.

Davranışların algılanma biçimi; davranış yapana, davranışın yapıldığı kişiye, davranışın yapıldığı zamana, davranışın yapılma şekline göre farklılık gösterir (Öztürk, 2004:128).

Sınıf yönetiminin başarısı ya da başarısızlığının en önemli göstergesi öğrencilerin sınıfta sergiledikleri davranışlardır. Sınıfta öğrenciler rollerine göre davranıyorlarsa o sınıfta yönetim sorunu yok demektir. Ancak, olumsuz öğrenci davranışlarının sıkça gözlemlendiği sınıflarda ise önemli sınıf yönetimi sorunu yaşandığı söylenebilir (Erden, 2003: 34).

Aydın (2001: 13)’ a göre, istenmeyen davranışlar, oluştuğu durumlarda uygun olmadığı düşünülen, genellikle kasıtlı olan davranışlardır. Ve öğrenciler o davranışları yapmamaları gerektiğini bilirler.

Öztürk (2004: 130- 132), sınıf ortamında oluşan istenmeyen davranışları, akademik açıdan istenmeyen davranışlar, sosyal açıdan istenmeyen davranışlar ile fiziksel donanım ve ortama zarar verici istenmeyen davranışlar olarak üç gruba ayırmıştır. Humphreys (1999) ise, olumsuz öğrenci davranışlarını, kontrolsüzlükten ve aşırı kontrolden kaynaklanan davranışlar olmak üzere iki gruba ayırmaktadır. Kontrolsüzlükten kaynaklanan davranışlar, öğrencinin kendisi ile birlikte çevresindekilere de zarar verir. Aşırı kontrolden kaynaklanan olumsuz davranışlar öğrencinin kendisine sınıfta rahatsız hissetmesine ya da derslerle ilgilenmemesine neden olur (Akt. Erden 2003: 36–37).

Aydın (2003:160)’a göre, davranışın istenmeyen olması durum, koşul, mekân gibi değişkenlere göre değerlendirilmelidir. Yiğit (2004:160) ise, davranışların istenen ya da istenmeyen nitelikte olmasının, toplumun sosyal, kültürel ve ahlaki değerlerine bağlı olduğu kadar, davranışın gerçekleştiği koşullara, içinde bulunulan ortam ve davranışı sergileyen kişiden beklenenlere de bağlı olduğuna dikkat çekmiştir.

Korkmaz (2003:173–174)’a göre, öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarını, istenmeyen davranış olarak adlandırabilmek için dört temel ölçüt vardır. Bunlar:

a- Öğrenci davranışının, öğrencinin kendisinin ya da sınıftaki arkadaşlarının öğrenmelerini engellemesi,

- b- Öğrenci davranışının, öğrencinin kendisini ya da arkadaşlarının güvenliğini tehlikeye sokması,
- c- Öğrenci davranışının, okulun araç ve gereçlerine ya da arkadaşlarının eşyalarına zarar vermesi,
- d- Öğrenci davranışının, öğrencinin diğer öğrencilerle sosyalleşmesini engellemesidir.

Sorun olarak görülen davranışlar, sınıf içinde diğer öğrencileri rahatsız eden, sınıf etkinliklerini bozan, okulun ve öğretmenin kanuni beklenti ve kuralları ile ters düşen ya da sınıfta karışıklık yaratan türdeki davranışlardır (Tertemiz, 2003: 73).

Problem davranışlar üç biçimde kendini gösterir. Öğrencinin uygun olan davranışları düşük oranda göstermesi. Gösterdiği uygun olmayan davranışların oranının fazla olması ya da öğrencinin davranış dağarcığında uygun davranış bulunmaması (Ataman, 2003:291).

İstenmeyen davranışların sınıflandırılması genel olarak davranışın sıklığı, yoğunluğu ile ortalama ve öğrencinin gelişim düzeyine uygunluğu gibi değişkenlere göre yapılır (Aydın, 2003:153).

Yiğit (2004:160- 165)' e göre, öğrencilerde görülen istenmeyen davranışlar, bireysel davranışlar, öğrencinin arkadaşları ile ilişkisi ve öğrencinin öğretmeni ile ilişkisi adı altında üç başlıkta incelenebilir.

Bireysel Davranışlar:

- a- Derse hazırlıksız yapmadan gelme
- b- Dersle ilgilenmeme
- c- Derste söz almadan konuşma
- d- Derste başka derslere çalışma
- e- Derse geç gelme
- f- Gerçek olmayan konuşmalar

- g- Başarısızlıkları için sürekli bahaneler bulma
- h- Sınıfta gereksiz konuşma
- i- Nezaket kurallarına uymama
- j- Sıraları yazıp çizme
- k- Argo konuşma
- l- Kişisel temizliğine dikkat etmeme
- m- Kılık kıyafetine özen göstermeme
- n- Okul dışında istenmeyen alışkanlıkları sınıfta yansıtmama

Arkadaşlarıyla ilişkiler

- a- Arkadaşının başarısını kıskanmak
- b- Arkadaşlarını öğretmenine şikâyet etmek
- c- Arkadaşlarına lakap takmak
- d- Arkadaşlarını küçük görmek
- e- Derste diğer arkadaşlarını rahatsız etmek
- f- El şakası yapmak
- g- Başkalarının eşyasını izinsiz almak
- h- Arkadaşlarıyla sağlıklı iletişim kuramamak

Öğretmenle ilişkiler

- a. Verilen görevi yapmamak
- b. Verilen ev ödevini yapmamak
- c. Öğretmenine karşı gelmek
- d. Öğretmenin ailesine şikâyet etmek
- e. Sınıfta oturma biçimine dikkat etmemek
- f. Öğretmenle sağlıklı iletişim kuramamak.

Öztürk (2001), sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin görüşleri üzerine yapmış olduğu araştırma sonucu, istenmeyen öğrenci davranışlarını beş davranış grubunda ele almıştır.

- a- Kişilere ve çevreye fiziksel zara verici davranışlar,
- b- Toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlar,

- c- Ders akışını engelleyici istenmeyen davranışlar,
- d- Sorumluluklarını gerektirdiği gibi yapmama ile ilgili davranışlar,
- e- Derse ilgi eksikliğiyle ilgili istenmeyen davranışlar.

Sınıf ortamında karşılaşılan istenmeyen davranışları öğrenciler çeşitli nedenlerden dolayı göstermektedir. Durukan ve Öztürk (2004)'e göre, her sınıfta önemli ya da önemsiz pek çok istenmeyen davranış görülmektedir. Bu davranışları önlemek isteyen öğretmenin öncelikle öğrencilerin istenmedik davranışına sebep olan faktörleri belirlemesi gerekmektedir. Daha sonra ona göre önlemler alınmalıdır. Çünkü öğretmen istenmeyen davranış karşısında öğrenciye ya da davranışa uygun olmayacak bir önlem oluşturursa sınıfta hoş olmayan bir ortam oluşabilir. İstenmeyen davranışların oluşum nedenleri aşağıdaki alt bölümde ele alınmıştır.

2.1.3. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Nedenleri

İstenmeyen davranışın kaynakları çok geniş bir yelpaze oluşturur. Yapılması gereken, sorunun görüntüsüyle uğraşmak yerine, nedenlerini ortadan kaldırmaktır (Başar, 2004:126).

Seifert (1991) ve Kyriacou (1991), sınıftaki olumsuz öğrenci davranışlarının, öğrencinin kişilik özellikleri, aile ve çevre gibi okul dışı nedenlerden ya da sınıfın iklimi, öğretimin niteliği ve öğrencinin okulla ilgili geçmiş yaşantılarından kaynaklanabileceğine değinirken, sınıfta gözlenen olumsuz davranışların başlıca nedenlerini, Erden (2003: 62- 63)' in aktardığına göre;

- a- Sıkılma,
- b- Uzun süreli zihinsel çaba,
- c- Beklenen işi yapamama,
- d- Sosyal olma,
- e- Düşük akademik özgüven,
- f- Duygusal güçlükler,
- g- Okula derslere yönelik olumsuz tutum olarak gruplanmışlardı.

Korkmaz (2003:174), sınıfta karşılaşılan istenmeyen davranışların nedenlerini,

- a- Sınıfın fiziksel düzenlemesi,
- b- Öğrencilere sorumluluk verme biçimi,
- c- Öğretmenin sınıf yönetimi becerisi,
- d- Öğrencilerin birbirleriyle ilişkisine bağlarken.

Özdemir (2004:275), sınıfın fiziksel niteliğinin, öğrencinin kişilik yapısının, gelişim dönemlerinin ve başarı durumunun sınıf ortamındaki istenmeyen davranışların kaynağı olabileceğine değinmiştir. Yiğit (2004:165) ise, öğrencilerde görülen istenmeyen davranışların nedenlerini sınıf içi ve sınıf dışı olmak üzere iki başlıkta toplamıştır. Öztürk (2004:132) 'e göre ise, istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına sebep olan kaynaklar; sınıfın yapısından kaynaklanan problemler, öğrenciden kaynaklanan problemler ve öğretmenden kaynaklanan problemlerdir.

Anlaşıldığı gibi, sınıfta karşılaşılan istenmeyen davranışların birçok sebebi bulunmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin bu davranışlara yaklaşımlarında dikkatli olmaları gerekir. Karşılaşılan davranışların sebeplerini dikkate alarak, uygun önleme yolu seçilmelidir.

2.1.4. İstenmeyen Davranışları Önlenmesi

Öğretmenler istenilen öğrenci davranışlarını ortaya çıkarmak ve istenilmeyenlerle başa çıkmak için çeşitli stratejiler kullanmaktadırlar. Bu stratejiler üç başlıkta incelenmektedir: (a) istenilmeyen davranışları ortaya çıkmadan engellemeye yönelik önleyici stratejiler; (b) somut bir istenmeyen davranışa yönelik doğrudan müdahale ve (c) tüm okul olarak istenilmeyen davranışlara yönelik davranış yönetim politikası oluşturma (Türnüklü, 2000: 141).

Bir davranış yönetim stratejisi olarak “önleyici strateji”, karşılaşılan istenmeyen bir öğrenci davranışına doğrudan müdahaleden çok, sınıf içi öğrenme davranışlarına yönelik düzenin oluşturulması ve sürdürülmesi sürecini içermektedir

(Gettinger, 1988:228- 229). Öğrencilerin, öğrenme etkinliklerine yönelmelerinin artırılması ve dikkat ve ilgilerini azaltan etkinliklerin sınırlandırılması önleyici davranış yönetim stratejilerinin kapsamı içersindedir (Türnüklü, 2000: 143).

Selçuk (2001:189-190)' a göre, rehberliğe dayalı sınıf yönetiminde, önleyici yaklaşım şarttır. Öğretmenlerin, istenmeyen davranışları ortadan kaldıracabilmeleri için, davranışın özelliğine göre, görmezlikten gelme ya da sözel olmayan ipuçları (fiziksel yakınlık, aktif göz taraması) kullanmaları gerekir.

Öğretmenin sınıf yönetimi ile ilgili bilgi ve becerisi, sınıftaki istenmeyen davranışları önlemesi ile olumlu ilişkilidir. Öğretmenin, sınıfa girmeden önce ve sınıftaki davranışlarıyla ilgili olarak üç önemli noktaya dikkat çekilmektedir. Bunlar; öğretmenin hazırlığı, sınıfın her yerinde olma ve öğrencileri meşgul etmedir (Kaunin, 1970; akt. Korkmaz, 2003:174).

Olası istenmeyen davranışları önlemek için öğretmene düşen birincil görev, öğrenme etkinliklerini her öğrencinin kendine özgü özelliklerini göz önüne alıp, kendi içinde pozitif değişimine ve gelişimine katkıda bulunacak şekilde hazırlamak ve her bir öğrenciyi derse katmaktır (Türnüklü, 1999: 34).

Öğretmenin ana etkinliği kesip başka bir ayrıntı ile ilgilenmesi (örneğin geç gelen, konuşan bir öğrenciyle), bir konu dilimini sonuçlandırmadan başkasına geçmesi, konuyu gereksiz yere uzatması, üstelemesi, istenmeyen davranış isteğini uyandırmaktadır (Başar, 2004:145). Bunun için, sınıf öğretmenlerinin etkinliğin bütünlüğünü koruması ve konuya gerekli zaman ayırması ile öğrencilerin istenmeyen davranışlar yapmalarının önüne geçmek mümkün olacaktır.

Lemlech (1988:18- 20)'e göre öğretmen, öğrencinin de sınıfta hareket etme gereksinimi olduğunu unutmamalı ve öğrenciye fırsat vermelidir. Çünkü uzun süre sırasında hareketsiz oturmak öğrenciyi sıkacak ve istenmeyen davranışa itecektir. Ayrıca, öğretmenin öğrenci davranışını ve gelişimini sürekli izlememesi, öğrenci

davranışına uygun dönüt vermemesi, ilgili davranmaması istenmeyen davranışların oluşmasına olanak sağlayacaktır (Akt. Başar, 2004:145).

Sınıf ortamında öğrencinin istenmeyen davranışlara yönelmesini engellemek için yapılması gereken en önemli çaba bireyin öğrenme verimliliğini, motivasyonunu ve öğrenmeye yoğun olarak ayırdığı zaman miktarını artırma üzerine odaklaşmadır. Bunları gerçekleştirmenin en etkili yolu ise, etkin bir öğretim tarzını kullanmaktır. Eğer öğretmen etkili bir sunum yapamıyorsa, öğrencinin kısa bir süre sonra dikkati ortamdaki çeldirici uyarıcılara kayacak ve öğrenci öğrenme olayından uzaklaşacaktır. Öğrenme faaliyetlerinden kopma beraberinde istenmeyen davranışların sınıf ortamında oldukça fazla görülmesini ve bir süre sonra sınıfı etkisi altına almasına sebep olur (Öztürk, 2004:141- 142).

Kaunin'e göre, sınıfta öğrencilerin sıkılma ve değişiklik isteme anları, istenmeyen davranışların meydana geldiği zamanlardır. Bunun için öğretmenlerin, ders sürelerini kısa ve etkin kılmaları ve öğrencilerin öğrenme ilgisini artıran teknikler kullanmaları gerekmektedir. Kaunin, etkili sınıf yönetimi sağlayarak, istenmeyen davranışların önlenmesi için öğretmenlerin yapmaları gerekenleri şöyle sıralamaktadır: (a) Her zaman sınıfın her yerinde neyin meydana geldiğinin farkında olun ve öğrencilere bunu iletin, (b) Bir zamanda bir konudan daha fazlasıyla uğraşabilin, (c) İstenmeyen davranış meydana geldiğinde istenmeyen davranış artmadan önce doğru kişiye müdahale edin. Çok ciddi boyut kazanmadan istenmeyen davranış durdurun, (d) Öğrenci uyanıklığı ile gruba dikkatinizi sürdürürün ve onları sorumlu tutun, (e) Canlı tutma, farklılaşma ve ilerlemeye önem vererek doyumsuz öğrenme programları sağlayın (Charles, 1996: 56).

Moore (1992:271), öğrenci davranışlarının sınırlandırılmaya ihtiyacı olduğu ve genellikle yaşça daha küçük çocukların, büyüklere oranla daha fazla sınır konulmasına ve rehberliğe gereksinimleri olduğunu belirtmektedir (Akt. Öztürk, 2001: 26). Bu noktada sınıf kurallarının öğrencilerle beraber hazırlanarak sınıf düzeninin oluşturulmasının, istenmeyen davranışları önleme üzerindeki önemi dikkati çekmektedir.

İstenmeyen davranışların önlenmesinde, öğretmenlerin sınıf içinde sergileyecekleri tutumların etkisi büyüktür. Doyle (1986:395)'e göre, öğretmen bir öğrencinin çalışmasını kontrol ederken düzeltici geribildirim verebilir ve aynı zamanda öğretmenin öğrenciye fiziksel olarak yakın olması istenmeyen davranışı engeller (Akt. Atıcı, 2002:9- 10).

Redl ve Wattenberg (1959) modelinde, öğretmenlerin öğrencilere kendilerinden ne beklediklerini ve yapacakları davranışların sonuçlarının ne olacağını dersin başında açıkça söylemeleri gerektiği, bunun yanında öğretmenlerin kendilerini öğrencilerin yerine koyarak sınıfta olumlu ortam oluşturabilecekleri vurgulanmaktadır. Böylece istenmeyen davranışların önüne geçilebileceğine dikkat çekilmektedir (Charles, 1996: 11).

Durukan ve Öztürk (2004: 184-185)'e göre, genel olarak istenmeyen davranışlara karşı alınabilecek önlemler şunlardır: (a) Sözel olmayan önlemler (Görmezlikten gelme, Fiziksel yakınlık, Göz teması, Dokunma, Umursamama, Sessiz kalma), (b) Sözel olan önlemler (Soru sorma, Uyarma, Kuralları hatırlatma, Sınıf dışında görüşme, Okul yönetimi ve rehber öğretmenle işbirliği, Aile ile işbirliği ve ceza verme).

Kaunin, sınıf kontrolünde başarılı öğretmenlerin sınıfın her yerinde her zaman ne olduğunu gördüklerini belirtmektedir. Kaunin'e göre, öğretmenlerin davranış ve kelimeleriyle uyanıklıkların öğrencilere iletmeleri, istenmeyen davranışların oluşumunu engelleyici etki yapacaktır. Ayrıca öğrencilerin derse bağlanması ile istenmeyen davranışlar arasında bir ilişki vardır. Öğretmenlerin hemen etkinliklere başlaması, etkinlikler arasında etkili geçiş yapmaları ve öğrencilerin etkinliklere aktif katılımlarının sağlanması istenmeyen davranışların önlenmesine katkı sağlayacaktır. Etkinliklere geçişteki düzgünlük, öğrencileri çalışmada tutar ve davranış sorunlarını azaltır (Charles, 1996: 48-49).

Emer, Evertson ve Anderson'un (1980:219-231), 8 ilkokulda 27 öğretmenle yapmış oldukları çalışmada, etkili öğretmenlikleri etkisizlerden ayıran en belirleyici

faktörün, sınıf kural ve işleyişinin oluşturulması ve bunların okulun ilk gününden itibaren uygulanması olduğunu belirterek, etkili öğretmenlerin ilk günlerini dahi planladıklarını ve öğrenciler üzerinde sınıf yönetiminin yerleştirilmesine yönelik kontrol oluşturduklarını bulmuşlardır (Akt. Öztürk, 2001:27). Öğrenciler üzerindeki bu kontrol, şüphesiz istenmeyen davranışların oluşumunun önüne geçecektir.

Brophy ve Evertson (1976: 52), etkili sınıf yönetiminin görüldüğü sınıflarda öğretmenlerin başa çıkmak zorunda kaldığı istenmeyen öğrenci davranışlarını en aza indirdiklerini, öğrencilerin sınıf içi zamanlarının önemli miktarını öğrenme etkinliklerine yönelttiğini belirttikten sonra, sınıf yönetiminde etkin olan öğretmenlerin en önemli özelliklerinin ise öğrencilerin istenmeyen davranışlarını en aza indirmekteki etkililiklerinin değil, bunları ortaya çıkmadan önce tahmin etme ve önlem alma becerilerinin olduğunu belirtmişlerdir. Sorun davranışların ortaya çıkmadan önlenmesi, öğrencilerin sınıf etkinliklerine katılımını artırır; öğretmenin enerjisinin önemli miktarını harcadığı istenmeyen davranışların ortaya çıkma olasılığını da düşürür (Akt. Türnüklü, 2000: 142).

2.1.5. İstenmeyen Davranışlar İle Eğitim Öğretim Etkinliklerinin İlişkisi

Eğitim ve öğretim etkinliklerindeki başarı, sınıfın iyi bir şekilde yönetilmesi ile sağlanabilir. Sınıf düzenini bozan, öğretmeni ve sınıftaki diğer öğrencileri olumsuz olarak etkileyen, öğrenme ve öğretimin gerçekleşmesine engel olan istenmeyen öğrenci davranışları, sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde karşılaştıkları en büyük sorunların başında gelmektedir (Sayın, 2001: 1). Eğitim öğretim etkinliklerinin sorunsuz gerçekleştiği sınıflarda öğrenciler, yaptıkları işle bütünleşmiş oldukları ve tüm ilgilerini yaptıkları işe verdikleri için, istenmeyen davranışlara fazla rastlanmamaktadır.

Christenson, Ysseldyke ve Thurlow (1989)' e göre öğretim süresi içindeki öğrencilerin davranışları sınıf iklimini ve öğretime aktif olarak katılan öğrencileri etkileyebilir. Bazen bir veya bir grup öğrencinin istenmeyen davranışı, sınıf veya

okulun davranış kuralları oluşturulsa da diğer öğrencileri etkileyebilir. Öğretmenler, uygun olmayan öğrenci davranışlarına fazla zaman harcadıklarında öğretim süreci boşuna geçirilmiş olabilir (Carpenter ve McKeeHiggins,1996; Akt. Aydın, 2001:10).

Lund (1996), sınıfta bazı öğrenciler uygun olmayan bir şekilde davranırken öğretim ve öğrenmeyi sürdürmenin zor olduğunu belirtmektedir. Wheldall ve Merrett (1998) araştırması bu bulguları doğrular niteliktedir. Bu araştırmacılar ilkökul öğretmenlerinin sınıflarında karşılaştıkları rahatsız edici davranışlarla ilgili bir araştırma yapmışlardır. Düzen ve kontrolü sağlamak için gerektiğinden daha fazla zaman harcıyor musunuz? Sorusuna öğretmenlerin % 51'i bu soruyu doğrulayıcı şekilde cevap vermişlerdir (Akt. Atıcı,2002: 10). Burada da vurgulandığı gibi istenmeyen davranışlar sınıfta eğitim öğretim etkinliklerini ciddi ölçüde engellemektedir.

Dreikurs, istenmeyen davranışları tanımlarken, istenmeyen davranışların normal öğretim ve öğrenmeyi kronik şekilde engellediği noktasına dikkat çekmiştir (Charles, 1996: 86).

Öğretmen sınıfta öğrenmeyi ve disiplini sağlayan kişidir. Bu iki görev arasında çeşitli yönlerle ilişkiler vardır. Munn ve diğerlerine göre (1992), etkili sınıf disiplini öğrenmenin gerçekleşmesi için gerekmektedir. Öğretmenin konu hakkındaki bilgisi, ifadelerinin açıklığı ve niteliği, öğrencilerin bildikleri ile bunları karşılaştırmaları etkili öğrenme üzerinde tümüyle etkilidir. Sınıfta disiplin olmadığında öğrenme gerçekleşebilir mi? En alt düzeyde buna yanıt, öğretmenin, öğrenci davranışları üzerinde kontrolünün az veya hiç olmaması etkili öğrenmeyi ciddi şekilde engellemesidir. Etkili disiplin, etkili öğrenmenin yeterli değilse bile gerekli bir ön şartıdır (Akt. Aydın, 2001: 11). Sınıfta etkili öğrenmenin ve etkili disiplinin sağlanmasının, istenmeyen davranışların önlenmesiyle yakından ilişkili olduğunu söylenebilir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Öztürk (2001), tarama modelinde betimsel bir çalışma olarak gerçekleştirdiği ve Kayseri Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde yer alan küme örnekleme yoluyla seçkisiz olarak belirlenen 18 ilköğretim okulundaki 320 sınıf öğretmeni üzerinde yaptığı araştırmasında; ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin, sınıf ortamında istenmeyen öğrenci davranışlarını hangi sıklıkla gözlemlediklerini ve bu davranışlarla baş edebilmek için hangi yolları tercih ettiklerini saptamayı amaçlamıştır.

Öğretmen görüşlerine göre sıklıkla gözlenen istenmeyen davranışlar, Öztürk tarafından şöyle gruplanmıştır: (a) Ders akışını engelleyici davranışlar; gereksiz soru sorma, sürekli şikayette bulunmak, sürekli tuvalet izni istemek, sürekli konuşmak, (b) Kişilere ve çevreye fiziksel zarar verici davranışlar; arkadaşlarının canını acıtma, vurup kaçma, saçını çekme gibi şiddet içeren şakalar yapma, sorunlarını kavga ederek çözme (c) Toplumsal beklentilere uygun olmayan davranışlar; söz almadan konuşma (d) Sorumluluklarını yerine getirmeme davranışları; ev ödevlerini yapmamak, sınıf içi görevleri yerine getirmemek, ders için istenene materyalleri getirmemek, (e) Derse ilgi eksikliği davranışları; derste dalıp gitmek dinliyor gibi görünmek, derste ders dışı şeylerle ilgilenmek.

Öztürk, araştırmasında, öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla baş etmede daha çok tercih ettikleri yaklaşımların; davranışın olumsuz etkilerini sınıfta açıklama, öğrencinin dikkat çekmeye çalıştığını düşünerek daha yakın davranma, öğrenciyle birebir görüşme yapma ve ailesiyle bağlantı kurma olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Keskin (2002) tarafından yapılan “Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Kullandıkları Baş Etme Yolları” konulu çalışmada, istenmeyen öğrenci davranışlarının eğitim etkinliklerini güçleştirici boyutlara ulaşmadığı, bazı davranışlarda zaman zaman eğitim ortamını güçleştirici boyutlara ulaştığı belirlenmiştir. Bu davranışlar: Sınıfta söz almadan konuşmak, sürekli arkadaşlarını şikayet etmek, sınıfa gürültüyle girip çıkmak, girişte ve çıkışta

diğer öğrencileri itelemek, ders için gerekli materyalleri getirmemek, arkadaşlarına karşı fiziki zorbalık yapmak, ev ödevlerini yapmamak, dersi dinlememek, verilen görevleri yapmama, diğer öğrencileri kızdırmak ve özenli davranmamaktır.

Araştırma bulgularına göre öğretmenler, istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en çok sözel uyarılar içeren baş etme yollarını tercih etmektedirler. Öğretmenlerin en fazla sıklıkla kullandıkları baş etme yolları ise, sözle uyarma, öğrenciyle ders dışında konuşma, ailesi ile görüşme, öğrenciyle ders içinde görüşme, sorumluluk verme ve göz teması ile uyarmadır.

Demir (2003) “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaşılan Problem Davranışlara Karşı Baş Etme Stratejileri” konulu araştırması sonunda, öğretmenlerin en çok kullandıkları stratejilerin, “Sözel Uyarı”, Bakışlarla Uyarma”, “Sınıf Kuralı Hatırlatma”, “Öğüt Verme”, “Olumsuz Davranışı Açıkça Tanımlama”, “Olumlu Davranışlara Dikkat Çekme” olduğunu belirtmiştir.

Öztürk (2001:14)’ ün aktardığına göre, Baer, Goodall ve Brown (1983: 139-142) ortaöğretim öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına bakış açılarını belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada, öğretmenlerin karşılaştıkları davranışları altı grup altında toplamışlardır. Bu davranışlar;

- a- Sosyal standartları ihlal eden davranışlar: Hırsızlık yapmak, kopya çekmek, yalan söylemek, kaba bir dil kullanmak...
- b- Yasal olmayan davranışlar: Yıkıcı davranmak, ilaç ve alkol almak, silah taşımak...
- c- Fiziksel olarak tehlikeli davranışlar: Vurmak, çarpmak, eşyaları fırlatmak, fiziksel olarak incitici davranışların çeşitli şekilleri...
- d- Diğerlerinin haklarına saygısızlık: Sözel olarak saldırmak, rahatsız etmek, belli kişilerin sınıf etkinliklerinin dışında tutmaya çalışmak, diğerlerinin sırtından geçinmek...
- e- Öğrenmeyi engellemek: Gülmek, aşırı konuşmak, gereksiz yere sınıfın içinde gezinmek, gizlice mesajlaşmak, fısıldaşmak...
- f- Öğretmenin otoritesine karşı koymak.

Sayın (2001), “Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışların Nedenlerine İlişkin Görüşleri İle İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri” konulu araştırmasında; sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetiminde en çok karşılaştıkları istenmeyen davranışların, öğretmene arkadaşlarını şikayet etme, arkadaşlarına bağırma, gereksiz gürültü yapma ve derste izin istemeden konuşma olduğu, bu davranışların öğretmenin bazı olumsuz davranışlarından, öğrencinin ailesinden, sınıfın fiziki ortamından ve öğrencinin kendi özelliklerinden kaynaklandığı sonucuna ulaşmıştır.

Tarama modeliyle yapılan ve 1999- 2000 öğretim yılında Eskişehir İl Merkezinde bulunan 92 ilköğretim okulunun birinci kademesinde görev yapan 1235 sınıf öğretmeni üzerinde gerçekleştirilmiş araştırma sonucunda, sınıf öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğunun istenmeyen davranışlara karşı çoğu zaman önleyici disiplin yöntemini kullandıkları, öğretmenlerin cinsiyetlerinin, sınıftaki öğrenci sayısının ve mesleki kıdemlerinin bu yöntemi kullanma sıklıkları üzerinde etkisi olmadığı ortaya konmuştur. Bunun yanı sıra, öğretmenlerin yaşlarına, mezun oldukları okullara ve okutmakta oldukları sınıf düzeylerine göre önleyici yöntemi kullanma sıklıklarının değiştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Aydın (2001), ilköğretim okulu 8. sınıfında disiplin sorunlarını, disiplin sorunlarının nedenlerini, uygulanan çözüm yöntemlerini ve sorunların çözümünde neler yapılabileceğini saptamaya yönelik yapmış olduğu araştırmasında; 12 öğretmen, 13 sınıf ve 5 yönetici ile görüşmeler yapılmış, öğrenci ve öğretmenlerle görüşürken aşırı ve aykırı durum örneklemesi yönteminden yararlanmıştır. Ayrıca, araştırmanın iç geçerliğini artırmak amacıyla, farklı öğretmen ve öğrencilerle görüşmeler yapmıştır. Bunun yanı sıra araştırmada iki öğretmen bir buçuk ay süre ile gözlenmiştir. Gözlenen iki öğretmen için aşırı ve aykırı durum örneklemesi yöntemi seçilmiştir. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış görüşme formu, gözlemde de gözlem formu kullanılmıştır.

Araştırma niteliksel olarak yapılmıştır. Araştırmada yalnızca araştırmacı veri toplamıştır. Araştırmada toplanan veriler içerik analizi yaklaşımı ile analiz edilmiştir.

Araştırmada, ilköğretim 8. sınıfında disiplin sorunlarının yaşandığı, bu sorunlara öğrenci, öğretmen, yöneticiler, aile ve çevrenin çeşitli yönleriyle kaynaklık ettiği ve sorunların çözümünde belirtilen tüm öğelere görevler düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, disiplin sağlamada başarılı öğretmenlerin, sorunların çözümünde daha ılımlı yaklaşımlar kullanırken, disiplin sağlamada güçlük çeken öğretmenlerin sorunların çözümünde daha sert yöntemler kullandıkları dikkati çekmektedir.

Türnüklü ve Yıldız (2002), “ Öğretmenlerin Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarıyla Başa Çıkma Stratejileri” konulu araştırmalarında, ilköğretim sınıflarında karşılaşılan öğrenci istenmeyen davranışları ve bu davranışlara ilişkin öğretmen algıları ile bu istenmeyen öğrenci davranışlarıyla, öğretmenlerin başa çıkmak için kullandıkları davranış yönetim stratejileri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada tarama ve yapılandırılmış görüşme teknikleri kullanılarak şu bulgulara ulaşılmıştır:

İlköğretim birinci kademe sınıflarında en sık rastlanan istenmeyen öğrenci davranışları; arkadaşlarından yakınma, derste yüksek sesle konuşma, başkasının sözünü kesme, yerinde kıpırdanıp durma, derse yerleşememe, öğretmenin ve sınıfın dikkatini çekmektir. En az rastlanan istenmeyen davranışlar ise, derste aşırı gülme, okul araç ve gereğine zarar verme, öğretmenlerin istemlerine karşı çıkma, öğretmene kabaca yanıt verme, kendi kendine konuşma, kopya çekme ve hırsızlıktır.

Öğretmenlerin en çok rahatsız oldukları öğrenci istenmeyen davranışları ise; arkadaşlarına küfür etme, arkadaşlarına fiziksel saldırganlıkta bulunma, hırsızlık, arkadaşlarıyla alay etme, öğretmene yalan söyleme, okul araç ve gereçlerine zarar verme, başkasının eşyasına zarar vermedir. Öğretmenlerin en sık karşılaştıkları öğrenci istenmeyen davranışlarından daha az rahatsızlık duydukları; en seyrek

karşılaştıkları ciddi öğrenci istenmeyen davranışlarından ise daha çok rahatsızlık duydukları saptanmıştır.

Ayrıca araştırma ile, öğretmenlerin en sık karşılaştıkları öğrenci istenmeyen davranışlarına karşı en çok; “göz kontağı kurmaya çalışırım, öğrenciyle yaptığı davranış hakkında konuşurum, sınıfımızın kurallarını hatırlatırım, öğrenciye adıyla seslenirim, öğrenciyi derse teşvik etmeye çalışırım” gibi stratejilerle başa çıkmaya çalıştıkları ortaya çıkmıştır. Öğretmenlerin sınıflarında en seyrek karşılaştıkları, buna karşın en rahatsız oldukları öğrenci istenmeyen davranışlarıyla başa çıkmak için öğrencilerle konuşma, kuralları hatırlatma gibi olumlu yaklaşımların yanı sıra yerini değiştirme, azarlama, öğrenciyi sevdiği şeylerden alıkoyma gibi stratejileri kullandıkları saptanmıştır.

Emer, Evertson ve Anderson (1980:220-225), okul yılının başlangıcında etkili sınıf yönetimini inceledikten sonra, okul yılının tümünde öğrencilerin dersle ve öğretmenle işbirliğinin miktarını belirleyen en önemli etkenin okul döneminin başında yapılanlar olduğunu ifade etmişlerdir. Bu konuda 8 ilkokulda 27 öğretmenle yapmış oldukları çalışmada, etkili öğretmenleri etkisizlerden ayıran en belirleyici faktörün sınıf kural ve işleyişinin oluşturulması ve bunların okulun ilk gününden itibaren uygulanması olduğunu belirtmişlerdir. Etkili öğretmenlerin ilk gününü dahi planladıklarını ve öğrenciler üzerinde sınıf yönetiminin yerleştirilmesine yönelik kontrol oluşturduklarını bulmuşlardır. Bu öğretmenler öğrencilere okula başladıkları ilk günden itibaren sınıf kural ve işleyişinin çok net bir şekilde örnek vererek, nedenleriyle birlikte yapılandırıdığını ve okulun ilk haftasının önemli bir zamanını sınıf kurallarının yerleştirilmesine ayırdıklarını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda etkili öğretmenlerin öğrencilerini dikkatli bir biçimde ders sürecinde gözlemlediğini ve herhangi bir istenmeyen davranış ortaya çıktığında derhal bu davranışı gidermek için çaba harcadıklarını saptamışlardır. Yukarıdaki sonuçları destekler nitelikte, Evertson (1989:82), sınıfta etkili öğretim için sınıf yönetim ve organizasyonunun okulun ilk günü itibari ile planlanması ve hazırlanması gerektiğini belirtmiştir. Evertson, okulun ilk günü itibari ile sınıf yönetimi becerisinin geliştirilmesine yönelik bir program hazırlayarak yapmış olduğu 29 okulu kapsayan deneysel çalışmada eğitimden geçen

öğretmenlerin geçmeyenlerden farklı olarak, sınıf rutinini planlayıp uyguladıklarını saptamıştır. Bu öğretmenlerin sınıflarında daha az istenmeyen davranış gözlemlenmiştir (Akt. Türnüklü, 2000:144).

Atıcı (2002), Türk ve İngiliz 1.kademe öğretmenlerinin sınıflarında karşılaştıkları öğrenci istenmeyen davranışlarıyla baş etmede kullandıkları yöntemleri belirlemek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmada 51 İngiliz ve 73 Türk toplam 124 öğretmen istenmeyen davranışlarla baş etmede kullandıkları yöntemleri anket üzerinde belirtmişlerdir. Anketi yanıtlayan öğretmenlerden seçilen küçük bir grup (6 İngiliz, 6 Türk) öğretmen sistematik bir gözlem formu kullanılarak gözlemlendikten sonra aynı öğretmenlerle görüşme yapılmış ve araştırma sonuçlarına göre, okullardaki tüm öğretmenler tarafından aktif olarak kullanılan bir davranış yönetim stratejisinin olması İngiliz öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla daha sistematik ve tutarlı bir şekilde baş etmelerini sağlarken; Türkiye’deki öğretmenler daha çok deneyim yoluyla kendi başlarına buldukları yöntemleri kullanma eğilimindedirler.

Türnüklü ve Şahin (2002), “ İlköğretim Okullarında Öğrenci Çatışmaları ve Öğretmenlerin Bu Çatışmalarla Başa Çıkma Stratejileri” konulu araştırmalarında, öğretmen ve öğrenci bakış açılarına göre, alt sosyo-ekonomik çevrelerde bulunan ilköğretim okulları II. kademe sınıflarında karşılaşılan öğrenci çatışmaları, nedenleri ve öğretmenlerin çözüm stratejileri incelemişlerdir. Araştırma sonunda, en sık karşılaşılan öğrenci çatışmalarının küfür ve kavga olduğu ve öğretmenlerin çözüm stratejilerinin öğretmen merkezli, yetkeci ve öz yönetim ve denetimini geliştirmekten uzak olduğu bulunmuştur.

Gözütok (1992), “ Disiplin Sağlamada Öğretmen Davranışları” konulu araştırmasında, öğretmenlerin sınıf içinde disiplini sağlamak için hangi davranışları sergilediklerini ve kıdem ile cinsiyet değişkenlerine göre bu davranışların değişkenlik gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırma sonucunda, gözlenen öğretmenlerin % 35’inin olumlu disiplin sağlama davranışı gösterdiği, % 27’sinin ikaz edici davranışlarla disiplin sağlama eğiliminde oldukları, % 30 unun olumsuz

olarak nitelendirilen davranışlarla disiplin sağlama eğiliminde oldukları, % 8'inin de disiplin sağlama konusunda herhangi bir davranış göstermediği ve mesleki kıdemleri fazla olan öğretmenlerin az olanlara göre, bayan öğretmenlerin de erkeklere göre daha olumlu disiplin sağlama davranışları gösterdiklerini belirlemiştir.

Tök (2003), sınıf disiplinini sağlamada sınıf ve branş öğretmenlerinin farklılıklarını ortaya koymak amacıyla anket uygulamalı bir çalışma yapmıştır. Bu araştırma sonunda, sınıf öğretmenlerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı sınıf içersinde en çok kullandıkları stratejilerin göz teması ve doğru davranışı gösterme olduğu ortaya çıkmıştır.

Türnüklü, Şahin ve Öztürk (2002) de yaptıkları araştırmalarında, okul yöneticilerinin, öğretmenlerin, öğrencilerin ve velilerin, okulda öğrenciler arasında yaşanan çatışmaları nasıl çözdüklerini öğretmenlerin bakış açısından incelemişlerdir. Araştırma sonuçları, öğrenci, öğretmen, yönetici ve velilerin kullandıkları çatışma çözüm stratejilerine ilişkin öğretmenlerin belirttikleri görüşlerin en önemli benzerliklerinin, okul üyelerinin kullandıkları stratejilerin genelde yetkeci ve dış kontrol odaklı olup psikolojik şiddet ve fiziksel şiddet öğelerini içermesi olduğunu ortaya koymuştur. Çatışmaların çözüm stratejileri olarak, öğrencilere kendi problemlerini çözme, ortak problemi birlikte çözme, uzlaşma ve arabuluculuk gibi yapıcı ve barışçıl çözüm stratejilerine ya hiç yer verilmediği ya da çok az yer verildiği belirlenmiştir.

Türnüklü ve Galton (2001), “ Türk ve İngiliz İlkokullarında Öğrencilerin İstenmeyen Davranışları” konulu araştırmalarının sonunda, İngiliz ve Türk sınıflarında öğrencilerin istenmeyen davranışlarının nedenleri ve çeşitleri arasında farklılıklar ve benzerlikler olduğunu saptamışlardır. Araştırma sonuçları arasında, öğrenme etkinliklerinin istenmeyen öğrenci davranışlarına sebebiyet verdiği yönünde ifadeye yer verilmiştir.

Tulley ve Chiu (1998), öğretmenlerin belirli sınıf disiplini sorunlarına karşı uyguladıkları disiplin stratejileri konusunda öğrenci algılarını saptamak amacıyla

“Children’s Perceptions of Effectiveness of Classroom Discipline Techniques” adlı bir araştırma yapmıştır. Bu çalışmada şu üç soruya yanıt aramıştır: (a) Öğrenciler hangi davranışları disiplin sorunu olarak tanımlamaktadırlar? (b) Öğretmenler bu sorunlara karşı hangi stratejileri uygulamaktadır? (c) Öğrenciler bu stratejilerin hangi boyutta etkili olduğunu düşünmektedir?

Çalışmada Indiana’daki 3 okuldan 6.sınıfında 134 öğrenci seçilmiş, çalışmanın verileri öğrencilerden kritik olay yöntemiyle toplanmıştır: (a) engel olma (öğretimi kasten kesen konuşma ve ya davranış), (b) yönergeye uymama (defiance) (saygısız davranış, uyulması gereken kurallara uymama), (c) saldırganlık (kavga etme, itişme), (d) çalışmayı bitirmeme, (d) diğer davranışlar (kopya çekme, not yazma, yalan söyleme). Öğrencilerin belirtilen davranışlarına karşı öğretmenlerin uyguladıkları disiplin stratejileri 6 grupta toplanmıştır: (a) geleneksel ceza (rote punishment) (cümleleri ve raporları tekrar yazma, kuralları yazma), (b) yer değiştirme cezası (bir yerde tek başına bırakma, izole etme, sınıftaki çalışmadan alıkoyma), (c) açıklama (öğrenci ile doğru ve istenilen davranış tartışma), (d) ceza uygulama (presentation punishment) (bağırma, dayak), (e) tehdit ve ikaz, (f) öğrencinin davranışına tepki göstermeme veya önemsememe

Araştırmada en çok öğrenciler:

- a- Engel olma davranışını (134 olayda 58 olay) sorun olduğunu, 33 olayda öğretmenin etkili olduğunu,
- b- 134 olay içinde geleneksel cezanın 31 olayında etkili, 13 olayda etkisiz olduğunu, bu cezanın da %44 olarak en çok gerçekleştiğini,
- c- Geleneksel cezanın, toplam 31 olayın 20 engel olma davranışında etkili, toplam 13 olayın 11 engel olma davranışında etkisiz olduğunu,
- d- Yer değiştirme cezasının, toplam 14 olayın 7 yönergeye uymama davranışında etkili, toplam 20 olayın 7 engel olma davranışında etkisiz olduğunu,
- e- Açıklama cezasının, toplam 16 olayın 9 yönergeye uymama davranışında etkili, toplam 9 olayın 4 yönergeye uymama davranışında etkisiz olduğunu,

- f- Ceza uygulama, toplam 8 olayın 3 engel olma davranışında etkili, toplam 9 olayın 5 saldırganlık davranışında etkisiz olduğunu,
- g- Tehdit ve ikazın, toplam 7 olayın 5 engel olma davranışında etkili, toplam 5 olayın 3 engel olma davranışında etkisiz olduğunu,
- ğ- Tepki göstermemenin, toplam 1 olayın engel olma davranışında etkili, toplam 1 olayın engel olma davranışında etkisiz olduğunu belirtmişlerdir.

Chiu ve Tulley (1998), öğretmenlerin uyguladıkları disiplin yaklaşımlarına karşı öğrenci tercihlerine belirlemek amacıyla (Student Referances of Teachers Discipline Sytles) adlı bir araştırma yapmışlardır. Araştırmada İndiana'daki 8 okul bölgesinde 4,5,6. sınıflardan 712 öğrenci örneklem olarak seçilmiştir. Öğrencilere, Wolfgang ve Glickman (1986)'ın (Belief on Discipline Inventory for Children) adlı çalışmasından yararlanılarak 12 maddelik bir anket uygulanmıştır. Bu anket maddelerinde 3 disiplin yaklaşımı yer almaktadır: 1) sosyal ve psikoloji temellerine dayalı yüzleştirme-sözleşme (Confroneting-contracting) yaklaşımı, 2) hümanistik ve psikoanalitik düşünce temellerine dayalı ilişki kurma-dinleme (Relationship-listining) yaklaşımı, 3) yaşantıya dayalı davranışçı psikoloji temelli Rule/revard-punishment yaklaşımı.

Bu araştırmada, 4,5 ve 6. sınıf öğrencilerinin tercih ettikleri disiplin yaklaşımlarının belirlenmesinin yanında; öğrencilerin cinsiyet, akademik başarı ve sınıf düzeyleri ile yaptıkları tercihler arasındaki ilişkilerde saptanmaya çalışılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre;

- a- Toplam 712 öğrencinin 420 (%59)'si yüzleştirme-sözleşme (Confroneting-contracting) yaklaşımını tercih etmişlerdir. Cinsiyet ve sınıf düzeylerinde anlamlı fark olmaksızın öğrencilerin 135 (%19)'i ilişki kurma-dinleme (Relationship-listining) yaklaşımını, 121 (%17)'i de kural/ödül/ceza (Rule/revard-punishmet) yaklaşımını tercih etmişlerdir.
- b- Akademik başarıları yüksek olan öğrenciler, düşük olan öğrencilere göre daha çok yüzleştirme-sözleşme (Confroneting-contracting) yaklaşımını tercih ederken; akademik başarıları düşük olan öğrenciler, yüksek olan öğrencilere göre daha çok kural/ödül/ceza (Rule/revard-punishmet)

yaklaşımını tercih etmişlerdir. Cinsiyetler arasında ise anlamlı bir fark görülmemiştir.

Tulley, Chiu ve Hwang (1995) “Student Teachers and Classroom Discipline” adlı araştırmasında stajyer öğretmenlerin, hangi tür davranışları disiplin sorunu olarak gördüklerini, bu disiplin sorunlarına karşı hangi stratejileri kullandıkları ve disiplin sorunlarında hangi stratejilerin etkili ya da etkisiz olarak gördüklerini saptamaya çalışmışlardır. Araştırmada 81 ilköğretim, 54 de ortaöğretim stajyer öğretmen örneklem olarak seçilmiştir. Veriler kritik olay tekniği ile toplanmıştır. İlköğretim öğretmenleri 151, ortaöğretim öğretmenleri 103 olmak üzere toplam 254 örnek olay belirtmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre disiplin sorunları 5 grupta toplanmıştır. (a) engel olma (konuşma veya öğretimi kasıtlı kesen davranışlar), (b)yönergeye uymama (saygısız davranış veya kurallara uymama), (c) dikkatsizlik (derste başka şeylerle ilgilenme, çalışmaya katılamama, sırayı terk etme), (d) saldırganlık (kavga etme, itişme) ve (e) diğer (ağlama, yalan söyleme geç kalma, kopya çekme, hırsızlık, sakız çiğneme).

Bu istenmeye disiplin sorunlarına karşı stajyer öğretmenlerin uyguladıkları disiplin stratejiler 7 grupta toplanmıştır. (a) 2. tip ceza, bir yerde tek bırakma, sınıftaki çalışmadan alıkoyma, (b) açıklama yapma (doğru veya istenen davranışı öğrenci veya tüm sınıfla tartışma), (c) tehdit ve ikaz, (d) olumlu pekiştireçler kullanma (övgü kullanma, onaylama, ödül verme), (e) strateji değiştirme (sesi alçaltma ya da yükseltme, öğrenciye doğru gitme, yeni öğretim yaklaşımı veya politikaları kullanma), (f) 1. tip ceza (dayak, öğrenciye bağırma, rezil etme) ve (g) herhangi bir davranışta bulunmama (öğrenci davranışını önemsememe).

Bu araştırma sonuçlarına göre;

a- Disiplin sorunu olan davranışların bir çoğunu engel olma (%63), yönergeye uymama (%20) ve dikkatsizlik (%9) davranışları oluşturmuştur. Engel olma

davranışını olduğu olayların 79’unda etkili, %80’inde etkisiz olunmuştur. Tepki göstermeme toplam 16 olayın 14’ünde etkisiz olmuştur.

b- Disiplin sorunlarına karşı uygulanan 2.tip ceza stratejisi toplam 81 olayın 43 etkili; açıklama yapma stratejisi toplam 50 olayın 39’unda etkili; tehdit/ikaz stratejisi toplam 33 olayın 24’ünde etkisiz; 1.Tip ceza stratejisi toplam 23 olayın 22’sinde etkisiz; tepki göstermeme stratejisi toplam 20 olayın 16’sında etkisiz olmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, araştırma alanı, örneklem, verilerin toplanması ve verilerin analizi yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma, ilköğretim okullarında, sınıf ortamında karşılaşılan istenmeyen davranışları, sınıf öğretmenlerinin bu davranışlarla baş etmede kullandıkları önleyici yaklaşımların neler olduğunu ve kullanılan bu yaklaşımların etkililiğini saptamayı amaçlamıştır. Bu amaca yönelik olarak, araştırmada niteliksel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

İnsan davranışına ilişkin olguları araştırırken daha önceden kararlaştırılmış sınırlayıcı yöntemler yerine, insan davranışının doğasına uygun nitel yöntemlerin kullanılmasının daha uygun olacağı ortaya çıkmaktadır. İnsan davranışını birtakım özel ve birbirinden bağımsız alt davranışlara ayıran ve daha önceden oluşturulmuş kuramların sağladığı çerçeveye göre yorumlayan araştırma desenleri, insan davranışının karmaşık ve çok boyutlu yapısını incelemeye her zaman yeterli olmayabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 18).

3.2. Araştırma Alanı

Araştırmanın alanını, 2005- 2006 eğitim öğretim yılı içerisinde Sakarya İli sınırları içerisinde yer alan resmi ilköğretim okulları oluşturmaktadır.

3.3. Örneklem

Araştırmanın alanında yer alan ilköğretim okullarında görev yapan 5.sınıf öğretmeni ve öğrenci sayılarının fazla olması nedeniyle örneklem alınmıştır.

Nitel araştırmalarda amaçlı örnekleme yöntemleri kullanılmaktadır. Amaçlı örnekleme yöntemleri pek çok durumda olgu ve olayların keşfedilmesinde ve açıklanmasında yararlı olur. Patton tarafından geliştirilmiş sınıflamaya göre, başlıca amaçlı örnekleme yöntemleri; aşırı ve aykırı durum örnekleme, maksimum çeşitlilik örnekleme, benzeşik örnekleme, tipik durum örnekleme, kritik durum örnekleme, kartopu ve zincir örnekleme, doğrulayıcı ve yanlışlayıcı örnekleme ve kolay ulaşılabilir durum örneklemesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 69).

Bu araştırmada, Sakarya İli merkezindeki resmi ilköğretim okullarından 5 okul, 10 öğretmen ve 20 öğrenci kartopu ve zincir örnekleme tekniğine göre seçilmiştir.

Kartopu ve zincir örnekleme tekniği, araştırmacının problemine ilişkin olarak zengin bilgi kaynağı olabilecek birey veya durumların saptanmasında özellikle etkilidir. Süreç çok basit bir soruyla başlar: “Bu konuda en çok bilgi sahibi kimler olabilir? Bu konuyla ilgili olarak kim veya kimlerle görüşmemi istersiniz? (Patton, 198, s. 56) Süreç ilerledikçe elde edilen isimler veya durumlar tıpkı bir kartopu gibi büyüyerek devam edecek, belirli bir süre sonra belirli isimler hep öne çıkmaya başlayacak, araştırmacının görüşmesi gereken birey sayısı veya ilgilenmesi gereken durum sayısı azalmaya başlayacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 73).

Tablo1. Örneklemi Oluşturan İlköğretim Okulu Öğretmen ve Öğrencileri

İLKÖĞRETİM OKULLARI	GÖRÜŞMECİLER		TOPLAM
	Öğretmenler	Öğrenciler	
A Okulu	2	4	6

B Okulu	2	4	6
C Okulu	2	4	6
D Okulu	2	4	6
E Okulu	2	4	6
Toplam	10	20	30

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak, görüşme yöntemi ve öğretmen-öğrenci formları kullanılmıştır. Araştırmanın bir ve ikinci alt problemlerine ilişkin veriler, araştırmacı tarafından geliştirilen öğretmen ve öğrenci formları ile toplanmıştır. Öğretmen ve öğrenci formlarının görüşmeye katılan bireylerce doldurulması sağlanarak, araştırmanın alt problemlerine ilişkin, öğretmen ve öğrenci görüşlerine ulaşılmaya çalışılmıştır.

Ayrıca, araştırmanın üçüncü alt probleme ilişkin araştırmacı tarafından hazırlanmış olan görüşme soruları öğretmen ve öğrencilere yöneltilerek, görüşlere ulaşılmıştır. Araştırmada verilerin toplanmasında kullanılan görüşme soruları, yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğine uygun olarak hazırlanmıştır. Alan araştırması yapılarak araştırmacı tarafından, “Sınıfta Karşılaşılan İstenmeyen Davranışlar, Sınıf Öğretmenlerinin Bu Davranışlara Karşı Kullandıkları Önleyici Yaklaşımlar ve Kullanılan Bu Yaklaşımların Etkililiğine İlişkin Görüşme Soruları” (Ek: 3-4) hazırlanmıştır. Görüşme soruları, görüşmeci öğretmenlere ve öğrencilere yönelik olarak hazırlanmıştır. Görüşmeci öğretmenlere farklı olarak, Ek: 3 teki 6,7 ve 10. sorular sorulmuştur. Görüşme soruları, Öğrenci Davranışlarını Yönetim Becerisi, Sınıf Ortamı, Eğitim Süreci ve Plan Program bölümlerinden oluşmaktadır.

Hazırlanan görüşme soruları ve öğretmen- öğrenci görüşme formları uzman görüşleri alınarak, düzeltmeleri yapıldıktan sonra uygulanmıştır.

Briggs (1986) görüşmenin, sosyal bilimler alanında yapılan araştırmalarda en yaygın veri toplama yöntemi olduğunu savunmakta ve bu durumun, görüşme yönteminin; bireylerin deneyimlerine, tutumlarına, görüşlerine, şikâyetlerine, duygularına ve inançlarına ilişkin bilgi elde etmede oldukça etkili bir yöntem olmasından kaynaklandığını belirtmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 92).

Patton'a göre görüşmenin amacı, bir bireyin iç dünyasına girmek ve onun perspektifini anlamaktır. Görüşme yoluyla deneyimler, tutumlar, düşünceler, niyetler, yorumlar ve zihinsel algılar ve tepkiler gibi gözlenemeyeni anlamaya çalışırız (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 93).

Araştırma verileri 2006 yılı Nisan-Mayıs ayları içerisinde, yaklaşık iki aylık bir dönemde toplanmıştır. Araştırma kapsamında yer alan toplam beş okuldan veriler, araştırmacı tarafından toplanmıştır. Okullar sosyo-ekonomik açıdan benzerlik göstermektedir. Araştırma dâhilindeki okul, öğretmen ve öğrenci isimleri, araştırmanın etiği açısından kodlanmıştır. Okullar büyük harflerle A, B, C, D, E olarak, görüşülen öğretmenler küçük harflerle a ve b olarak kodlanmıştır. Görüşülen öğrenciler ise, rakamlarla 1 ve 2 olarak kodlanmıştır. Örneğin: Ca2 ifadesinde, C okulu, a C okulunun 5. sınıfının öğretmenini, 2 ise, C okulunun a sınıfındaki öğrenciyi ifade etmektedir.

Araştırma kapsamında yer alan tüm öğretmen ve öğrencilerle yapılan görüşmeler teybe kaydedilmiştir. Teybe kaydedilen görüşmeler; araştırmacı tarafından deşifre edilerek düz yazı haline getirilmiştir. Daha sonra görüşmeden elde edilen veriler araştırmanın alt problemlerine göre düzenlenmiştir.

Görüşme yapılan kişilerin hepsine sorular aynı sıra ile sorulmuştur. Görüşmecilerin verdikleri cevaplarda herhangi bir sınırlama yapılmamıştır. Böylece öğretmenlerin ve öğrencilerin konu ile ilgili olarak kendilerinin önemli gördükleri fikirlerini açıklamalarına olanak sağlanmıştır.

Öğretmenlerin yoğunluğu nedeniyle, görüşme zamanlarının öğlen arası ve boş dersler olarak seçilmesi, araştırma verilerinin toplanmasına engel olabilecek durumları ortadan kaldırmıştır. Hazırlanan görüşme soruları, görüşmeciler tarafından genellikle anlaşılır bulunmuştur. Bazı soruların öğrenciler tarafından anlaşılamaması durumu, araştırmacının bu soruları açıklaması ile düzeltilmiştir. Görüşme sırasında herhangi bir zaman sınırlaması yapılmamıştır.

Görüşme yapılan okul idarecileri, örneklem dâhiline alınacak görüşmeci öğretmenlerin seçimi konusunda ve öğretmenler de öğrenci seçimi konusunda araştırmacıya görüşlerini bildirerek yardımcı olmuşlardır. Araştırma konusuna ve araştırmacıya karşı tüm görüşmecilerin tutumu ilgili ve samimi olmuştur. Araştırma süresince veri toplamada, nitel araştırmacının, veri kaynaklarına yakın olma, olay ve olguları bütüncül ve çok yönlü bir yaklaşımla görme ve yansıtmaya çalışma, ortam özelliklerine göre çeşitli iletişim stratejileri kullanma, deneklerle doğrudan görüşme, alanda kazandığı deneyimleri, toplanan verilerin analizinde kullanma gibi görev ve sorumlulukları olduğu göz önünde bulundurulmuştur.

Görüşme sırasında, sorulan sorulara, karşı tarafın rahat, dürüst ve doğru bir şekilde cevaplar vermesini sağlamak amacı ile görüşülen bireylere açıklama yapılmış, öğretmen ve öğrencilere, verilerin gizli tutulacağı, isimlerinin açıklanmayacağı ve verilerin yüksek lisans tezi için kullanılacağı belirtilmiştir. Böylece araştırmacı ve görüşmeciler arasında bir güven ortamı oluşturulmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada toplanacak veriler, içerik analizi ile analiz edilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Strauss ve Corbin'in (1990) belirttiği gibi "Bilim kavramlar olmadan var olamaz; kavramlar bizim olguları anlamamıza ve bu olgular üzerinde etkili düşünmemize yardımcı olur. Bir kavrama bir ad verdiğimiz zaman; o kavramla ilgili sorular sorabiliriz, o kavramı inceleyebiliriz ve başka kavramlarla ilişkilendirebiliriz." Kavramlar bizi temalara götürür ve temalar sayesinde olguları

daha iyi organize edebilir ve daha anlaşılır hale getirebiliriz (Yıldırım ve Şimşek, 2000:162).

Araştırmadan elde edilen verilerin analizinde, birbirine benzeyen veriler, belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilmiş ve bunlar okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize edilerek, yorumlanmıştır. İçerik analizinin aşamaları, bu araştırmada gerçekleştirilmiştir. Öncelikle, araştırmadan elde edilen bilgiler incelenerek, araştırmanın amacı çerçevesinde kodlamalar oluşturulmuştur. Daha sonra, kodlar bir araya getirilerek ve kodlar arasında ortak yönler bulunarak, temalar oluşturulmuştur. Son olarak ise, bulgular bölümünde kodlara ve temalara göre veriler belirtilmiş, alıntılara yer verilmiştir. Sunulan alıntıların hangi okul, hangi öğretmen, hangi öğrenciye ve hangi sayfaya ait olduğunu belirtmek için dipnot kullanılmıştır. Görüşme notları tırnak işareti içinde verilmiş, cümlenin sonunda parantez içinde dipnot sunulmuştur.

ÖRNEK: “.....”(G:Bb1/ 9)

G: Görüşme

B: Görüşme yapılan okul

b:Görüşme yapılan öğretmen

1: B öğretmenin sınıfındaki, görüşme yapılan öğrenci

9: Görüşme notlarının yer aldığı sayfa numarası.

Araştırma verilerinin analizinde son olarak, elde edilen bulgulara anlam yüklenerek açıklanmış, bu bulgulardan bir takım sonuçlar çıkarılmış ve elde edilen bulguları vurgulayan ifadeler literatürle desteklenmiştir.

3.6. Geçerlilik ve Güvenirlik

Sonuçların inandırıcılığı, bilimsel araştırmaların en önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edilir. “Geçerlilik” ve “Güvenirlik” bu açıdan araştırmalarda en yaygın olarak kullanılan iki ölçüttür (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 76; Karasar, 2004).

3.6.1. Nitel Araştırmalarda Geçerlik

Nitel araştırmanın temel özellikleri geçerlik açısından önemli avantajlar ortaya koymakta ve araştırmacıya önemli stratejiler sunmaktadır. Nitel araştırmada araştırmacının esnek olması ilkesi geçerlik konusunda önemli bir araştırmadır. Araştırmacı araştırma süresinde gerekli gördüğü takdirde, yeni stratejilere başvurabilir; görüşmeye yeni sorular ekleyebilir; daha önce planlanmayan yeni görüşmeler yapabilir; elde ettiği bilgileri teyit etmek amacıyla farklı veri toplama yöntemleri kullanabilir. Aynı şekilde, ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplama, olayın geçtiği doğal ortam içinde bilgi toplama, uzun süreli bilgi toplama ve elde edilen bulguların teyit edilmesi için alana geri gidebilme ve ek bilgi toplama olanağının olması nitel araştırmada geçerliği oluşturmayı sağlayan önemli özelliklerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 77). Geçerlik iç ve dış geçerlik olmak üzere iki bölümde incelenebilir.

İç Geçerlik: İç Geçerlik konusunda araştırmacıdan gerek veri toplama süreçlerinde, gerekse verilerin analizi ve yorumlanması süreçlerinde tutarlı olması ve bu tutarlığın nasıl sağlandığını açıklaması beklenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 79).

Araştırmanın iç geçerliği konusunda şu özellikler belirtilebilir;

- a- Araştırma bulguları, verilerin elde edildiği ortam dikkate alındığında anlamlı bulunmuş ve bu ortama bağlı olarak tanımlanmıştır.
- b- Bulguların, kendi içinde tutarlı ve anlamlı olup olmadığı sürekli olarak kontrol edilmiştir. Ortaya çıkan kavramların anlamlı bir bütün oluşturması sağlanmıştır.

- c- Araştırmada elde edilen bulgular, farklı veri toplama yöntemleri ile teyit edilmiştir. Farklı kaynaklara ve yöntemlere göre elde edilen bulgular anlamlı bir bütün oluşturmaktadır.
- d- Elde edilen bulgular, daha önce oluşturulan kavramsal çerçeve ve kuramla uyumlu olduğu gözlenmiş, bu çerçevenin veri toplamada rehber olduğu görülmüştür.
- e- Bulguları teyit etmek için, kayıt kasetleri rastgele seçilmiş ve görüşme notları ile karşılaştırılmış bir strateji olarak belirlenmiştir. Bu stratejiler uygun bir biçimde kullanılmıştır.

Dış Geçerlik: Araştırma sonuçlarının genellenebilirliğine ilişkindir. Sosyal olayların değişkenliği sebebiyle nitel araştırmaların genellenebilirliği zayıftır. Ancak bir dereceye kadar araştırma benzer ortam ve durumlara genellenebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 79).

Araştırmanın dış geçerliği konusunda şu özellikler belirtilebilir;

- a- Araştırma, bulguların başka araştırmalarda test edilebilmesi için, gerekli açıklamaları sağlar özelliğindedir.
- b- Okuyucunun araştırma sonuçlarını kendi deneyimleri ile ilişkilendirebilmesi için, literatüre uygun düzenlemeler yapılmıştır.
- c- Araştırma bulguları, benzer ortamlarda kolaylıkla test edilebilir niteliktedir.

3.6.2. Nitel Araştırmalarda Güvenirlik

Güvenirlik, araştırma sonuçlarının inandırıcılığı açısından önemlidir. Nitel araştırmaların tekrarı insan davranışının değişkenliği nedeniyle güçtür. Araştırmacının alacağı bazı önlemler ile bu güçlükler önlenebilir. Araştırmacının, araştırmada veri kaynaklarını açık şekilde tanımlaması, kendisinin araştırmadaki konumunu açıkça belirtmesi, araştırma sürecinde oluşan sosyal olayların ve süreçlerin tanımlanması, elde edilen verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçevenin ve varsayımların tanımlanması, veri toplama ve analiz yöntemlerinin ayrıntılı olarak açıklanması bu önlemlerdendir (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 80-81).

Dış Güvenirlik: Araştırmacının, araştırmada takip ettiği aşamaları açık ve ayrıntılı biçimde sunması, dış güvenirlilik açısından önemlidir. Araştırmanın dış güvenirliliği konusunda şu özellikler belirtilebilir;

- a- Araştırmacı, araştırmanın yöntemlerini ve aşamalarını açık şekilde tanımlamıştır.
- b- Veri toplama, işleme, analiz etme, yorumlama ve sonuçlara ulaşma konularında gerekli açıklamalar ayrıntılı olarak yapılmıştır.
- c- Sonuçlar ortaya konan verilerle açık bir biçimde ilişkilendirilmiştir.

İç Güvenirlik: Araştırmacı, araştırmaya yaklaşımını ve araştırmanın çeşitli aşamalarında yaptığı kontrolleri açık bir biçimde tanımlamalıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2000: 84). Araştırmanın iç güvenirliliği konusunda şu özellikler belirtilebilir;

- a- Araştırma soruları açık şekilde ifade edilmiştir.
- b- Araştırma sonuçları verilerle uyumludur.
- c- Veriler, araştırma sorularının gerektirdiği biçimde ayrıntılı ve amaca uygun olarak toplanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde; ilköğretim okullarında sınıf ortamında karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları, bu davranışları önlenme yaklaşımları ve bu yaklaşımların etkililiğine ilişkin araştırma kapsamında yer alan sınıf öğretmenleri ve ilköğretim 5. sınıf öğrencileri ile yapılan görüşme notları ve formlardan elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Bulgular ve yorumlar, alt problemlere göre sunulmuştur.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

“Sınıf ortamında karşılaşılan istenmeyen davranışlar nelerdir?” alt problemine ilişkin öğretmen ve öğrenciler tarafından doldurulan görüşme formlarından (Ek:1-2) elde edilen bulgular, aşağıda düzenlenen tablo 2 de sunulmuştur.

Tablo 2 de görüldüğü gibi, öğretmen ve öğrenciler sınıflarında karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarının, izinsiz konuşmalar (dersi bölme), kavga etme, etkinliklere katılmama (dersi dinlememe), söz dinlememe (saygısızlık), ödev yapmama, derse ilgisizlik, derste başka şeylerle ilgilenme, birbirlerini şikâyet etme, küfür etme, derse geç kalma, yalan konuşma, aşırı suskunluk, temizliğe dikkat etmeme, okul araç gereçlerine dikkat etmeme, zararlı ve yasak eşyalar bulundurma (telefon, bıçak vb.) kopya çekme, öğrencinin kendine güvensizliği olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 2. Sınıf Ortamında Karşılaşılan İstenmeyen Davranışlara İlişkin Bulgular

Maddeler	Karşılaşılan istenmeyen Davranışlar	Öğretmenler	Öğrenciler
1	İzinsiz konuşmalar (Dersi bölme)	Ea, Aa, Bb, Ca, Cb, Da, Db	Ea2, Da2, Ca2, Ba2, Aa2, Ea1, Ba1, Ca1, Aa1, Da1, Eb2, Db2,

			Cb2, Bb2, Ab2, Bb1, Eb1
2	Kavga etme	Bb, Ba, Ab, Ca, Cb, Da	Ea2, Da2, Ba2, Ba1, Aa1, Eb2, Cb2, Bb2, Ab2, Ab1, Eb1, Db1
3	Etkinliklere katılmama (Dersi dinlememe)	Ea, Aa, Ab, Ca	Da2, Ca2, Ca1, Bb1, Ab1, Bb1, Cb1, Db1
4	Söz dinlememe (Saygısızlık)	Aa, Ba	Da2, Ba2, Ab2, Cb1, Eb1
5	Ödev yapmama (Sorumluluk duygusu taşımama)	Eb, Aa, Ab, Ca, Da	Ca2, Ba2, Ab2, Cb1
6	Derse İlgisizlik	Ea, Eb, Aa, Ba, Ca, Cb	Ea1, Db2
7	Derste Başka Şeylerle İlgilenme	Ab	Ca2, Ba1, Ca1, Aa1, Da1, Cb2, Bb2, Cb1
8	Birbirlerini şikayet etme	Bb, Ab, Cb	Eb2, Ab2
9	Küfür etme	Bb, Da	Aa2, Ba1, Bb2, Ab2, Ab1, Eb1
10	Derse geç kalma	Cb	Aa1
11	Yalan konuşma	Eb, Db	
12	Aşırı suskunluk	Db	
13	Temizliğe dikkat etmeme		Ea2, Da2, Db1
14	Okul araç-gereçlerine zarar verme		Da2
15	Zararlı ve yasak eşyalar bulundurma (telefon, bıçak vb.)		Da2
16	Kopya çekme		Bb2, Ab1
17	Öğrencinin kendine güvensizliği		Aa1

“İzinsiz konuşma” istenmeyen davranışı, araştırma kapsamındaki öğretmenler (F: Ea, F:Aa, F: Bb, F:Ca, F:Cb, F:Da, F:Db) ve öğrenciler (F:Ea2, F:Da2, F:Ca2, F:Ba2, F:Aa2, F:Ea1, F:Ba1, F:Ca1, F:Aa1, F:Da1, F:Eb2, F:Db2, F:Cb2,F:Bb2, F:Ab2, F:Bb1, F:Eb1, F:Db1) tarafından en çok karşılaşılan istenmeyen davranış olarak belirtilmiştir.

Sayın (2001: 10)’ın aktardığına göre, Meret ve Wheldall (1989) öğretmen görüşlerine dayalı olarak yapmış oldukları araştırma sonucunda en sık karşılaşılan davranışların; izin istemeden konuşma, arkadaşlarını rahatsız etme, sınıf kurallarına karşı gelme ve gereksiz gürültü yapma olduğunu saptamışlardır. Keskin (2002)’ nin öğretmen görüşlerine dayalı araştırmasında da “sınıfta izin almadan konuşma” davranışı en sık karşılaşılan istenmeyen davranış olarak tespit edilmiştir.

Bunun yanı sıra, Öztürk (2001) yapmış olduğu benzer bir araştırmada, “sınıf içinde izin almadan konuşma” davranışı ile bazen karşılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgular ile araştırmadan elde edilen bulgular birbirini desteklemektedir. İzinsiz konuşmaların dersin akışını olumsuz etkilemesi, hem öğrencilerin hem de öğretmenlerin bu sorun üzerinde yoğunlaşmalarına etki etmiş olabilir.

“Temizliğe dikkat etmeme” (F:Ea2, F:Da2, F:Db1) “okul araç gereçlerine zarar verme” (F:Da2), “zararlı ve yasak eşyalar taşıma” (F:Da2), “kopya çekme” (F:Bb2, F:Ab1) ve “öğrencinin kendine güvensizliği” (F:Aa1) istenmeyen davranışlarının sadece görüşmeci öğrenciler tarafından belirtildiği, öğretmenlerin ise bu davranışlara değinmedikleri görülmektedir.

Yine Tablo 2 incelendiğinde “yalan konuşma” istenmeyen davranışının Eb ve Db öğretmenleri ve “aşırı suskunluk” istenmeyen davranışının da sadece Db öğretmeni tarafından belirtildiği görülmektedir (F:Eb, F:Db). Öğrencilerden ise bu istenmeyen davranışları belirten kimsenin olmadığı görülmektedir.

“Kavga etme” istenmeyen davranışının, araştırma sonucunda ikinci sırada yoğunluk kazanan davranış olduğu görülmektedir. Keskin (2002)’in araştırmasında ise, bu davranışın bazen düzeyinde görülen bir davranış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Davranışın görülme sıklığında, sınıf mevcudunun ile sınıf içindeki iletişim zayıflığının fazla olmasının ve kuralların öğrenciler tarafından benimsenmemiş olmasının etkisi olabilir.

“Dersi dinlememe (etkinliklere katılmama)” istenmeyen davranışının araştırma sonunda öğretmen ve öğrencilerce yoğun bir şekilde üzerinde durulan bir davranış olduğu ortaya çıkmıştır. Keskin (2002)’ nin araştırmasında bu davranışla öğretmenlerin bazen karşılaştıkları, Öztürk (2001)’ün araştırmasında ise, bu davranışın nadiren gözlemlendiği sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf öğretmenlerinin seçtikleri yöntemlerin sınıf düzeyine ve öğrenci ilgisine yakın olmayışı, öğrencilerin bu istenmeyen davranışı yapma sıklığını etkileyebilir. Öğretmenlerin öğrencilerin

sevdikleri etkinliklerde, derse daha fazla katıldıklarını ve dersi dinlediklerini düşünmeleri önemli görülebilir. Sınıf için ilgi çekici ve uygun etkinliklerin seçilmesinin, öğrencilerin dersten zevk almalarını sağlayarak derse katılımlarını artıracakı düşünülmektedir.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular Ve Yorum

“Sınıf öğretmenlerinin, sınıf ortamında oluşan istenmeyen davranışlarla baş etmede kullandıkları önleyici yaklaşımlar nelerdir?” alt problemine ilişkin öğretmen ve öğrenciler tarafından doldurulan görüşme formlarından (Ek:1-2) elde edilen bulgular, düzenlenen tablo 3 te sunulmuştur.

Tablo 3 ün incelenmesiyle anlaşıacağı gibi, öneride bulunma ve uyarma yaklaşımı, araştırma kapsamındaki öğretmenler ve öğrenciler tarafından en çok üstünde durulan yaklaşım olduğu görülmektedir. Öğrencilerin göz teması kurma ve mimikle ifade etme ile korkutma, kızma, tehdit etme yaklaşımları üzerinde yoğunlaşması dikkat çekicidir.

Aydın (2001), yapmış olduğu araştırmasında öğretmen ve öğrenci görüşlerine göre, disiplin sorunlarını çözmeye başarılı öğretmenlerin, sorunlara karşı çoğunlukla sözel olarak genel uyarıda bulundukları ve bunu genellikle ılımlı şekilde yaptıkları sonucuna ulaşmıştır. Keskin (2002) ve Demir (2003), de yaptıkları araştırmalarda öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla baş etmede en çok sözlü uyarma yolunu tercih ettikleri sonucuna ulaşmıştır. Türnüklü (2002)’nin araştırmasında ise, benzer sonuçlar hem Türk hem de İngiliz öğretmenleri için belirtilmiştir. Bu araştırmaların sonuçlarının, araştırma bulguları ile benzerlik gösterdiği gözlenmektedir.

Aile ile işbirliği yaklaşımının katılımcılar tarafından fazla üzerinde durulmamasına karşın, Keskin (2002)’in araştırmasında, bu yaklaşımın öğretmenlerce ilk sırada tercih edilen yaklaşım olarak saptanması dikkat çekicidir. Aile ile işbirliği, istenmeyen davranışları önlemede öğretmenin işini kolaylaştırıcı etki sağlayabilir. İstenmeyen davranışların nedeni aileye dayanıyorsa, sorunun

çözümü için, aile ile işbirliğinin önemi artacaktır. İstenmeyen davranışlar her ne kadar sınıf için yaşansa da, nedenlerinin, dolayısı ile çözümlerinin sınıfın dışındaki faktörlere dayandığının unutulmaması, bu davranışları önlemek için kolaylık sağlanabilir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular Ve Yorum

a-) Öğretmen ve Öğrenci Formlarından Elde Edilen Bulgular Ve Yorumlar

“Sınıf öğretmenlerinin, sınıf ortamında oluşan istenmeyen davranışlara karşı kullandıkları önleyici yaklaşımların etkililiği ile ilgili görüşler nelerdir?” alt problemine ilişkin öğretmen ve öğrenciler tarafından doldurulan görüşme formlarından (Ek:1-2) elde edilen bulgular da, düzenlenen tablo 3 te sunulmuştur.

Tablo 3 incelendiğinde, görüşmeci öğretmenlerden Aa, Ab, Cb, Da, öğrencilerden de Ca2, Aa1, Ab1, Cb1 in, öneride bulunma ve uyarma yaklaşımının etkili olduğuna değindikleri gözlenmektedir. (F:Aa, F:Ab, F:Cb, F:Da, F:Ca2, F:Aa1,F: Ab1, F: Cb1).

Selçuk (2001: 189) ise, öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla baş etmede kullandıkları uyarma yaklaşımı, sorunu o an için ortadan kaldıracak, ancak tekrarlanma olasılığını artıracaktır. Çünkü, yapılan uyarı bir sonraki istenmeyen davranışın pekiştireci olabilir. Bu noktada, öğretmenlerin önleyici olarak kullandıkları yaklaşımın, istenmeyen davranışları pekiştirici özellik taşıması ve öğretmenlerin bunun farkında olmamaları dikkat çekmektedir.

Tablo 3. İstenmeyen Davranışlarla Baş Etmede Kullanılan Önleyici Yaklaşımlara ve Etkililiğine İlişkin Bulgular

	Kullanılan Önleyici Yaklaşımlar	Öğretmen		Öğrenci	
		Etkili	Etkisiz	Etkili	Etkisiz
1	Sorumluluk verme (Görevlendirme)	Ba, Ca			
2	Öneride bulunma ve uyarma	Aa, Ab, Cb, Da	Bb, Db, Eb	Ca2, Aa1, Ab1, Bb1, Cb1	Ea2, Da2, Ba2, Aa2, Ea2, Ea1, Ba1, Db2, Cb2, Bb2, Eb1, Bb1
3	Göz teması kurma-mimikle ifade	Ea, Ab		Ca2, Ea1, Ca1, Aa1, Da1, Db2, Bb2, Ab1, Bb1, Cb1	
4	Öğrencilerle olumlu iletişim kurma	Ba		Ea1, Db2	Aa1, Eb2
5	Ön sırada oturtma (Grup değiştirme)	Ba, Ca			
6	Aile ile işbirliği (Ev ziyaretleri)	Aa, Ba, Ab, Ca		Ea1, Db1	
7	Sınıf kurallarını öğrencilerle hatırlama	Ea, Cb		Ea1	
8	Sınıfta yok sayma (Kayıtsız kalma)	Ba, Ca		Ba1	
9	Sınıfın derse katılımını sağlama	Ea			
10	Öğrenciye değerli olduğunu hissettirme	Ca			
11	Korkutma, kızma, tehdit etme			Eb2, Cb2, Bb2, Ab2, Ab1, Cb1	Ba1
12	Öğretmenin sınıfta dolaşması			Ca1, Aa1, Da1	Da2
13	Ceza verme			Ba1, Cb2	Cb2, Ab1, Cb1
14	Toplantı düzenleme				Ca1, Da1
15	Etkinlik yaptırma			Db2	
16	Ben dili ile konuşma	Ab			
17	Motivasyon sağlama	Aa, Cb			
18	Materyal arttırma	Eb			
19	Açık uçlu soru sorma	Db			
20	Aynı davranışla karşılık verme	Db			
21	Örneklerle sonuçları anlatma	Eb			

Bb, Db ve Eb öğretmenleri ve Ea2, Da2, Ba2, Aa2, Ea1, Ba1, Db2, Cb2, Bb2, Eb1, Bb1 öğrencileri ise bu yaklaşımın etkisiz olduğunu ifade etmişlerdir (F:Bb, F:Db, F:Eb F:Ea2, F: Da2, F:Ba2, F:Aa2, F:Ea1, F:Ba1, F:Db2, F:Cb2, F:Bb2, F:Eb1, F:Bb1).

Araştırmada bazı öğretmen ve öğrencilerin, öneride bulunma ve uyarma yaklaşımının etkisiz olduğunu belirtmeleri dikkat çekicidir. Araştırma kapsamındaki diğer katılımcılarla çelişen bu görüşlere, sınıftaki öğrencilerin alışık oldukları yaklaşımdan, öneride bulunma ve uyarma yaklaşımının farklı olmasının ve öğrencilerin beklentilerinin farklı olmasının ayrıca, uyarmanın ciddi sorun davranışları değiştirememesinin etki ettiği düşünülebilir. Özellikle öğrencilerin, kendileriyle olumlu diyalog kuran (yaptıkları yanlışları kızmadan, anlatarak gösteren) öğretmenlerinin istenmeyen davranışların yok edilmesinde daha etkili olduğunu düşünmeleri önemli görülebilir.

Göz teması kurma- mimikle ifade yaklaşımı öğrencilerin yarısı tarafından etkili bulunurken, görüşmeci öğretmenlerden sadece Ea ve Ab öğretmenlerinin etkili bulması ve diğer katılımcılar tarafından bu yaklaşım üzerinde durulmaması tablo 3 de dikkati çekmektedir (F:Ea, F:Ab, F:Ca2, F:Ea1, F:Ca1, F:Aa1, F:Da1, F:Db2, F:Bb2, F:Ab1, F:Bb1, F:Cb1).

Keskin (2002) araştırmasında, göz teması ile uyarmayı ikinci sırada tercih edilen yaklaşım olarak tespit etmiştir. Bu sonuçlar da araştırma bulgularını destekler niteliktedir. Öğrencilerle sürdürülen göz teması istenmeyen davranışlara fırsat vermeyeceğinden, istenmeyen davranışları önlemede katkı sağlayabilir. Katılımcıların, öğrencilerle göz teması kurulu iken, istenmeyen davranışa cesaret edemeyeceklerini düşünmeleri önemli görülebilir. Öğrencilerde görülüyorum düşüncesini geliştirmesi, göz temasını istenmeyen davranışların önlenmesinde etkili kılabilir.

Dikkati çeken başka bir nokta ise, Sorumluluk verme (Görevlendirme) ve Ön sırada oturtma (Grup değiştirme) yaklaşımlarının araştırma kapsamındaki

görüşmecilerden sadece Ba ve Ca öğretmenleri tarafından belirtilip etkili bulunmasıdır (F:Ba, F:Ca).

Keskin (2002) araştırması ile sorumluluk verme yaklaşımının da öğretmenlerce ikinci sırada tercih edilen yaklaşım olduğunu saptamıştır. Bu bulgular da araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir. Sorumluluk verme yaklaşımı ile öğrencinin derse katılımı sağlanarak istenmeyen davranışlarda bulunması önlenabilir.

Korkutma, Kızma, Tehdit etme yaklaşımı Eb öğretmeni ve Ba1 öğrencisi tarafından etkisiz bulunurken, (F:Eb, F:Ba1) öğrencilerden Eb2, Cb2, Bb2,Ab2,Ab1,Cb1 in bu yaklaşımı etkili bulduğu görülmektedir (F:Eb2, F:Cb2, F:Bb2, F:Ab2, F:Ab1, F:Cb1).

b-) Öğretmen ve Öğrenci Görüşme Sorularından Elde Edilen Bulgular Ve Yorumlar

“Sınıf öğretmenlerinin, sınıf ortamında oluşan istenmeyen davranışlara karşı kullandıkları önleyici yaklaşımların etkililiği ile ilgili görüşler nelerdir?” alt problemine ilişkin öğretmen ve öğrencilerle yapılan görüşmeden elde edilen bulgulardan oluşturulan temalar ve kod başlıkları aşağıda sunulmuştur.

4.3.1. Sınıf Kurallarının Öğrencilerle Beraber Hazırlanmasının, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi

4.3.1.1. Öğretmen Görüşleri

Sınıf kurallarına ilişkin öğretmenlere yöneltilen “Sınıf kurallarının dönem başında öğrencilerle beraber hazırlamanın istenmeyen davranışları önlemeye etkisi ile ilgili neler düşünüyorsunuz?” sorusuna Ea ve Aa öğretmenlerinin dışında bütün öğretmenler bu etkinin olumlu yönde olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmen görüşleri;

- Sınıf kurallarına farklı bakış açısı,
 - Sınıf kurallarını benimseme,
 - Öğrencinin değerli olduğunu hissetmesi,
- kod başlıkları altında verilmiştir.

Sınıf Kurallarına Farklı Bakış Açısı

Bu kod üzerinde daha çok Da öğretmenin durduğu görülmüştür. Da öğretmeni, öğrenciler ile öğretmenlerin farklı bakış açılarına sahip olduklarını ve öğretmenlerin bazı noktalarda öğrenciler açısından olaylara yaklaşamama ihtimali olduğunu belirtmiştir. Da öğretmeni bu konudaki görüşünü; “Öğrencilerin kendi açılarından baktıkları olaylar olabilir, biz onların gözüyle bakamadığımız için, onlarla karar almak, daha doğru olabilir. Onların fikirlerini alarak sınıf kurallarını oluşturmak daha yararlı olabilir.” (G:Da / 1) şeklinde ifade etmiştir.

Sınıf Kurallarını Benimseme

Sınıf kurallarının öğrencilerle hazırlanmasına ilişkin görüşler, en fazla bu kod üzerinde yoğunlaşmıştır. Benimsemeye ilişkin öğretmenler, öğrencilerin işin içine sokularak sorumluluk duygusunun verilmesi ile onların ortaya çıkardıkları

kuralları kendi kurallarım gözüyle görüp daha rahat uygulayacakları yönünde görüş bildirmişlerdir.

Ca öğretmeni bu konu ile ilgili görüşlerini; “ Kurallar arasında kendinden bir şeyler bulacağından öğrenci, uygulamada başarı çizgisi yükselecektir. Öğrenci, bu kuralları oluştururken benim de katkım oldu düşüncesi ile daha fazla önemseyip, uygulayacaktır. İstenmeyen davranışların önlenmesine de katkı sağlayacaktır” (G:Ca / 17) şeklinde belirtirken, Ba öğretmeni ise “Çocuklar için içine sokulunca, kuralları daha fazla benimseyeceklerinden istenmeyen davranışların önlenmesine olumlu etki edeceğini düşünüyorum” (G:Ba /9) şeklinde ifade etmiştir.

Yine bu konuya ilişkin Db öğretmeni görüşünü; “Kendi kurallarını kendileri hazırlayınca, daha kolay hazmetmeleri ve etki altına girmelerinden dolayı, istenmeyen davranışları önlemeye katkı sağlar bu yöntem” (G:Db / 29) şeklinde belirtirken, Eb öğretmenin görüşü ise “Öğrenci başka bir iradenin ve otoritenin koymuş olduğu kurallara uymakta güçlük çekebilir ve yaptırım uyguladığı için aksi tavır ve tepkiler sergileyebilir. Oysa, kendi koyduğu kurallar söz konusu olduğu zaman, istenmeyen davranışlar yapmamaya dikkat eder. Çünkü o kuralları inanarak ve doğru kabul ederek kendisi koymuştur” (G:Eb / 37) şeklindedir.

Öğrencinin Değerli Olduğunu Hissetmesi

Bu kod üzerinde duran Cb öğretmeni, öğrencilerin kuralları oluştururken katkıda bulunduklarında kendilerini değerli hissedip ve toplum içindeki yerlerini fark ederek kurallara karşı daha duyarlı olacakları görüşündedir. Cb öğretmeni görüşünü şu şekilde ifade etmiştir. “ Kuralları birlikte hazırlamak, çocukların hoşlandığı ya da sevmediği şeylerin tarafımızca gözden kaçma ihtimali düşünülürse şarttır. Bazen bizim aklımıza gelmeyen kuralları kendileri koyuyorlar ihtiyaçlarına uygun olarak. Öyle olunca da uymada çok hassas davranıyorlar kendi kuralları olduğu için ve ihtiyaçlarına daha uygun kurallar ve sonuçlar oluşturdukları için uymada zorluk çekmiyorlar. Kuralları oluştururken toplumda bir yeri olduğunu ve

değerli olduğunu hissediyor çocuk böyle bir duyguda istenmeyen davranışların önüne geçiyor.” (G: Cb/ 21).

Ea ve Aa öğretmenleri yöneltilen bu soruya, istenmeyen davranışların önlenmesinde sınıf kurallarının öğrencilerle birlikte hazırlamanın etkisi olmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Ea öğretmeni görüşünü; “Dönem başında yapılan kuralların genelde pek etkili olmadığını ben gördüm. Kendi sınıfım açısından kuralları beraber hazırladık, ama çocukların ileriki seviyelerde uymadıklarını gördük zamanla...” (G:Ea / 33) şeklinde ifade ederken, Aa öğretmenin görüşü ise; “ Birlikte hazırlama istenmeyen davranışları önlemeye katkı sağlamıyor...” (G:Aa / 25) şeklindedir. Ea ve Aa öğretmenlerinin bu görüşlerine, öğrencilerin dönem başında kurallarla doğruları kabul etmelerinin kalıcı olmayacağını düşünmelerinin etki ettiği düşünülebilir.

4.3.1.2. Öğrenci Görüşleri

Sınıf kurallarına ilişkin öğrencilere yöneltilen “Sınıf kurallarının dönem başında öğretmeninizle beraber hazırlamanın istenmeyen davranışları önlemeye etkisi ile ilgili neler düşünüyorsunuz?” sorusuna öğrencilerin çoğunun olumlu etkisi olduğu yönünde görüş bildirdiği görülmüştür. Öğrenci görüşleri;

- Kuralları Uygulama Kolaylığı,
- Kurallara Karşı Sorumluluk Hissi,
- Kod başlıkları altında sunulmuştur.

Kuralları Uygulama Kolaylığı

Bu koda ilişkin görüş bildiren öğrenciler, eğer sınıf kurallarını oluştururken kendileri de işin içinde olurlarsa, ortaya çıkan kuralların kendilerine daha uygun ve rahat uygulanabilir özellikte olacağını belirtmişlerdir. Bu doğrultuda Eb1 öğrencisi görüşünü; “Öğrencilerde o sınıfta yaşayacağı için kuralları beraber hazırlamaları uymakta kolaylık sağlar öğrencilerinde isteklerine göre kurallar yazılır öğrenciler sınıflarında daha rahat edince İstenmeyen davranışlar önlenir.”(G: Eb1 /19) şeklinde

ifade ederken, Bb1 öğrencisi; “Öğrenciler kendi fikirleriyle oluşan kuralları daha rahat uygulayacağından kurallara çok uyulur ve istenmeyen davranışlar önlenir.” şeklinde ifade etmiştir. (G:Bb1 /9) Cb1 öğrencisi ise; “ Biz de katılınca daha uygun kurallar oluşacağı için, uymakta zorlanmaz öğrenci, kendine uygun kolay kurallar olunca da herkes uyar.”(G: Cb1 / 6) seklinde görüşünü belirtmiştir.

Kurallara Karşı Sorumluluk Hissi

Kurallara karşı sorumluluk hissine ilişkin öğrenciler, kendi hazırladıkları kurallara baştan kabul ettikleri için sorumluluk duygusuyla yaklaştıklarını belirtmişlerdir. Db2 öğrencisi; “Kendimiz de katıldığımız için, o kurallara karşı sorumluluk duyup, daha çok uyuyoruz. Böylece istenmeyen davranışlar azalıyor.”(G: Db2 /32) şeklinde görüşünü bildirirken, Ab2 öğrencisinin görüşü; “Biz de fikirlerimizi söylüyoruz. Böyle olunca kurallar bizim onu görüyoruz. Daha çok sahip çıkıp, uymayanları uyarıyoruz. Herkes dikkat edince de istenmeyen davranışlar yok oluyor.” (G: Ab2 /1) şeklindedir. Cb2 öğrencisi ise görüşünü; “ Beraber hazırlarsak kendi yapabileceğimiz, şikâyetlerimize uygun kurallar koyarız. Koyacağımız kurallar, bize uygun zorlanmadan yapacağımız kurallar olacağından bir de karar alırken herkes kabul ediyorsa, sonra vazgeçmek olamayacağından istenmeyen davranışlar azalır. Baştan herkes kabul ettiğinden uygulamada herkes sorumluluk hissedip, kurallara uyar. Böylece istenmeyen davranışlar önlenmiş olur.” (G: Ca2 /21) şeklinde belirtmiştir.

Ab1, Db1, Ca2 ve Ea2 öğrencileri ise konuya ilişkin görüşlerini olumsuz yönde belirterek, kuralları beraber oluşturma istenmeyen davranışları önlemeye katkısı olmadığını ifade etmişlerdir. Öğrencilerden Ea2 görüşünü; “Katılsak da istenmeyen davranış yapanlar yine yapıyorlar. Pek faydası olmuyor bence” (G: Ea2 /22) şeklinde belirtirken, Ca2; “Bir etkisi olmuyor. Beraber hazırlansa da bazı öğrencileri hiç etkilemiyor. Onlar yine de uymuyorlar kurallara.” (G: Ca2 /21) şeklinde, Db1 ise; “Etki etmiyor. Bazı öğrenciler ne yapılırsa yapılsın yine de kurallara uymuyorlar. Kendileri de koysalar uymuyorlar.”(G:Db1 /7) Şeklinde ifade

etmiştir. Ab1 öğrencisi de; “Bazı öğrenciler üzerinde etkili oluyor bazılarında ise kendileri de koysalar kurallara uymuyorlar. Uyanlar da bizim fikrimizde uymalıyız diye düşündüklerinden istenmeyen davranıştan vazgeçiyorlar, kurallara uyuyorlar” (G: Ab1 /2) şeklinde görüş bildirmiştir.

Öğrencilerin kuralları beraber hazırlamanın etkili olmadığını düşünmelerine, kurallar belirlenirken, kurallara uyulmaması durumunda ne tür sonuçlarla karşılaşacaklarının açıkça belirtilmemesinin etki ettiği düşünülebilir.

Gerek öğretmenlerin ifadeleri, gerekse öğrencilerin ifadeleri sınıf kurallarını öğrencilerle beraber oluşturmanın, kuralları daha fazla uygulanır kılacağını, dolayısıyla istenmeyen davranışların önlenmesine katkı sağlayacağını ortaya çıkarmıştır. Bu sonuçlar literatür ile tutarlılık göstermektedir. Sınıf kurallarının etkili, uygulanabilir, öğrenmeyi kolaylaştırıcı, istenmeyen davranışları önleyici olabilmesi, kuralların saptanma biçimine göre değişmektedir (Celep, 2004: 47). Sınıf kuralları belirlenirken öğrencilerin görüşleri alınmalıdır. Öğrenciler kuralların belirlenmesinde sorumluluk aldıkları ölçüde kuralları ve sınıfı benimserler (Erden, 2003: 151). Kuralların oluşturulması sürecine sınıfın temel ögesi olan öğrencilerin katılmaması kuralları etkisiz hale getirir (Aydın, 2000: 10). Dreikurs’a göre de, sınıfta disiplin öğrenci ve öğretmenlerin davranışlarını sınırlayan kuralları birlikte koyduklarında en iyi şekilde sağlanır (Charles, 1996: 87). Selçuk (2001: 184)’ a göre de, disiplin sorunlarının çıkmaması, çocukların kendileri ile ilgili kararları almasına bağlıdır.

Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte hazırlamanın, literatürde de belirtildiği gibi, öğrencilerin sorumluluk duygusunu geliştireceği ve daha çok kurallara uyulmasını sağlayacağı, dolayısıyla da istenmeyen davranışların önlenmesine katkı sağlayacağı düşünülebilir.

4.3.2. Öğrenci Beklentilerine Cevap Verilmesinin, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi

4.3.2.1. Öğretmen Görüşleri

“Öğretmenin öğrenci beklentilerinin farkında olması, istenmeyen davranışların önlenmesinde nasıl bir öneme sahiptir?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri;

- Öğrenci Memnuniyetinin sağlanması,
- Güçlü İletişim (yakınlık) kurulması,

Kod başlıkları altında sunulmuştur. Ba öğretmeninin dışında bütün öğretmenlerin görüşlerini bildirdikleri görülmüştür.

Öğrenci Memnuniyetinin sağlanması

Da ve Bb öğretmenleri öğrenci beklentilerine cevap veren öğretmenin öğrenci memnuniyetini sağlayacağını ve öğrencilerin bu durumdan memnun oldukları için istenmeyen davranışta bulunmayacaklarını ifade etmişlerdir. Da öğretmeni görüşünü; “İstenmeyen davranışların önlenmesinde en önemli faktörlerden biridir. Öğrenci beklentilerine öğretmen olarak cevap verebilirsek öğrenci öğretmenden tatmin olacağı için o da öğretmenin beklentilerine cevap verecektir ve istenilemeyen davranışların önüne geçebilecektir bence.”(G: Da /1) şeklinde ifade ederken, Bb öğretmeni; “Öğrencilerin bu durum hoşuna gidiyor, bu sefer davranışlarında kontrollü oluyorlar. Öğretmen hep bir model zaten olumlu ilişki kurulunca öğretmenle, istenmeyen davranışlarda azalma görülüyor. Öğretmen öğrenciyi memnun ve tatmin ederse, öğrenci de öğretmeni memnun ediyor. Model öğretmen iyi davranış sergilerse, öğrenciler de arasında olumlu davranış gelişir istenmeyen davranışlar önlenir.” (G: Bb /13) şeklinde belirtmiştir.

Güçlü İletişim (Yakınlık) Kurulması

Bu koda ilişkin görüş belirten Ab,Ca, Cb,Aa, Db, Ea ve Eb öğretmenleri, öğrencilerle kurulan güçlü iletişimin, sınıf ortamını yumuşatıp öğrencileri öğretmene yakınlaştıracaklarını dolayısı ile istenmeyen davranışların önüne geçmeyi kolaylaştıracaklarını belirtmişlerdir. Cb öğretmeni bu konudaki görüşünü; " Bazen öğretmen öğrencilerin istediklerinin farkında olmazsa, başarılı olamaz. Öğrencinin istediği ayrı, öğretmenin düşündüğü ayrı ise buluşacakları ortak bir nokta olamaz. Öğretmen öğrencilerin ne istediğini bilirse, öğrencide öğretmenin farkında olduğunu bilirse, istenmeyen davranışlar en asgari seviyeye iner. Bazen çocuklar ilgisizlikten dolayı dikkati çekmek için istenmeyen davranışlar yapabiliyorlar. Öğretmen bu öğrencilerin beklentilerinin farkına varıp cevap verirse istenmeyen davranışların önüne geçer.”(G:Cb /21) şeklinde ifade etmiştir. Ea öğretmeni ise görüşünü;“ Öğrencilerin beklentilerine cevap veren öğretmen, sınıfta daha sıcak ortam yaratıyor. Öğrencileri ile ilişkileri güzel olunca da onların davranışlarını şekillendirme işi kolaylaşıyor öğretmenin.”(G:Ea /33) olarak belirtmiştir.

4.3.2.2. Öğrenci Görüşleri

“Öğretmenin öğrenci beklentilerinin farkında olması, istenmeyen davranışların önlenmesinde nasıl bir öneme sahiptir?” sorusuna Da1 öğrencisi dışında tüm öğrenciler görüşlerini bildirmişlerdir. Soruya ilişkin öğrenci görüşleri;

- Öğrenci Memnuniyetinin sağlanması,
- Öğrencilerde Şımarıklığın artması ,
- Kod başlıkları altında sunulmuştur.

Öğrenci Memnuniyetinin sağlanması

Bu koda ilişkin görüş bildiren öğrenciler, beklentilerine öğretmen tarafından cevap verilmesinin kendilerini mutlu edeceğini, öğretmene karşı sevgi ve saygının artacağını dolayısı ile istenmeyen davranışların önüne geçmede katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Cb2 öğrencisi bu konudaki görüşünü; “Farkında olarak davranırsa

öğretmenimiz bizi mutlu eder ve kendini çok sevdirebilir. Bu kadar sevilen öğretmene karşı kimse istenmeyen davranış yapmak istemez, kendiliğinden engellenir.” (G: Cb2 /24), Bb1 öğrencisi; “Öğretmen öğrencileri tatmin eder o zaman. Tatmin olan öğrenci mutlu da olacağından daha dikkatli olmaya özen gösterir. İstenmeyen davranışlar önlenir.” (G: Bb1 /9), Ca2 öğrencisi ise; “Öyle olunca öğrenciler öğretmeni daha çok seviyorlar bunun için de istenmeyen davranış yapmıyorlar. Çünkü iyi anlaşıyoruz, o bizi anlıyor biz de onu anlamaya çalışıyoruz. Öğretmenin de beklentisi bizim istenmeyen davranış yapmamız. Biz de ona cevap vermemeye çalışıyoruz.” (G:Ca2 /21) şeklinde ifade etmiştir.

Beklentilerine cevap verilen öğrenci ruhsal doyum ve mutluluğu yakalayacağından ve öğretmeni ile iletişimi artacağından kurallara karşı daha duyarlı davranacaktır. Bunun da istenmeyen davranışları önlemeye olumlu katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Öğrencilerde Şımarıklığın artması

Öğretmenin beklentilere cevap vermesinin öğrencilerde şımarıklığa fırsat vereceğini düşünen Ba2, Bb2, Aa2, Db1 öğrencileri görüşlerini; “Her şey bizim istediğimiz gibi olursa, sınıfta şımarıklar artar, istenmeyen davranış çoğalır.”(G:Ba2 /31), “Beklentilere cevap verirse, öğrenciler şımarır, her isteğimiz oluyor diye istenmeyen davranış yaparlar.” (G:Aa2 /16) ve “Bunu her öğrenci anlayamıyor. Yani öğretmen bizim için neler yapıyor diye düşünmüyorlar. O bizi tatmin etse de bu sefer arkadaşlarıyla istenmeyen davranış oluşturuyorlar.” (G:Db1/7) şeklinde belirtmişlerdir.

Ab1 öğrencisi ise, öğretmenin tüm öğrencilerin beklentilerine cevap verememesi durumunda beklentisine cevap alamayan öğrencilerde nefret duygusunun oluşacağını söylemiştir. Bunun sonunda da istenmeyen davranışlarda artış olacağını ifade etmiştir. Ab1 öğrencisinin görüşü; “Öğretmen kimin beklentisine cevap verirse diğer öğrenciler ondan nefret ederler. Kızgınlıkla istenmeyen davranış artar.”(G:Ab1 /2) şeklindedir.

Öğretmen ve öğrenci görüşleri incelendiğinde, öğretmenlerin öğrenci beklentilerine cevap vermesinin öğrencilerde memnuniyet hissi uyandırdığı ve öğretmen ile öğrenciler arasında güçlü bir iletişim sağladığı ifade edilmiştir. Bu bulgular literatür ile paralellik göstermektedir. Redl ve Wattenberg'e göre, sınıftaki grup davranışları öğretmenin öğrencileri algılama biçiminden etkilenir (Charles, 1996: 11). Bu nedenle öğretmenlerin, öğrencilerin kendilerinden ne beklediklerinin farkında olmaları gerekmektedir. Beklentilere cevap veren öğretmenin öğrenci üzerinde daha etkili olabileceği ve öğrencileri istenmeyen davranışlardan rahatça uzaklaştırabileceği düşünülebilir.

Bu noktada bazı öğrencilerin, tüm beklentilerine cevap verilmesinin öğrencilerde şımarıklık duygusunu artıracak ve istenmeyen davranışlara yönelteceği yönünde literatürle uyuşmayan görüş ifade etmeleri dikkat çekicidir. Böyle bir sıkıntının yaşanması durumunda, sınıf öğretmenin, kendini öğrencilerine anlatmada ve tavrını açıkça ortaya koymada problem yaşadığı düşünülebilir.

4.3.3. Okul Yöneticileri İle İşbirliğinin, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi

“İstenmeyen davranışların önlenmesinde okul yöneticileri ile yapılacak işbirliğinin sizce ne gibi katkısı olabilir?” sorusuna ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri;

- Okul yöneticilerinin yaptırım gücünün olması

Kod başlığı altında sunulmuştur.

4.3.3.1. Öğretmen Görüşleri

Okul yöneticilerinin yaptırım gücünün olması

Da, Ba, Ab ve Bb öğretmenleri, yöneticilerin öğrenciler üzerindeki etkisinin sınıf öğretmeninden daha fazla olduğu, öğrencilerde caydırıcı etkide bulunduklarını ve böylece istenmeyen davranışların önlenmesine katkı sağladıklarını söylemişlerdir. Da öğretmeni bu konudaki görüşünü; “Ama sıkı bir işbirliği içinde olursa, öğrenci üzerindeki yaptırımın artacağını ve istenmeyen davranışların önlenebileceğini düşünüyorum.” (G: Da /2) şeklinde ifade etmiştir. Ab öğretmeni de; “Çocuklar üzerinde caydırıcı etkisi olan uyarı ve ikazlarda bulunuyorlar. Öğrencilerin istenmeyen davranışlar üzerinde bu işbirliğinin önemli ölçüde katkısı olduğunu düşünüyorum.” (G:Ab /6) şeklinde belirtmiştir.

Cb öğretmeni ise aynı görüşlere idarecilerin yaklaşımlarının önemli olduğunu ve eğer baskıcı tutum olursa çocuklarda ters etki yapacağını eklemiştir. Cb öğretmenin görüşü; “Okul idaresi de sorunlarla ilgileniyorsa, öğrencide sorunlarımız ciddiye alınıyor, hissi oluşuyor. İdarecilerin yaptırımı öğretmenden biraz daha fazla oluyor. O yüzden bu işbirliği istenmeyen davranışların önüne geçer. Çünkü idarenin kendisiyle ve sorunlarıyla ilgilenmesi çocukta ne kadar önemsendiğini gösterecek öğrenciye değerli olduğu hissi, olumlu davranışlar oluşturur. Baskı olursa, öğrenciler de ters etki yapar. Yaklaşım tarzı önemlidir.”(G:Cb /22) şeklindedir.

Aa öğretmeni de, okullarında uygulanan istenmeyen davranış yapan öğrencilerle imzalanan okul sözleşmesinden bahsederek yöneticilerin öğrenciler üzerindeki yaptırımına değinmiştir. Aa öğretmenin görüşü; “İdarenin okul sözleşmesi öğrenciler üzerinde olumlu etki yapıyor, çekinerek istenmeyen davranışlardan vazgeçiyorlar.” (G: Aa/26) şeklindedir.

Db, Ea ve Eb öğretmenleri konuya ilişkin olarak, yöneticilerle yapılacak işbirliğinin istenmeyen davranışları önlemede katkı sağlamayacağı yönünde görüş

bildirmişlerdir. Buna gerekçe olarak da yöneticilerin öğrencileri sınıf öğretmeni kadar iyi tanıyamayacaklarını göstermişlerdir. Eb öğretmenin görüşü; “Okul yöneticileri ile yapılacak işbirliğinin istenmeyen davranışların önlenmesine çok fazla katkı sağlayacağını düşünmüyorum. İdarecilerin öğrencileri sınıf öğretmeninden daha iyi tanıyamayacağı için istenmeyen davranışların önlenmesinde bir etki yaratabileceklerine inanmıyorum.” (G: Eb/ 37), Ea öğretmenin görüşü; “ İdarenin olumlu etkisi olamaz. Onlar sorunun taraflarını tanımıyorlar çünkü.” (G:Ea / 34) şeklindedir.

Ca öğretmeni idarecilerle işbirliğinin, veliler üzerindeki yaptırım gücüne değinmiş ve görüşünü; “Velilerin toplantıya katılımı olmayınca okul idaresi işbirliğinin yaptırım gücü ile faydalı oluyor. Müdür veliyi arayınca etkili olduğunu gördüm. Sorunun çözüldüğüne şahit oldum. Çünkü, idareciler, öğretmenden daha ileri görülmektedir.” (G:Ca /18) şeklinde belirtmiştir. Ca öğretmeni bu cevabı ile, istenmeyen davranışların önlenmesi için velilerle yapılacak görüşmelerin önemi üzerinde durmuştur.

4.3.3.2. Öğrenci Görüşleri

Okul yöneticilerinin yaptırım gücünün olması

Db1, Aa2, Eb2, Bb1 ve Ca2 öğrencilerinin dışındaki tüm öğrenciler, okul idaresi ile işbirliği yapılmasının, idarecilerin yaptırım gücünün daha fazla olması ve öğrencilerin idareden çekinmeleri nedeniyle istenmeyen davranışların önlenmesi için faydalı olacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Konuya ilişkin Aa1 öğrencisi görüşünü; “Kuralların uygulanması için daha etkili yaptırım olacaktır. Öyle istenmeyen davranışlar önlenir. İdareden herkes çekiniyor çünkü.” (G: Aa1/ 10) şeklinde belirtirken, Cb1 öğrencisi; “İdareciler okulda daha yetkili olduğundan söyledikleri de daha etkili olup, istenmeyen davranışları önüyor.” (G: Cb1/ 6) şeklinde ve Ea2 öğrencisi ise; “Okul idaresi denince daha büyük bir kurum olarak görüp çekindiklerinden istenmeyen davranışlar önleniyor.” (G: Ea2/ 22) şeklinde ifade etmişlerdir.

Db1, Aa2, Eb2, Bb1 ve Ca2 öğrencileri ise, istenmeyen davranışların önlenmesi için, okul idaresi ile yapılacak işbirliğinin katkı sağlamadığı yönünde görüş bildirmişlerdir. Ca2 öğrencisi bu görüşünü; “Bir faydası olacağını sanmıyorum.” (G: Ca2/ 21) şeklinde belirtirken, Eb2 öğrencisi; “Sınıf öğrencileri ve öğretmenin çözemeyeceği bir sorun varsa bunu idarenin katkısı olacağını sanmıyorum. Çünkü, hiçbir idareci öğrencileri sınıf öğretmeni kadar iyi tanıyamaz. Faydası olacak bir örnek gelmedi aklıma.” (G:Eb2/ 26) şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmen ve öğrenci görüşleri incelendiğinde, katılımcıların çoğuna göre, okul yöneticilerinin öğrencilerin gözünde sınıf öğretmenlerinden daha fazla yaptırıma sahip oldukları ortaya çıkmaktadır. Durukan ve Öztürk (2004: 184-185), istenmeyen davranışlara karşı alınabilecek önlemlerden bir tanesinin de okul yönetimi ile işbirliği olduğunu belirtmektedir.

Bazı öğretmenlerin ve öğrencilerin ise, yöneticilerin öğrencileri sınıf öğretmeninden daha iyi tanıyamayacakları dolayısıyla da, istenmeyen davranışların önlenmesinde katkılarının olamayacağı yönündeki görüşleri dikkat çekicidir. Bu noktada, istenmeyen davranışların önlenmesi için doğru yaklaşımın seçilmesinde, davranışı yapan öğrencinin tanınmasının önemli olduğu söylenebilir.

4.3.4. Rehberlik Uzmanları İle İşbirliğinin, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi

4.3.4.1. Öğretmen Görüşleri

“İstenmeyen davranışların önlenmesinde rehberlik uzmanları ile yapılacak işbirliğinin sizce ne gibi katkısı olabilir?” sorusuna görüşmeci öğretmenlerin genelinin olumlu yönde cevap verdikleri görülmüştür. Öğretmen görüşlerine göre aşağıdaki kod başlıkları oluşturulmuştur.

- Rehberlik uzmanının doğru yaklaşımı
- Öğrencilerle birebir görüşme

Rehberlik Uzmanının Doğru Yaklaşımı

Rehberlik uzmanları ile işbirliği temel konusuna ilişkin görüşler genellikle bu kod üzerinde yoğunlaşmıştır. Görüşmecilerin geneli rehberlik uzmanlarının alanlarına hâkim oluşlarının ve öğrencilere karşı doğru yaklaşımı uygulayabilir nitelikte oluşlarının üzerinde durmuşlardır. Dolayısı ile rehberlik uzmanları ile işbirliği yapmanın istenmeyen davranışları önlemede öğretmenin işini kolaylaştıracağını belirtmişlerdir. Ab öğretmeni görüşünü; “Sınıfımıza uygun yaklaşımlar rehberlik uzmanlarımızdan öğreniyoruz. Onlarla yapılan işbirliği ile öğrencilere uygun davranışta bulunabiliyoruz. Kendi öğrencilerimden rehberlik uzmanlarına gönderdiklerimde çok olumlu gelişmeler olduğunu gördüm. Bu işbirliğinin istenmeyen davranışları önlemeye önemli katkı sağladığını düşünüyorum.”(G: Ab/ 6) şeklinde, Ca öğretmeni; “Rehberlik uzmanına gönderdiğim öğrencilerin gözle görülür gelişme kaydettiğini gördüm. Öğretmen sınıfta rehberlik uzmanları gibi birebir ilişki kuramıyor, bu işin eğitimini almamış, rehberlik uzmanları davranış ve psikoloji alanında uzman, çocuğa nasıl yaklaşılması gerektiğini çok iyi tespit ediyor. İstenmeyen davranışları önlemek için rehberlik uzmanlarıyla işbirliği sürekli olmalı.”(G: Ca/ 18) şeklinde, Eb öğretmeni; “Öğretmenin özveri ve çabasına rağmen önlenemeyen istenmeyen davranışların uzman kişilerin yardımıyla engellenebileceğini düşünüyorum. Sonuçta rehberlik uzmanlarının eğitim alanı budur. Problemlı öğrenci için doğru yaklaşımın rehberlik uzmanları tarafından daha rahat tespit edilecek olması katkı sağlayacaktır.”(G:Eb /37) şeklinde belirtmişlerdir.

Ba öğretmeni rehberlik uzmanlarının, istenmeyen davranışları önlemek için uyguladıkları testlerin uzmanlık gerektiğine dikkati çekerek görüşünü; “Rehberlik danışmanları gerekli uzmanlık gerektiren testleri yaptıkları için, çocuktaki davranış bozukluğuna neden olan etkenleri saptamada, gerekli müdahalelerin yapılmasında, dolayısı ile istenmeyen davranışlar bir daha oluşmasının önlenmesinde önemli katkılar sağlamaktadır.”(G: Ba / 10) olarak ifade etmiştir.

Öğrencilerle Birebir Görüşme

Rehberlik uzmanları ile öğrencilerin birebir görüşmesine ilişkin sadece Bb öğretmeni görüş bildirmiştir. Bb öğretmeni, rehberlik uzmanları ile öğrencilerin birebir görüşmelerinin öğrencilerle yakından ilgilenilmesine fırsat yaratacağından ve dolayısı ile istenmeyen davranışların önlenmesine katkı sağlayacağından önemli olduğuna değinerek görüşünü; “İstenmeyen davranışlar ciddi anlamda azalıyor, hatta yok oluyor. Sürekli olmalı görüşmeler. Birebir, özel ilgi gösteren rehberlik uzmanları öğrencideki istenmeyen davranışları yok edebiliyor.” (G: Bb / 14) şeklinde ifade etmiştir.

4.3.4.2.Öğrenci Görüşleri

“İstenmeyen davranışların önlenmesinde rehberlik uzmanları ile yapılacak işbirliğinin sizce ne gibi katkısı olabilir?” sorusuna ilişkin Ca2 öğrencisi dışındaki tüm öğrenciler olumlu katkı sağlayacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğrenci görüşlerinden oluşturulan kod başlığı aşağıda sunulmuştur;

- Rehberlik uzmanının doğru yaklaşımı

Rehberlik Uzmanının Doğru Yaklaşımı

Görüşme yapılan öğrencilerin görüşlerinin büyük bir çoğunluğu bu kod üzerinde yoğunlaşmıştır. Öğrenciler, rehberlik uzmanlarının öğrencilere daha uygun yaklaşım sergiledikleri için öğrencilerin istenmeyen davranışlarını daha kolay engelleyebildikleri konusunda hemfikir görüş belirtmişlerdir. Bu koda ilişkin Eb2 öğrencisinin görüşü; “Rehberlik uzmanları, istenmeyen davranış yapan arkadaşlarımızın hatalarını uygun dille düzeltebileceği gibi hiç ortaya çıkmaması için de gerekli yaklaşımı sergileyeceği için, istenmeyen davranışları rahatça önleyebilecektir. Önemli katkı sağlayacaktır.” (G:Eb2/ 26) şeklinde iken, Bb1 öğrencisinin görüşü; “Rehberlik uzmanları, istenmeyen davranış yapanlara daha çok

yardımcı olur. Çünkü bu konuda daha bilgili ve eğitilmişler, doğru yaklaşımı bildiklerinden istenmeyen davranıştan vazgeçirebiliyorlar.” (G: Bb1/ 9) şeklindedir.

Ba2, Ab1, Da1, Cb1 ve Cb2 öğrencileri, aynı koda ilişkin belirttikleri görüşlerinde, rehberlik uzmanlarının öğrencilerde bıraktığı güven duygusuna dikkat çekmişlerdir. Cb2 öğrencisi görüşünü; “Rehberlik uzmanları bize daha fazla zaman ayırıp, daha fazla ilgilendiğinden ve daha etkili olduğundan istenmeyen davranışları önlemede büyük katkı sağlayacağını düşünüyorum. Rehberlik uzmanları, özel olarak konuşur bizimle bu çok etkiliyor bizi önemsendiğimizi hissediyoruz. Daha sonra istenmeyen davranışların olmaması için daha çok çaba sarfediyor insan.” (G: Cb2/ 24) şeklinde belirtirken, Ab1 öğrencisi ise; “Rehberlik uzmanları ile sıkıntılar paylaşıyor, rahatlatıyor bizi, yol gösteriyor. Onun söyledikleri çok etkili oluyor, sırdaş gibi oluyoruz ve ona güveniyoruz. Onun gösterdiği yolda gidince istenmeyen davranışlar oluşmuyor” (G: Ab1/ 2) şeklinde ifade etmiştir.

Ca2 öğrencisi, rehberlik uzmanları ile yapılacak işbirliğinin istenmeyen davranışların önlenmesi için katkı sağlamayacağı yönünde görüş belirtmiş ve görüşünü; “Katkısı olmayacağını düşünüyorum.” (G: Ca2/ 21) şeklinde ifade etmiştir.

Rehberlik uzmanlarıyla işbirliği ile ilgili öğretmenler ve öğrenciler, işin hâkimi olan rehberlik uzmanlarının doğru yaklaşımla istenmeyen davranışları önlemeye katkı sağlayacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Literatürü incelediğimiz de bu görüşleri destekleyen ifadelerle karşılaşılmaktadır. Öğretmen sınıfındaki istenmedik davranışları durdurmak ve ortadan kaldırmak için zor durumda kaldığında okul idaresi ve rehberlik görevlisi ile işbirliği içerisinde olmalıdır (Durukan ve Öztürk, 2004:190). Bu durumda, Rehberlik uzmanlarıyla yapılan işbirliğinin, öğretmene kolaylık sağlayacağı gibi zaman da kazandıracağı düşünülebilir.

4.3.5. Öğretmenlerin Tutum ve Davranışlarının, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi

4.3.5.1. Öğretmen Görüşleri

Öğretmenlerin sınıfta sergiledikleri davranışlarının ve beden dilini kullanmalarının istenmeyen davranışları önlemeye etkisi ile ilgili soruya ilişkin öğretmen görüşleri;

- Öğretmenlerin kullandıkları mimikler,
- Sınıf ile kurulan göz iletişimi,
- Öğretmenin sınıfta dolaşması,
- Öğretmenin demokratik-otokratik tutumu,

Kod başlıkları altında sunulmuştur.

Öğretmenlerin Kullandıkları Mimikler

Öğretmenlerin sınıfta kullandıkları mimiklerin istenmeyen davranışları önlemeye etkisi ile ilgili Ab öğretmeninin dışında tüm görüşmeciler olumlu görüş bildirmişlerdir. Eb, Da, Ea, Aa, Bb, Ca, Cb ve Db öğretmenleri bu konuya ilişkin olarak, öğretmenlerce kullanılan mimiklerin öğrencilere istenmeyen davranışı yapmadan bir mesaj yollayarak onları o davranışı yapmaktan vazgeçirdiğini belirtmişlerdir. Konuya ilişkin Bb öğretmeni görüşünü; “Kullanılan mimiklerden öğrenci denmek istenileni anlıyorlar. Mimikler öğrenciye uygunsuz davranış yapmak üzerindesin farkındayım mesajı yolladığında, çocuk hataya düşmeden dönüyor.”(G:Bb/14) şeklinde ifade ederken, Cb öğretmeni; “Çocuklar, öğretmenin duruşu, yüz ifadesinden, mimiklerinden ne istediğini anlarlar. Öğretmen bunu zamanında açık bir şekilde kullanırsa, öğrenci yanlış bir hareket yaptığının farkına varıp, vazgeçecek. Öğretmen dikkatli olup, hareket başlamadan mimiği ile uyarmalı öğrenciyi.” (G:Cb /22) şeklinde belirtmiştir.

Aa öğretmeni, kendisinin de sınıfta mimiklerini kullanarak istenmeyen davranışların önüne geçtiğini belirterek böylece kazandığı zamana ve kimsenin

dikkatinin dağılmadığına dikkat çekmiştir. Görüşünü ise; “Öğrenciler mimikle neyi ima ettiğini anlayacağından dolayı yapmaya yeltendiği hareketi hemen bırakır. Yanlış olduğunu mimikle ifade ederim, zaman kaybetmeden, sınıfın dikkati dağılmadan istenmeyen davranışlar önlenir.” (G:Aa /26) şeklinde belirtmiştir.

Ab öğretmeni mimiklerin istenmeyen davranışlar üzerindeki etkisinin anlık olduğuna değinmiş ve görüşünü; “Mimikler anlık etki ediyor. Öğrenci mimikle karşılaştığı an duraksıyor ama sonraki ders, bir mimikle karşılaşmazsa yapacağını yapıyor.”(G: Ab /6) şeklinde ifade etmiştir.

Ba öğretmeni ise mimik kullanımının farklı bir yararının daha olduğunu belirtmiştir. Ba öğretmenin görüşü: “Kaş ve göz hareketlerinde çocuğa yapma diyorsun, çocuğa bağırıp rencide etmektense, mimikle ifade ediyorsun rahatsızlığını istenmeyen davranışlarının oluşumun önüne geçiyorsun.” (G:Ba /10) şeklindedir.

Sınıf İle Kurulan Göz İletişimi

Öğretmenin sınıf ile kurduğu göz iletişiminin istenmeyen davranışları önlemeye etkisi ile ilgili, Ba öğretmeni dışındaki tüm öğretmenler olumlu görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler, göz iletişiminin sağlanması ile öğrencilerin istenmeyen davranışlara yönelmelerinin olanaksızlaşacağını belirtmişlerdir. Buna ilişkin Ca görüşü; “Gözleri güvenlik kamerası gibi düşünün, öğretmen gözleri sınıfın kamerasıdır. Sürekli göz iletişimi kurulursa, öğrenci devamlı gözlem altında olduğunu öğretmenin kendisi için bir şeyler anlattığını düşüneceğinden istenmeyen davranışlara yönelmez. Her an öğretmenle göz gözeyiz, benim yanlış hareketimi görebilir, benim için çabalayan öğretmenim, diye düşünüp istenmeyen davranışlardan vazgeçer.”(G:Ca /18) şeklinde ifade etmiştir.

Db öğretmeni ise, o yaş grubundaki öğrencilerin dikkatlerinin çabuk dağıldığına değinerek görüşünü “En güzel iletişim gözle sağlanır. Karşılıklı göz iletişimi oluyorsa, öğrenci de dikkati toplanır. İstenmeyen davranışlar önlenir.

Yaşları, gereğince dikkati çabuk dağıldığından göz iletişimi sürekli sağlanmalı ki dikkatleri dağılıp istenmeyen davranışlar yapmasınlar.”(G:Db /30) şeklinde ifade etmiştir.

Ab öğretmeni ise, göz iletişiminin sınıfla genel değil, öğrencilerle birebir olması gerektiğini söylemiştir. Ab öğretmenin görüşü; “Göz iletişimi bireysel olursa istenmeyen davranışları önlemeye olumlu oluyor. Toplu olarak ise etkisinin olmadığını düşünüyorum. Sınıfın geneline değil, tek tek gözlerle bakmanın faydası çok olacaktır.” (G:Ab /7) şeklindedir.

Görüşülen öğretmenlerden Ba, sürekli göz iletişimi kurmanın olumsuz etki yaratacağı üzerinde durmuştur. Ba öğretmeni bu görüşünü şu şekilde ifade etmiştir; “Sürekli göz iletişimi kurmanın olumsuz etki edebileceğini düşünüyorum. Öğrenci kendinde kusur olduğunu düşünüyor neden bakıyor diye. Tüm sınıfa bakılırsa eşit olarak istenmeyen davranışları önlemeye yardımcı olabilir.” (G: Ba/ 10).

Öğretmenin Sınıfta Dolaşması

Bu koda ilişkin olarak, araştırma kapsamındaki öğretmenler ortak görüş bildirmişlerdir. Öğretmenler, sınıfta sıraların arasında dolaşmanın öğrencide görüldüğü hissi yaratacağı ve sınıfın dağılan dikkatini toplayarak istenmeyen davranışların önüne geçmeye katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Ea öğretmeni görüşünü; “ Sıraların arasında dolaşmak, sınıfa canlılık getirip öğrencinin dağılan dikkatini derse çekmeyi başarır. Zamanında olursa da dikkat dağılmadan istenmeyen davranışlar oluşmadan canlılık sağlanarak istenmeyen davranışlar önlenir.” (G:Ea /34) şeklinde belirtirken, Cb öğretmeni de; “Ders esnasında öğretmenin öğrenciyi görmesi kadar, öğrencinin de öğretmeni görmesi de önemlidir. Öğretmen ayakta dolaşarak öğrenciye kendini göstermeli, öğrenci en azından öğretmenin yüz ifadelerini görmeli. Çok hızlı ve fazla olmamak kaydı ile sıra arasında dolaşmanın istenmeyen davranışlara çok faydası vardır. Şöyle ki, öğretmen en arkadaki öğrencilere de zaman zaman yakın olmalı ki, onların dağılan dikkatlerini

derse çekebilsin. Uzak kalan öğrenci daha kolay dağılır.” (G: Cb /23) şeklinde ifade etmiştir.

Bu etkinin anlık olduğuna değinen Da öğretmenin görüşü; “Etkisi olduğunu düşünüyorum. Ama kendim pek yapamıyorum açıkçası. Genelde tahta önünde durup anlatıyorum dersi. Sıra aralarında dolaşıldığı zaman öğrenciye ' daha yakın olduğundan istenmeyen davranışlar yapmalarını önleyebiliriz. Ama bu anlık bir çözüm oluyor. O yüzden sürekli sınıf içinde dolaşmak gerekiyor.” (G: Da / 3) şeklindedir.

Ba öğretmeni bu konudaki görüşünü olumsuz yönde bildirmiştir. Ba öğretmenine göre sınıfta dolaşmaktan daha etkili olan, öğretmenin herkesi görebileceği bir yerde durmasıdır. Ba öğretmenin bu konudaki görüşü ise; “Bazen sıra arasında dolaşma, yanına gitme istenmeyen davranışları önleyebilir. Ama dolaşmaktansa sınıfta, herkesi görebileceğin yerde oturma ya da durma daha etkilidir. Çünkü dolaşırken, yanına gidilen öğrenci iyiyken, uzaklaşan öğrenci istenmeyen davranışlar gösteriyor.” şeklindedir.

Öğretmenin Demokratik-Otokratik Tutumu

Öğretmenlerin derse başlamadan önce sergiledikleri tutumların (demokratik- otokratik) istenmeyen davranışların önlenmesine etkisi ile ilgili katılımcı tüm öğretmenlerin hemfikir oldukları görülmüştür. Görüşmeciler öğretmenler, otokratik davranışların öğrenciler üzerinde olumsuz etki edeceğini ve zıtlasmaya sebebiyet verip istenmeyen davranışları artıracığını, öte yandan demokratik davranışların öğretmen öğrenci ilişkisine katkısı ile istenmeyen davranışları önleyebileceğini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin bu konudaki görüşleri; “Her ne kadar otokratik yapıda görünen öğretmenler sınıf disiplinini sağlamış, istenmeyen davranışları engellemiş görünseler de öğrenciler, baskı sonucu, istenilen davranışları sergilemiş olacaklarından, bulacakları her fırsatta aksi davranışlar sergileyeceklerdir. Oysa demokratik tutumlu bir öğretmenin öğrencilere ihtiyaçları doğrultusunda

yapmaları gereken davranışları kendilerinin tespit etmelerini sağlaması bu konuda klavuzluk etmesi, istenmeyen davranışları önlemede oldukça etkili olacaktır (G:Eb / 39), “Katı kuralın işe yaramadığını, olumsuz davranışın anlatılarak çözüleceğine inanıyorum. Otokratik öğretmenin öğrencilere yaptığı baskının istenmeyen davranışlara daha fazla fişekliyeceğini, öğrenciyi inat ve öç almaya iteceğini, demokratik davranış sergileyen öğretmen sevgi ile öğrencileri ikna edeceğini istenmeyen davranışların önüne geçebileceğini düşünüyorum.” (G: Da / 5)

Ca öğretmeni, bu konudaki fikrini belirtirken, öğretmenlerin iki tutumu da kullanması gerektiğine dikkati çekmiştir. Ca öğretmeninin görüşü ise; “İlköğretim I. kademe öğrencileri demokratik davranışları tam olarak anlayacak, seviyede değildir. Bu yüzden iki öğretmen tutumunda dengeli olarak ortasının bulunması, istenmeyen davranışları önler.” (G: Ca / 20) şeklindedir.

4.3.5.2. Öğrenci Görüşleri

Öğretmenlerin sınıfta sergiledikleri davranışlarının ve beden dilini kullanmalarının istenmeyen davranışları önlemeye etkisi ile ilgili soruya ilişkin öğrenci görüşleri de;

- Öğretmenlerin kullandıkları mimikler,
- Sınıf ile kurulan göz iletişimi,
- Öğretmenin sınıfta dolaşması,
- Öğretmenin demokratik-otokratik tutumu,

Kod başlıkları altında sunulmuştur.

Öğretmenlerin Kullandıkları Mimikler

Öğrenciler, öğretmenlerin yaptığı mimiklerin, öğrenciler için uyarı mesajı niteliğinde olduğunu ve bu mimikle istenmeyen davranış yapmak üzereyken karşılaşan öğrencinin, kendine çeki düzen verip, davranışından

vazgeçeceğini belirtmişlerdir. Konuyla ilgili olarak görüşler; “Öğretmenin mimikleri herkese mesaj verir. Bir kişiye yapılsa da diğer öğrenciler de kendine çeki düzen vereceğinden, istenmeyen davranışların önüne geçilmede önemli etki sahibidir mimikler.”(G: Da1/ 12), “Mimiklerle öğretmenimiz, bize rahatsız olduğunu, yapacağımız şeyin farkında olduğunu ima edince, istenmeyen davranıştan vazgeçilebilir.” (G: Db2/33), “Dikkati dağılınca biri öğretmen anlıyor, o istenmeyen davranış yapmadan onu kaşı ile uyarıyor. O da anlayınca İ.D. önlenmiş oluyor.”(G: Ea1/ 14) şeklindedir.

Sınıf İle Kurulan Göz İletişimi

Görüşme yapılan öğrenciler, sınıf ile sürekli göz iletimi kuran öğretmenin kendilerine sınıfta olan biten her şeyin farkındayım mesajı gönderdiğini ve öğrencilerle ilgilendiği hissi verdiğini belirtmişlerdir. Her an görülebiliyorum hissine kapılan öğrencinin istenmeyen davranıştan çekineceğini belirtmişlerdir. Bu konuda Aa2 öğrencisinin görüşü; “Göz iletişimi olursa dikkatimiz öğretmende olacağından dersi daha iyi anlarız. Öğretmen görüyor diye çekineceğimizden istenmeyen davranışlar yapmayız. Böylece önlenir.” (G: Aa2/ 16), Ba1 öğrencisinin görüşü; “Sürekli göz teması olunca başka şeye kayamaz öğrenci, fırsat bulamadığından istenmeyen davranışlar önlenmiş olur.” (G: Ba1/ 16), ve Aa1 öğrencisinin görüşü; “Gözümüze bakınca öğretmen, bizde ona bakmak zorunda hissediyoruz ve dersten başka şeyler ilgilenemiyoruz. Öğretmenin isteyerek ve önemseyerek anlattığını düşünüyor bize göz iletişimi. O zaman bizde onun gibi önemsemeliyiz düşüncesiyle istenmeyen davranıştan vazgeçiyoruz.” (G: Aa1/ 10)

Öğretmenin Sınıfta Dolaşması

Öğretmenin sınıfta sıraların arasında dolaşması ile ilgili Bb1 öğrencisi dışında tüm öğrenciler görüş bildirmişlerdir. Öğrenci görüşleri, sınıfta dolaşan öğretmenin öğrencilere daha yakın olduğu, onları daha rahat gördüğü, bütün öğrencilere kendini daha rahat duyurma şansı yakaladığı, tüm sınıfı kontrolü altında tuttuğu böylece istenmeyen davranışların oluşmasını engellemede daha başarılı olduğu doğrultusundadır. Konuya ilişkin Ab2 öğrencisi; “Öğretmen aramıza gelse,

aralarda dolaşsa, onu daha iyi duyarız. Öğretmeni duyamayınca, anlayamıyoruz, dikkatimiz dağılıyor, istenmeyen davranış oluşuyor. Öğretmen sadece tahtada durup anlatınca, arkadakiler anlayamayınca istenmeyen davranışlar oluşuyor.” (G: Ab2/ 1) şeklinde görüş belirtirken, Eb2 öğrencisi; “Aralarda dolaşan öğretmen, sınıfta olan biten her şeyden haberdar olacağından, erkenden farkına varıp, istenmeyen davranışları önlemede etkili olacaktır” (G: Eb2/ 26) şeklinde görüşünü ifade etmiştir. Ba2 öğrencisi ise görüşünü; “Dolaşınca öğretmen bizimle yakından ilgilendiğini, hepimizi kontrol ettiğini düşünüp, istenmeyen davranış önlenir, yapılmaz.”(G: Ba2/ 31) şeklinde belirtmiştir.

Öğretmenin Demokratik-Otokratik Tutumu

Öğretmenlerin sergiledikleri tutumlara ilişkin öğrenci görüşlerinin üç gruba dağıldığı dikkati çekmektedir. Bir grup öğrenci demokratik tutumları savunurken, diğer grup öğrencileri otokratik tutumlardan yana görüş bildirmişlerdir. Bir grup ta iki tutumun da gerekli olduğuna değinmişlerdir.

Demokratik tutumdan yana olan öğrenciler Ea2, Ba2, Cb2, Ca2, Eb1, Da2, Db2, Ea1, Bb2, Ca1, Cb1 ve Eb2, görüşlerinde demokratik tutumları öğrencide sempati uyandırıp öğretmene karşı sevgiyi artırıp istenmeyen davranışlardan uzaklaştıracağını belirtmişlerdir. Cb1 öğrencisinin görüşü; “Demokratik öğretmende öğrenci daha rahat olur. Öğretmen de sıcak ve sevecen şekilde sorunları çözünce anlatarak öğrenci anlar ve kökten çözüm olur, istenmeyen davranışlar önlenir. Ama kızgın öğretmenden korksa da öğrenci o görmeden istenmeyen davranışlar yapmaya devam eder.” (G: Cb1/ 7) şeklinde iken, Eb2 öğrencisinin görüşü; “Bence, öğretmen otokratik olursa, öğrenci kendini önce sıkar ama yine de istenmeyen davranış yapar. Ama demokratik olursa güzellikle öğrenci ikna edip, istenmeyen davranışları önleyebilir.” (G: Eb2/ 29) şeklindedir.

Da1, Bb1, Db1 ve Ab2 öğrencileri, demokratik tutumların öğrenciler tarafından kötüye kullanılacağını ve sınıfta disiplin oluşumunu engelleyeceğini

dolayısı ile otokratik tutumların istenmeyen davranışların önlenmesinde daha etkili olacağını belirtmişlerdir. Konuya ilişkin Db1 öğrencisi görüşünü; “Otokratik öğretmen, öğrencileri çok kolay tehdit eder, karneye bir vereceğim diye. O zaman çocuk ailesinden çekindiği için istenmeyen davranış yapmaz. Korkar yani. Demokratik öğretmen suistimal edilir.” (G:Db1/ 8) şeklinde, Bb1 öğrencisi de; “Biraz otokratik olması lazım öğretmenin. Disiplin ancak böyle sağlanır. Disiplin olursa da istenmeyen davranışlar önlenir.” (G: Bb1/ 10) şeklinde ifade etmiştir.

Ba1, Aa2, Ab1 ve Aa1 öğrencileri ise, bu iki tutumun da kullanılması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerde görülen istenmeyen davranışların, iki tutum ortası bir durumda önlenebileceğini savunan öğrencilerden Aa2 öğrencisinin görüşü; “İkisinin ortası olmalı. Orta derecede disiplin olursa istenmeyen davranışlar oluşmaz. Çok demokratik suistimal edilir, çok otokratik baskıcı olacağından istenmeyen davranışlar oluşur. Orta disiplinle engellenebilir.” (G: Aa2/ 17) şeklindedir.

Öğretmenlerin tutum ve davranışlarına ilişkin olarak, Redl ve Wattenberg, sınıfta öğrencilerle göz iletişimi kuran ve istenmeyen davranış yapan öğrencilere yakın duran, mizahı kullanan öğretmenlerin sınıflarında sorun davranış henüz oluşmadan fark edeceklerini belirtmişlerdir. Redl ve Wattenberg’e göre öğretmenin birinci rolü, saldırmak ve suçlamak değil, desteklemek ve teşvik etmektir. Kaunin, sınıf kontrolünde başarılı öğretmenlerin sınıfın her yerinde her zaman ne olduğunu görmeleri gerektiğini belirtmektedir. Kaunin bu özelliğin, öğrencinin istenmeyen davranışının oluşumunu azaltmada etkili olduğunu buldu. Jones’a göre ise, göz iletişimi istenmeyen davranışları engellemenin yanında, öğrencilere yüz ifadeleri göndermek için fırsat sağlar ayrıca, istenmeyen davranışların öğretmenden uzak mesafelerde oluşur, öğrencilere yakın olunmalıdır (Charles,1996:48). Özdemir (2003), araştırmasında istenmeyen davranışları engellemede öğretmenin olumlu etkilerinin başında, öğrencilerini güler yüzle selamlayarak, hareketlerindeki yumuşaklığı devam ettirmesi gerektiğini yani demokratik tavırlar içinde olması gerektiğini belirtmiştir. Bu sonuçlar araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Bu durum, öğretmenlerin sınıf içinde sergiledikleri tutum ve davranışların öğrenci davranışları üzerindeki önemine dikkati çekmektedir.

4.3.6. Öğretmenler Arası İşbirliğinin, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi

4.3.6.1. Öğretmen Görüşleri

Sadece görüşme yapılan öğretmenlere yöneltilen “İstenmeyen öğrenci davranışlarının engellenmesi için, diğer öğretmenlerle yapılacak görüşmeler ya da ortak çalışmaların nasıl bir etkisi olacağını düşünüyorsunuz?” sorusuna Ba öğretmeninin dışında bütün öğretmenlerin cevap verdikleri görülmüştür. Soruya ilişkin öğretmen görüşlerine göre oluşturulan kodlar aşağıda sunulmuştur.

- Farklı öğretmenlerden doğru öneriler oluşması,
- Tecrübe.

Farklı Öğretmenlerden Doğru Öneriler Oluşması

Bu koda ilişkin görüş bildiren Da, Bb, Cb ve Aa öğretmenleri, öğretmenlerin birbirleri işbirliği yapmalarının, farklı fikirlerin ortaya çıkışı ile daha doğru yaklaşımların bulunmasında katkı sağlayacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Da öğretmenin bu konudaki görüşü; “ Düşünce düşünceden üstündür. Kesinlikle olumlu etkisi olacağını düşünüyorum. Diğer öğretmen arkadaşlarımda mutlaka farklı fikirler, öneriler oluyor istenmeyen davranışlara yönelik. Bunların da istenmeyen davranışları önlemeye olumlu katkısı oluyor.” (G: Da / 3) şeklindeyken, Cb öğretmeni görüşünü; “Kimse tek başına, her alanda sorun çözemez, yetersiz kalır. Benim bilmediğim bir şeyi diğer arkadaş bilebilir ve bu fikir alışverişi ile istenmeyen davranışları önlemeye en uygun yaklaşımı zaman kaybetmeden bulabiliriz.” (G: Cb/ 23) şeklinde ifade etmiştir.

Tecrübe

Bu koda ilişkin görüş bildiren Ab, Ca, Db ve Eb öğretmenleri ise, istenmeyen davranışların önlenmesi için öğretmenler arası işbirliği yapılmasının, öğretmenlerin birbirlerinin tecrübelerinden yararlanmalarına ve zaman kaybetmeden başarıya ulaşmalarına olanak sağlayacağı yönünde görüş bildirmişlerdir. Konuya ilişkin Eb öğretmenin görüşü; “Farklı öğretmen görüşlerinin istenmeyen davranışların engellenmesi konusunda olumlu sonuçlar vereceğini düşünüyorum. Örneğin, sınıfta istenmeyen davranışlarda bulunan öğrencisinin bu davranışlarını engelleyemeyen öğretmen, bir başka meslektaşının benzer bir durumdaki başarısından yararlanabilir.”(G: Eb /38) şeklindedir.

Db öğretmeni ise tecrübeden yararlanmanın öğretmene zaman kazandıracağını belirterek görüşünü; “Bu meslekte tecrübe çok önemlidir. O yüzden diğer öğretmenlerle görüşme, onların tecrübelerinden yararlanma, büyük bir zaman kazancı olacaktır öğretmene. Bilmediği birçok şeyi öğretilip, uygulayıp istenmeyen davranışları önleyebilecektir.” (G:Db / 30) şeklinde ifade etmiştir.

Görüşünü bildiren öğretmenlerden Ea, öğretmenler arası yapılacak işbirliğinin istenmeyen davranışları önlemeye katkı sağlamayacağını belirtmiştir. Ea öğretmenin görüşü; “Pek katkısı olduğunu düşünmüyorum. Fikir alış-verişinde gelen öneriler, benim öğrencimi tanımadıkları için havada kalıyor. Faydası olmuyor.”(G: Ea /34) şeklindedir.

Öğretmenlerin geneli, öğretmenler arasında yapılacak işbirliğinin, farklı fikirlerle doğru önerilerin kısa zamanda bulunmasına yardım ederek, istenmeyen davranışların önlenmesine katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Hoşgörür (2003)’e göre, öğretmenler arasındaki bu doğal iletişim; sınıfların başarılarını ve öğrencilerin başarılarındaki verimi artırabilir ve okulda bir iç denetim oluşturabilir. Bu noktada, öğretmenlerin aralarındaki işbirliği ile birbirlerinin tecrübelerine sahip olarak, zaman kaybetmeden istenmeyen davranışları önleme ve sınıf başarısını artırmada başarılı olabilecekleri söylenebilir.

4.3.7. Tahmin Mekanizmasının (Öğretmenin, öğrencinin yapacağı davranışı önceden kestirebilme becerisi) Kullanılmasının, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi

4.3.7.1. Öğretmen Görüşleri

Yalnız araştırma kapsamındaki öğretmenlere yöneltilen “Tahmin mekanizmasının (öğretmenin, öğrencinin yapacağı davranışı önceden kestirebilme becerisi) öğretmenlerce kullanılmasının, istenmeyen davranışları önlemeye nasıl katkı sağlayacağını düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin görüşler;

- Öğrenciyi tanıma zorunluluğu

Kod başlığı altında sunulmuştur.

Öğrenciyi Tanıma Zorunluluğu

Görüşmeye katılan tüm öğretmen görüşlerinin bu kod üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Tüm öğretmenler, tahmin mekanizmasının istenmeyen davranışların önlenmesi için olumlu sonuç doğuracağı ama öğretmenin öğrencilerini iyi tanınması gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir. Konuya ilişkin Bb öğretmenin görüşü; “Problemlere uygun yaklaşım sergilenirse istenmeyen davranışlar yok edilir. Öğrenciyi öğretmen eğer iyi tanıyorsa, onunla ilgili sorunu da, nedenini de tahmin edebilir. Ona göre tepki gösterir, yardım sağlar. Öğretmen tahmin mekanizması ile hangi öğrenciden hangi istenmeyen davranışları bekleyeceğini bilir. Benim iki öğrencim var, her ders mutlaka arkadaşına kalem batırır, çimdik atar. Ben dersi anlatırken, kesin bu öğrenci istenmeyen davranışlar yapacak diye onu gözaltında tutarım, o harekete girişmeden ben önlemimi alırım. Gerekiyorsa, yanına gitme, gözüne bakma, ona soru yöneltme gibi.” (G: Bb /15) şeklindeyken, Da öğretmenin görüşü ise; “Doğru olarak kullanıldığı zaman olumlu katkı sağlayacağına inanıyorum. Fakat, yanlış tahmin ile vereceğimiz tepkilerle öğrenciye haksızlık

edebiliyoruz. Öğrenciyi iyi tanırsak tahmin mekanizmasını doğru kullanıp yapacağı istenmeyen davranışları, engelleyebiliriz. Bizim yaklaşımımız ile istenmeyen davranışlar önlenecektir.” (G: Da / 3) şeklindedir.

Ab öğretmeni ise bu konuda görüşünü belirtirken, tahmin mekanizması için tecrübenin gerekliliğine dikkat çekmiştir. Ab öğretmeni görüşünü; “Bu tecrübeye dayalı bir olaydır bence. Öğrenciyi iyi tanıyan öğretmen istenmeyen davranışları tahmin ederek, önüne geçebilir. İyi bir gözlem ile istenmeyen davranışları oluşmadan gereken tepki ile ortam kontrol altında tutulur.” (G:Ab / 7) şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmenler görüşlerinde, tahmin mekanizmasının (öğretmenin, öğrencinin yapacağı davranışı önceden kestirebilme becerisi), kullanılmasının istenmeyen davranışların önlenmesinde faydalı olacağını ama bunun için öğrencileri iyi tanımanın şart olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen görüşlerine dayalı olarak, sınıfını iyi tanıyan öğretmenin, tahmin mekanizmasını kullanarak istenmeyen davranışlar oluşmadan anlayıp, gereken müdahaleyi yaparak, önleyebileceği söylenebilir.

4.3.8. Sınıf Fiziki Durumunun Düzenlenmesinin, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi

4.3.8.1.Öğretmen Görüşleri

Sınıfın fiziki durumunun düzenlenmesinin, istenmeyen davranışların önlenmesine etkisi ile ilgili öğretmen görüşlerinden oluşturulan kod başlıkları aşağıdaki gibidir.

- Öğrenci sayısı,
- Oturma düzeni,
- Sınıfın temizliği,
- Sınıfın ısısı,

- Sınıfın aydınlatması,
- Derse ait olmayan materyallerin ortadan kaldırılması.

Öğrenci Sayısı

Araştırma kapsamındaki bütün görüşlerin, sınıf mevcudunun fazla olmasının istenmeyen davranışları önlemede sıkıntı yaratacağı yönünde olduğu dikkati çekmektedir. Görüşmeci öğretmenler konu ile ilgili görüşlerini belirtirken, sınıf mevcudunun, öğretmenin yönetim başarısı ve öğrencilerle birebir ilgilenme konusunda önemli etkiye sahip olduğuna değinmişlerdir. Konuyla ilgili Ca öğretmeni görüşünü; “Sınıf kalabalık olunca öğrenci öğretmen iletişimi zorlaşıyor. Öğretmenin, öğrenciyle birebir, ilgilenmesi zorlaşıyor, öğrencide gözden kaçıyorum duygusu oluşunca istenmeyen davranışlara yöneliyor. Mevcut az olursa öğretmen sınıfa hâkim olur, yönetim zorluğu olma, hepsi ile ilgileneceğinden istenmeyen davranışların önüne geçebilir.” (G:Ca / 19), Da öğretmeni; “Sınıf mevcudum çok olmadığı için sınıfıma vakıf olabiliyorum. Bu nedenle istenmeyen davranışlar az görülüyor. Mevcudun fazla olduğu sınıflarda öğretmen hâkimiyet zorluğu çekeceğinden istenmeyen davranışlar daha fazla olacağını ve öğretmenin zorlanacağını düşünüyorum.” (G: Da / 3) ve Db öğretmeni; “Sınıf mevcudu az olunca istenmeyen davranışlar azalıyor. Öğretmenle öğrenci iletişimi, birebir ilgilenme artıyor, kontrol kolaylaşıyor, öğrenci keşfedilebiliyor. İstenmeyen davranışların kaynaklarına karşı bilgi edinebilen öğretmen gereken önlemleri daha kolay alabiliyor. Kalabalıkta, öğretmen tanımaktan çok sınıf kontrolü ile mücadele ediyor, pek başarılı olamıyor.”(G: Db / 31) şeklinde ifade etmişlerdir.

Oturma Düzeni

Görüşme yapılan ilköğretim okulu öğretmenlerinin tamamı bu konuya ilişkin görüş belirtmişlerdir. Öğretmenler bu görüşlerini farklı şekillerde ifade etmişlerdir. Da, Ab, Db, Ea, Ca ve Eb öğretmenleri, öğrencilerin “U” düzeni ile oturmalarının faydasına değinmiş ve görüşlerini; “Küme çalışmaları kısa süreli fayda

sağlıyor, uzun süreli olunca çocukların bazıları yan oturup, tahtayı, öğretmeni görmediği için istenmeyen davranışlar artıyor. En uygun olan U düzeni ama öğrenciler tek tek oturabilirse. Çocukların biraz mesafeli oturması, itişip kalkışmaları ortadan kaldırıp daha az istenmeyen davranışlar oluşur sınıfta.” (G:Db / 31), “Öğrencilerin tahtayı hiçbir engel olmadan görebileceği ve öğretmenin tüm öğrencilerle arada engel bulunmayacak şekilde kontak kurabileceği bir oturma düzeni hem öğrencinin dikkatini derse vermesini sağlayacak hem de öğrencinin öğretmen ile her an yüz yüze olmasını sağlayacaktır. Bu da istenmeyen davranışları büyük ölçüde engelleyecektir.” (G: Eb /38) şeklinde ifade etmişlerdir.

Ba öğretmeni ve Cb öğretmeni ise, küme şeklinde oturmanın istenmeyen davranışları önleme üzerinde daha etkili olacağına değinmiş ve görüşlerini; “Birlikte çalışma grupları oluşunca (küme) sorumlulukları geliyor. Böylece istenmeyen davranışlar önlenbiliyor. Çünkü yanlış yapan, olanları hemen kendileri uyararak, istenmeyen davranışlar önleniyor” (G: Cb/ 23), “Tek oturulabilse en ideal düzen oluşur. Sırada sıkışık oturan öğrenciler de istenmeyen davranışlar daha fazla görülür. Rahatsızlık ve şikâyetler artar. İlgi, dikkat kayar. Küme oturmada, birbirlerini, geliştirme etkileri oluyor öğrencilerin. Örnek oluyorlar ve öğretici davranıyor birbirlerine böylece istenmeyen' davranışları önlemeye katkı sağlıyor oturma düzeni.” (G: Ba /11) şeklinde ifade etmişlerdir.

Bb öğretmeni konuya ilişkin görüşünü belirtirken, küme şeklinde oturmanın dikkat dağıtabileceği ama düz oturmanın istenmeyen davranışları önlemede katkı sağlayacağına değinmiştir. Bb öğretmenin görüşü; “Küme düzeninde çocuklar tahtaya tam bakamıyor, ilgiyi başka şeye kaydırıyorlar, düz oturunca karşıya rahat bakıyorlar istenmeyen davranışlar oluşmaz diye düşünüyorum.” (G: Bb / 15) şeklindedir.

Aa öğretmeni de hem “U” düzeninin hem de küme şeklinde oturmanın faydalı olduğunu belirtmiştir. Aa öğretmeni görüşünü; “Küme şeklinde birbirlerinden etkilenme daha çok oluyor, birbirlerini kontrol edebiliyorlar istenmeyen davranışları

önleyebiliyorlar. U şeklinde de herkes birbirini görür. İstenmeyen davranışlara müdahale etkili olur, önlenir.” (G: Aa / 27) şeklinde ifade etmiştir.

Sınıfın Temizliği

Ba öğretmenin dışındaki bütün görüşmeciler, sınıf temizliğinin istenmeyen davranışların önlenmesi üzerindeki etkisinde hemfikir görüş bildirmişlerdir. Ba öğretmeni düşüncelerini; “Temizliğin etkisi çok fazla değildir. Ama düzenli bir sınıfta öğrenci istenmeyen davranışları yapmada rahat davranamaz” (G: Ba/ 11) şeklinde ifade ederken, görüşmeci diğer öğretmenler, temizlik ve düzenin öğretmen ve öğrenci psikolojileri üzerinde olumlu etkisi olacağına değinmişlerdir. Temiz ve düzenli bir sınıfta istenmeyen davranışların önlenilebileceğine değinen öğretmenlerden Ca öğretmenin konuya ilişkin görüşü; “Sınıfın temizliği öğretmen ve öğrenci motivasyonu olumsuz etkiler. Temiz olmayan bir sınıfta, rahat edemeyen öğrenciler huzursuzluk psikolojisi ile istenmeyen davranışlara yöneliyor. Temiz ve düzenli bir sınıf, rahatlık ve sakinlik hissi ile istenmeyen davranışların önüne geçilmektedir.” (G:Ca / 19) şeklindedir.

Sınıfın Isısı

Sınıf ısısının istenmeyen davranışlar üzerindeki etkisi ile ilgili olarak, görüşmeci tüm öğretmenlerin, az ya da çok olan ısıнын öğrenci dikkatini dağıtarak istenmeyen davranışlara neden olacağını belirttikleri görülmüştür. Konuya ilişkin Ca öğretmeni görüşünü; “Sınıf ısısı normal olursa, istenmeyen davranışlar önemli ölçüde azalıyor. Sıcak ya da soğuk bir sınıfta öğrenci sağlığı, ilgisi dikkati olumsuz etkileniyor. Çocuk ısınma ya da serinleme çabası ile uğraşırken, dersi dinleyemiyor, istenmeyen davranışlar oluşuyor.” (G: Ca / 19) şeklinde ifade ederken, Cb öğretmeni ise; “çok sıcak ya da soğuk istenmeyen davranışlar yapmaya itiyor çocuğu, normal ısıya ulaşmak için istenmeyen davranışlar yapıyor, normal ısıdaki bir sınıfta öğrenci derse konsantre olabilir, istenmeyen davranışlar önlenir.” (G: Cb / 24) şeklinde belirtmiştir.

Da öğretmeni sınıf ısisından dolayı dikkati dağılan öğrencinin öğretmenin de dikkatini dağıtacak düzeyde istenmeyen davranışlar gösterdiğine değinerek görüşünü; “çok soğuk ya da çok sıcak olduğunda dikkatleri dağılıyor ve beni de rahatsız, edecek, ilgimi dağıtacak hareketlerde bulunuyorlar. Bu yüzden sınıf ısisının ayarlanması gerektiğini düşünüyorum. Böylece istenmeyen davranışlar önlenabilir.” (G: Da / 4) şeklinde ifade etmiştir.

Sınıfın Aydınlatması

Sınıfın aydınlatılması kodu da tüm görüşlerin üzerinde yoğunlaştığı bir koddur. Görüşmeci tüm öğretmenlerin, sınıf aydınlatılmasının istenmeyen davranışların önlenmesinde önemli bir yere sahip olduğu yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Öğretmenler, sınıftaki ışığın çok oluşunun da az oluşunun da öğrencileri olumsuz etkileyeceği ve ışığın normal olması gerektiğini belirtmişlerdir. Konuya ilişkin görüşünü Da öğretmeni; “Aydınlanma yetersiz olduğunda., öğrencilerin, istenmeyen davranışlar göstermelerine fırsat doğuyor. Öğrenci rahatlıkla görünmediğini düşünerek istenmeyen davranışlara yöneliyor.” (G: Da / 4) şeklinde belirtmiştir.

Derse Ait Olmayan Materyallerin Ortadan Kaldırılması

Derse ait olmayan materyallerin ortadan kaldırılmasının istenmeyen davranışları önleme üzerindeki etkisi ile ilgili olarak, görüşmeye katılan tüm öğretmenler, ortada bırakılan materyaller öğrencilerin dikkatlerini dağıtacağından, onların istenmeyen davranışta bulunmalarını engellemek için, derse ait olmayan materyallerin ortadan kaldırılması gerektiği yönünde görüş belirtmişlerdir. Ca öğretmeni görüşünü; “İşlenen derse ait olmayan materyal, öğretmenin olduğu gibi öğrencinin de dikkatini dağıtıyor, ilgi ve merak materyalde olacağından, onun kaldırılmasıyla bu istenmeyen davranışların önüne geçebilir.” (G: Ca / 20) şeklinde ifade ederken, Db öğretmeni de; “çocuk, derse geçip konsantre olamaz hala akli materyalde kalır istenmeyen davranışlar oluşur. Ortadan kaldırılırsa, istenmeyen davranışlar önlenir.” (G : Db / 35) şeklinde ifade etmiştir.

Ba öğretmeni ise, ortada kalan materyalin öğrencilerde bıkkınlık yaratacağına ve sıkılmalarından dolayı istenmeyen davranışlara yöneleceğine değinmiştir. Ba öğretmeninin görüşü; “Derse ait olmayan materyal kalkmazsa, çocuk bıkar, sıkılır sürekli onu görmekten, istenmeyen davranışları önlemek için her ders, ilgili materyal kullanılsa, başarılı olunur.”(G:Ba / 12) şeklindedir.

4.3.8.2. Öğrenci Görüşleri

Sınıfın fiziki durumunun düzenlenmesinin, istenmeyen davranışların önlenmesine etkisi ile ilgili öğrenci görüşlerinden oluşturulan kod başlıkları aşağıdaki gibidir.

- Öğrenci sayısı,
- Oturma düzeni,
- Sınıfın temizliği,
- Sınıfın ısısı,
- Sınıfın aydınlatması,
- Derse ait olmayan materyallerin ortadan kaldırılması.

Öğrenci Sayısı

Görüşme yapılan öğrencilerden Db1, Cb1 ve Ca1 kalabalık sınıflarda öğrencilerin birbirlerini olumsuz etkilemelerinin daha çok olacağını ve bu durumun istenmeyen davranışları artıracak ama az mevcutla bu sıkıntının ortadan kalkacağını belirtmişlerdir. Ca1 öğrencisi bu konudaki görüşünü; “Kalabalıkta istenmeyen davranışlar artar. Çocuklar birbirlerini kalabalıkta kötü yönde etkiler. İtişip kakışmalar, şikâyetler çok olur. Oysa sınıf mevcudu az olursa, bu tarz istenmeyen davranışlar önlenir.” (G: Ca1/ 30) şeklinde ifade etmiştir.

Ea1 öğrencisi de kalabalığın dikkat dağıtıcı etkisine değinerek, görüşünü; “Kalabalıkta istenmeyen davranışlar artar. Çünkü çocukların kalabalık dikkatini

dağıtıyor, rahatsız olanlar da istenmeyen davranışlar yaparlar.” (G: Ea1/ 15) şeklinde ifade etmiştir.

Görüşme yapılan diğer öğrenciler sınıftaki öğrenci sayısının artmasının, öğretmenin öğrencilere ilgisini ve her bir öğrenciye ayıracağı zamanı olumsuz etkileyeceğini, aynı zamanda öğrencileri kontrol etmeyi zorlaştıracaklarını belirtmişlerdir. Konuya ilişkin Aa2 öğrencisi görüşünü; “Mevcut çok olursa öğretmen herkese yetişemez, gözünden kaçanlar bunu değerlendirip istenmeyen davranışlar yaparlar. Az öğrencide öğretmen sınıfı daha rahat kontrol eder, istenmeyen davranışlar az olur.” (G: Aa2/ 16) şeklinde ifade ederken, Da1 öğrencisi; “Mevcut az olursa istenmeyen davranışlar az olur. Öğretmen o zaman bizimle daha çok ilgilenabilir ve kimse gözünden kaçmaz, istenmeyen davranışların önüne geçilebilir rahatlıkla.” (G: Da1/ 13) şeklinde belirtmiştir.

Oturma Düzeni

Öğrenciler bu koda ilişkin görüşlerini farklı şekillerde ifade etmişlerdir. Ab2, Ca2, Ba2, Aa1, Da1 ve Cb2 öğrencileri, “U” şeklinde oturmanın öğretmen ve öğrencilerin birbirlerini görmelerini ve öğrencilerin tahtayı görmelerini kolaylaştırması açısından daha uygun oturma şekli olduğunu belirtmişlerdir. Cb2 öğrencisinin bu konudaki görüşü; “arka arkaya oturunca önümüzdekiler dikkatimizi dağıtır, görmemiz engellendiği için, istenmeyen davranışlar artar. İtişip kakışmalar olur. “u” düzeninde bunlar olmaz. Herkes önünü gördüğünden, öğretmene eşit uzaklıkta olduğundan istenmeyen davranışlar yapılması için nedenler ortadan kalkar. Böylece istenmeyen davranışlar oluşmaz.” (G: Cb2/ 25) şeklindeyken, Ca2 öğrencisinin görüşü ise; “Öğretmene yakın oturulunca “U” düzeninde, iletişim kopmaz ve hep öğretmeni görürüz. Öğretmenin etkisinden çıkamayacağımız için de istenmeyen davranışlar oluşmaz.” (G: Ca2/ 21) şeklindedir.

Eb2, Bb2, Eb1, Cb1,ve Aa2 öğrencileri de, istenmeyen davranışların önlenmesi için, en ideal oturma düzeninin tek tek ve yan yana oturma olduğunu söylemişlerdir. Eb2 öğrencisi görüşünü; “bence herkes tek tek oturmalı. O zaman itişip kakışmalar olmaz. Bir de öğretmenin herkesi rahatça göreceği şekilde oturmak, istenmeyen davranışların önlenmesini olumlu etkileyecektir”(G. Eb2/ 27) şeklinde ifade etmiştir.

Küme şeklinde oturmanın istenmeyen davranışları önlemeye katkısı olacağı yönünde görüş belirten Da2, Db2 ve Ca1 öğrencileri, bu oturma şeklinin öğrenci etkileşimini sağladığına değinmişlerdir. Db2 öğrencisi konu ile ilgili görüşünü; “küme şeklinde oturunca istenmeyen davranışlar azalıyor. Herkes birbirini uyarınca istenmeyen davranışlar azalıyor” (G: Db2/ 33) şeklinde ifade etmiştir.

Bb1, Ea2, Ab1, Ba1, Db1 ve Ea1 öğrencileri ise sınıfta arka arkaya oturma düzenini savunmuşlardır. Öğrenci görüşlerine göre arka arkaya oturulduğu zaman öğretmen öğrencileri daha rahat kontrol edebilecek ve kimse istenmeyen davranış yapamayacaktır. Db1 öğrencisi bu konudaki görüşünü; “arka arkaya otursak biri döndüğünde öğretmen fark ediyor. “U” da herkes yan yana oluyor ve çaktırmadan konuşuyorlar. Kümede de herkes birbiriyle karşılıklı rahatça konuşuyorlar. En iyisi arka arkaya” (G:Db1/ 8) şeklinde belirtmiştir.

Sınıfın Temizliği

Sınıfın temizliği ile ilgili, tüm öğrenciler, temiz sınıfta öğrencilerin istenmeyen davranışta daha az bulunacakları, kirli sınıfın ise öğrenciler üzerinde olumsuz etkisi olacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerden Cb2 öğrencisi görüşünü; “temiz olmayan sınıfta tartışmalar çok olur. Pis ortamda istenmeyen davranışlar artar. Eğer sınıf temiz olursa öğrencilerde huzurlu olacağından daha iyimser davranılır. Böylece istenmeyen davranışların önüne geçilmiş olunur.” (G: Cb2/ 25) şeklinde belirtirken, Aa1 öğrencisi; “Sınıf temiz olmayınca dikkatimizi dağıtacak etkenler çok olunca istenmeyen davranışlar çok oluyor. Ama temiz ve

düzenli sınıfta güzel bir ortamda derse adapta olmak daha kolay olduğundan istenmeyen davranışlar önlenabilir.” (G: Aa1/ 11) şeklinde ifade etmiştir.

Ea2 öğrencisi de temiz sınıfın öğrencide oluşturacağı sorumluluk duygusuna dikkat çekerek görüşünü; “Sınıf pis olunca, herkes zaten pis diye çöpünü atabilir. Ama temiz olsa, onu korumak için sorumluluk duygusuyla istenmeyen davranış yapmazlar.”(G: Ea2/ 23) şeklinde ifade etmiştir.

Sınıfın Isısı

Görüşme yapılan tüm öğrenciler sınıf ısının normal seviyede olmasının, istenmeyen davranışları önlemeye katkı sağlayacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğrenci görüşlerine göre, sıcak ve soğuk sınıfta öğrenciler derse konsantre olamayacağından istenmeyen davranışlara yönelme artacaktır. Bu konuda Ba1 öğrencisinin görüşü; “Çok sıcak ya da soğukta insan terliyor ya da üşüyor ve önlem alırken dersi kaçıyoruz. Sınıf ılık olsa onlarla uğraşacağımıza dersi dinleriz, istenmeyen davranış oluşmaz.” (G: Ba1/ 5) şeklindeyken, Cb2 öğrencisinin görüşü; “Sıcakta terlediğimiz, soğukta da üşüdüğümüz için, dikkatimiz dağınık. Oysa ısı normal olursa dersimizi düşünüp daha az istenmeyen davranışlar yaparız.” (G: Cb2/ 25) şeklindedir.

Sınıfın Aydınlatması

Sınıfın aydınlatılması ile ilgili, görüşmeye katılan Ca1 ve Db1 öğrencileri ışığın istenmeyen davranışlar üzerinde etkisi olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Ca1 öğrencisi görüşünü; “Işık çok fazla etkili olacağını düşünmüyorum.” şeklinde, Db1 öğrencisi de; “Işık istenmeyen davranışları fazla etkilemez” (G: Db1/ 8) şeklinde ifade etmiştir.

Görüşmeye katılan diğer öğrencilerin konu ile ilgili görüşlerinde hemfikir oldukları dikkati çekmiştir. Öğrenciler, az ya da fazla ışığın öğrencilerin derse yoğunlaşmasını zorlaştıracığını, öğrencide görünmüyorum hissi uyandıracağını ve

tahtanın rahat görünemeyeceği için istenmeyen davranışları artırıcı etki yapacağını belirtmişlerdir. Ba2 öğrencisinin görüşü; “Çok ışık tahtayı parlatır. Karanlıkta da tahta görünmez. Dikkat ona kayar. O sorun için uğraşınca istenmeyen davranışlar oluşur. Birde öğretmen göremez diye düşünüp istenmeyen davranışlar yapılabilir. Yeterli ışıktaki bunların önüne geçilebilir.” (G: Ba2/ 32) şeklindeyken, Eb2 öğrencisinin görüşü; “Işık az olunca, görünmeğini düşünen arkadaşlar istenmeyen davranışları artırıyor, öğretmen de yakalayamıyor yaparı önleyemiyor. Aşırı ışıktaki gözleri kamaşanlar dersle ilgilenmiyorlar. İstenmeyen davranışlar artınca öğretmenin önlemesi de zorlaşıyor.” (G: Eb2/ 27) şeklindedir.

Derse Ait Olmayan Materyallerin Ortadan Kaldırılması

Derse ait olmayan materyallerin ortadan kaldırılması, tüm görüşmeciler tarafından istenmeyen davranışları önleyici bir hareket olarak kabul edilmiştir. Öğrencilerin tümü ortada kalan materyalin, dikkatlerini dağıtıp istenmeyen davranışlara fırsat oluşturduğunu belirtmişlerdir. Konu ile ilgili olarak, Ba1 öğrencisinin görüşü; “Dersi unutup materyalle ilgileniyor öğrenci ve bütün öğrencilerin dikkatini dağıtıyor. Sonra öğretmen de onları uyarırken ders bölünüyor. Ortadan kaldırılırsa istenmeyen davranışlar hiç olmaz dikkat derse verilir.” (G: Ba1/ 5) şeklinde iken, Ab1 öğrencisinin görüşü; “ortada olsa dikkatimiz hep o materyale yönlenecektir ve o anki dersi dinleyemeyiz. Kaldırılırsa dikkatimizi derse vereceğimizden istenmeyen davranışlar olmaz.” (G: Ab1/ 3) şeklindedir.

Hem öğretmen hem de öğrenci görüşlerinden elde edilen bulgular, sınıfın fiziki düzenlenmesinin sağlanmasının, istenmeyen davranışların önlenmesine katkı sağlayacağını ortaya koymuştur. Işık (2004)’ a göre, öğretmen kalabalık sınıfta her öğrenciyi tanıyamaz ve sorunlarıyla ilgilenemez. Tutkun (2003)’ a göre ise, kalabalık sınıf ortamının öğrenci üzerindeki olumsuz etkisini, öğretmen, alacağı önlemlerle giderebilir. Ayrıca, sınıf ısısının da normal olmaması, ilginin dağılmasına ve fiziksel rahatsızlıklara yol açabilir. Lemlech (1988)’e göre ise, kalabalık olmayan sınıflarda bireysel dikkat çoğalır, bozucu davranışlar azalır, sınıf etkinliklerine katılma fırsatı artar (Akt: Başar, 2004: 30). Korkmaz (2003)’a göre temiz sınıf, öğrencileri olumlu

yönde etkileyerek dikkatlerinin dağılmamasını sağlar ve öğrenmeye istekli kılar. Literatürdeki bu görüşler, araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bu noktada sınıfın fiziki durumunun düzenlenmesinin, öğrencilere etkisinin ve istenmeyen davranışları önlemeye katkısının önemli ölçüde olduğu ve öğrencilerin derse yönelmelerini sağladığı söylenebilir.

4.3.9. Sınıf Toplantıları Düzenlemenin, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi

4.3.9.1. Öğretmen Görüşleri

“Dönem başında ve dönem boyunca yapılacak sınıf toplantılarının, istenmeyen davranışları önlemede nasıl bir katkı sağlayacağını düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri;

- Toplantıların sınıf iletişimini geliştirmesi

Kod başlığı altında sunulmuştur.

Toplantıların Sınıf İletişimini Geliştirmesi

Görüşme yapılan bütün öğretmenler, sınıf toplantıları yapılması ile sınıf içinde öğretmen öğrenci iletişimini kuvvetlendireceği ve öğretmen öğrenci işbirliği ile sorunların daha kolay çözüleceği yönünde görüş bildirmişlerdir. Konuya ilişkin Cb öğretmenin görüşü; “Sınıf toplantılarında problemler masaya yatırılır, öğretmenin gözünden kaçan problem varsa, oda ortaya çıkar ki çok çözüm üretilir. Bu toplantıların bir çok sorunu gündeme getiren özel zamanlar olduğunu düşünüyorum. Burada istenmeyen davranışlar üzerinde yapılacak değerlendirmelerin de öğrenciler üzerinde etkili olacağına inanıyorum. İstenmeyen davranışları önlemek için gerekli bu toplantılar. Problem önce ortaya konmalı ki çözülebilir.” (G : Cb / 24) şeklindeyken, Ba öğretmenin görüşü; “Bu tarz toplantılar, sınıftaki ilişkilerin sağlamlaştırılmasında yardımcı olacaktır. Sıcak

iletişim olan sınıfta istenmeyen davranışları önlemede zorluk yaşanmaz.” (G: Ba / 12) şeklindedir.

4.3.9.2. Öğrenci Görüşleri

“Dönem başında ve dönem boyunca yapılacak sınıf toplantılarının, istenmeyen davranışları önlemede nasıl bir katkı sağlayacağını düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri ise;

- Sınıf toplantılarının sorun çözme ortamı oluşturması

Kod başlığı altında sunulmuştur.

Sınıf Toplantılarının Sorun Çözme Ortamı Oluşturması

Dönem başında ve dönem boyunca yapılacak sınıf toplantıları ile ilgili olarak, görüşmeci öğrenciler, bu toplantıların sınıf iletişimini güçlendiren, sorumluluk duygusunu artıran, sorunların çözüldüğü daha özel ve daha geniş zamanlar olduğunu ve bu toplantılara öğrencilerin daha ciddi baktıklarını, burada alınan kararların uygulanma kolaylığı olduğunu belirtmişlerdir. Bu özelliklerinden dolayı sınıf toplantılarının istenmeyen davranışların önlenmesine katkı sağlayacak etkinlikler olduğu yönünde görüş ifade etmişlerdir. Bb1 öğrencisinin görüşü; “Toplantıda konuşulanlar, ciddi bir ortam gözüyle bakıldığından, daha da önemseneyeceği için, burada istenmeyen davranışlara karşı konuşulacaklar daha etkili olacaktır ve istenmeyen davranışlar önlenecektir.”(G: Bb1/ 10) şeklindeyken, Ba2 öğrencisinin görüşü; “sınıf sorunlar için özel bir zaman ayrılınca, daha çok önemseniyor toplantıda konuşulanlar. Birbirinden etkilenmek daha kolay oluyor. Bu toplantılardan sonra öğrenci davranışları düzelecektir” (G: Ba2/ 32) şeklinde ve Ba1 öğrencisinin görüşü de; “Bu toplantılarda uygun olan davranışlar sürekli konuşulduğunda unutulmaz, yapılmaması gerekenler de hep hatırlanır. İnsan karşılıklı konuşunca arkadaşlarıyla toplumun kararlarına uymalıyım diye düşünür. Böylece istenmeyen davranışlar oluşmaz orda alınan kurallara uyar, bir dahaki toplantıda arkadaşlarıma mahcup olmayayım diye.” (G: Ba1/ 5) şeklindedir.

Görüşme yapılan öğrencilerden sadece Cb2 ve Cb1 öğrencileri sınıf toplantılarının istenmeyen davranışların önlenmesine katkısı olmayacağı yönünde görüş belirtmiştir. Konuya ilişkin Cb2 öğrencisi görüşünü; “böyle toplantıların bir katkısı olacağını sanmıyorum.” şeklinde belirtirken, Cb1 öğrencisi de; “Bu toplantılar yaramazları hiç etkilemiyor sadece akıllılar dinliyor onlar da zaten istenmeyen davranışlar yapmıyorlar.” (G: Cb1/ 7) şeklinde ifade etmiştir.

Sınıf toplantılarına ilişkin öğretmenler, bu toplantıların sınıf iletişimini güçlendirerek, öğrenciler de, bu toplantıların sorun çözme ortamı oluşturarak, istenmeyen davranışların önlenmesine katkı sağlayacağını ifade etmişlerdir. Bu bulgular ile literatür birbirini desteklemektedir. Demokratik bir sınıf ortamını ve “biz” bilincini geliştirmek, işbirliği ve dayanışma ruhu oluşturmak için sınıf içi toplantılar önemlidir (Erdoğan, 2000: 139).

Öğrencilerden bazılarının sınıf toplantılarının etkisiz olduğunu belirtmesi dikkat çekicidir. Toplantıların amacının öğrencilerce tam anlaşılamaması, onların bu toplantıları önemsememelerine, dolayısı ile de toplantıların etkisiz olmasına sebep olmaktadır. Aksi takdirde sınıf toplantılarının, sınıf sorunlarını ve sınıfta oluşan istenmeyen davranışları gidermeye, oluşturduğu sağlıklı sınıf iletişimi sayesinde katkı sağlayacağı söylenebilir.

4.3.10. Okul Veli İşbirliğinin, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi

4.3.10.1. Öğretmen Görüşleri

“Dönem başında ve dönem boyunca öğrenci velileri ile yapılan görüşmeler, istenmeyen davranışları önlemede sizce nasıl bir etkiye sahiptir?” sorusuna tüm öğretmenlerin olumlu etkisi olacağı yönünde görüş belirttikleri görülmüştür. Soruya ilişkin öğretmen görüşleri;

- Öğrenci ile ilgili ön bilgi edinme

Kod başlığı altında sunulmuştur.

Öğrenci İle İlgili Önbilgi Edinme

Konuya ilişkin olarak, tüm öğretmenlerin görüşleri bu kod üzerinde toplanmıştır. Görüşmeciler öğretmenler yapılan veli toplantılarının, öğrenciler hakkında bilgi edinme dolayısı ile istenmeyen davranış sebeplerini ortaya çıkarma ve çözüm üretme için yararlı olduğunu belirtmişlerdir. Veliler ile yapılacak işbirliğinin, okul ev bütünlüğünü sağlayarak, istenmeyen davranışları önlemeye katkı sağlayacağı yönünde tüm görüşmeciler hemfikirdir. Öğretmen görüşleri; “Veli toplantıları aile ile öğretmenin, öğrenci hakkında birbirlerine bilgi aktarmalarına fırsat verir. Evde ve okulda öğrencinin istenmeyen davranışlarını engellemek için birbirini tamamlayıcı çalışmaların ve başka hangi yöntemler deneneceğinin veli toplantısında konuşulması istenmeyen davranışları önlemeye faydalı olacaktır. Velilerle görüşüldüğünde öğrencinin istenmeyen davranışları yapma sebebi de ortaya çıkacağından, öğretmenin önleme çalışmalarında işi kolaylaşıyor. (G: Bb / 16), “Veli toplantılarının çok faydalı olduğunu düşünüyorum. Veli-öğretmene; öğretmen-veliye öğrenci hakkında bilgi aktarır, nasıl davranılacağına karar verilir. Çocuğun istenmeyen davranışlar yapmamasına gerekli davranışlar hem evde hem okulda vurgulanırsa istenmeyen davranışlar ortadan kalkar” (G: Ba / 12) şeklindedir.

Ab ve Ea öğretmenleri veli ile yapılacak görüşmelerin birebir olmasının daha faydalı olacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Ab öğretmeni görüşünü; “Toplantıların faydası olmuyor. Toplantı esnasında söyleneni veli kabullenmiyor. Birebir görüşerek bilgilendirdiğimizde işe yarıyor. Veli öğrenci ile ilgili daha fazla bilgi edinilecek bir kaynaktır. Bu da istenmeyen davranışlar önlemede katkı sağlayacaktır.” (G: Ab / 8) şeklinde ifade etmiştir.

Aa öğretmeni ise, velilerle yapılan görüşmelerin çocukların kendilerini daha iyi hissetmelerine dolayısıyla istenmeyen davranıştan vazgeçmelerine sebep olduğuna değinmiş ve görüşünü; “Veliler ile görüşme çocuk üzerinde olumlu baskı oluşturuyor. Çocuğun kendini değerli, mutlu hissetmesini, sınıfta yerini

sağlamlaştırmasını sağladığından istenmeyen davranışları önleyebiliyor. Annesinin onu takip ettiğini, ilgilendiğini düşünüp istenmeyen davranışlardan vazgeçiyor-çocuklar.” (G: Aa / 28) şeklinde belirtmiştir.

Görüşülen tüm öğretmenler, sınıf öğretmeni ile velilerin işbirliği içinde olmalarının, öğrenci ile ilgili gerekli bilgilerin öğretmene aktarılmasında ve sınıfta karşılaşılan istenmeyen davranışların önlenmesinde büyük katkı sağlayacağını belirtmişlerdir. Ama bunun için birebir görüşmelerin daha faydalı olacağını ifade etmişlerdir. İlgili literatür incelendiğinde, bu bulguları destekleyen bilgiler görülmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin okul dışı yaşantısı hakkında bilgiye veya başarısızlıkları konusunda özel yardıma gereksinme duyduklarında da ailelerle sürekli iletişim kurmalıdır (Celep, 2004: 97-98). Aileler, disiplin sorunlarının çözülmesinde, sınıf içi çalışmalarda, motivasyonun sağlanmasında çok önemli rol oynayabilirler (Erdoğan, 2000:134).

Sınıfta karşılaşılan istenmeyen davranışların önlenmesi için öncelikle davranışların nedenlerinin, sınıf öğretmeni tarafından anlaşılması gerekmektedir. Nedenler bilinmeli ki uygun ve gerekli önlemler alınabilsin. İlgili literatür incelendiğinde, sınıfta oluşan istenmeyen davranışın nedenleri arasında aileden kaynaklanan nedenlerin de olduğu görülmektedir. Aileden kaynaklanan nedenlerin anlaşılması, yapılması gereken en uygun yaklaşıma karar verilmesi ve bunun için de öğrencinin okul dışı aile ilişkilerinin öğrenilmesi için aile ile işbirliğinin gerekliliği ve önemi ortaya çıkmaktadır.

4.3.11. Ders Etkinliklerinin, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi

4.3.11.1. Öğretmen Görüşleri

“Derste uygulayacağınız etkinliklerin, istenmeyen davranışları önlemeye nasıl bir katkı sağlayacağını düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin öğretmen görüşleri;

- İstenmeyen davranışlara fırsat kalmaması

Kod başlığı altında sunulmuştur.

İstenmeyen Davranışlara Fırsat Kalmaması

Derste yapılan etkinliklerle ilgili olarak görüşmeye katılan öğretmenler, yapılan etkinliklerin öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini çekerek, onları eğlendirerek istenmeyen davranış yapmalarına olanak sağlamayacağını belirtmişlerdir. Konuyla ilişkin Bb öğretmenin görüşü; “Etkinlikleri yaparken çocuklar bir oyun bir eğlence gözüyle baktığı için olaya, etkinliğin içinde kaybolurlar çoğu zaman. İlgi, dikkat hep etkinlikte oluyor. İstenmeyen davranışlarda azalma oluyor. Akıllarına ders dışı, istenmeyen davranışlar gelmiyor bile.” (G: Bb / 16) şeklindeyken, Ba öğretmenin görüşü; “Eğer etkinlik sınıf seviyesine uygunsa çocuk zevkle etkinliğin içine dalacağından istenmeyen davranışları unutacaktır. Uygun etkinlik, istenmeyen davranışları önlemeye önemli katkı sağlar.”(G: Ba / 12) şeklindedir.

Ca öğretmeni seçilen etkinliklerin öğrencilere hitap etmesinin önemine dikkati çekerek görüşünü; “Çocuğun zekâ ve zevkine yakın etkinlikler yapılırken istenmeyen davranışlar yok olur. Ama çocuğun zekâ ve zevkine yakın olmayan etkinlikler yapılırken istenmeyen davranışlarda artış görülür.” (G: Ca / 20) şeklinde ifade etmiştir.

4.3.11.2.Öğrenci Görüşleri

“Derste uygulayacağınız etkinliklerin, istenmeyen davranışları önlemeye nasıl bir katkı sağlayacağını düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin öğrenci görüşleri ise;

- Etkinliklerin dikkat toplayıcı olması

Kod başlığı altında toplanmıştır.

Etkinliklerin Dikkat Toplayıcı Olması

Sınıfta yapılan etkinliklerle ilgili olarak öğrenciler, yapılan etkinliklerin öğrenci seviyesi ve ilgisine uygun olduğu takdirde, öğrencilerin ilgisini çekerek istenmeyen davranışlardan uzaklaştıracağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Ea2 öğrencisinin bu konudaki görüşü; “Etkinliklerde eğer zor değilse, neşeli, pozitif olan öğrenci istenmeyen davranıştan uzaklaşır, yapmaz. Ama zorsa ben yapamıyorum diye hırçınlaşıp daha çok istenmeyen davranışlar yapabilir.”(G: Ea2/ 23) şeklindeyken, Ca1 öğrencisinin görüşü; “Etkinliğe kafamızı verince dalıyoruz, istenmeyen davranış herkes unutup. O etkinliği bitireyim diye uğraşırken istenmeyen davranış yapılmıyor. Çünkü herkes sınıfta eğleniyor etkinlik yapılırken.”(G: Ca1/ 31) şeklindedir. Ca2 öğrencisi ise, etkinliklerin öğrenciler için eğlenceli yanına dikkat çekerek görüşünü; “etkinlikler çok eğlenceli oluyor. Bazen eğlenirken gürültü oluyor ama istenmeyen davranışlar az oluyor, çünkü ilgimiz hep etkinlikte oluyor”(G: Ca2/ 23) şeklinde ifade etmiştir.

Bb2, Db1 ve Db2 öğrencileri, bu etkinlikleri yaptırırken, öğretmenlerin sınıfta istenmeyen davranışlara fırsat verecek boşluk oluşumunu engellemeleri gerektiğine dikkati çekmişlerdir. Konuya ilişkin Db1 öğrencisinin görüşü; “Etkinlik yaparken boşluklar oluşabiliyor bazen. Öğrenciler bunu değerlendirip istenmeyen davranışlar yapıp, curcuna yapıyorlar sınıfta. Olumsuz etkisi ile daha fazla istenmeyen davranışlar oluşturuyor etkinlikler.”(G: Db1/ 9) şeklinde, Db2 öğrencisinin görüşü ise; “Etkinlik yaparken karışıklık çok olduğundan, boşluğa düşenler olduğundan istenmeyen davranış artıyor.”(G: Db2/ 34) şeklindedir.

Öğretmen ve öğrenci görüşlerinden, derste yapılan etkinliklerin öğrenciye hitap etmesi halinde, bu etkinliklerin, öğrencilerin dikkatini toplayacağı ve istenmeyen davranışlara fırsat kalmayacağı ortaya çıkmıştır. Bu noktada, etkinlikler arasında geçiş yapılırken oluşacak boşlukların istenmeyen davranışlara neden olduğu unutulmamalıdır. Kaunin’e göre, dersin sunumu, bir dersten diğerine veya bir etkinlikten diğerine geçişte öğrenciler daha fazla istenmeyen davranışlar göstermektedir. Etkinliklere geçişteki düzgünlük öğrencileri çalışmada tutar ve

davranış sorunlarını azaltır (Charles, 1996: 49). Selçuk (2001: 202) ise, öğretim etkinliklerinin, öğrenci zeka alanlarına hitap edecek şekilde düzenlenmesinin, istenmeyen davranışları önlemeye katkı sağlayacağı görüşündedir. O halde, etkinliklerin öğrenci ilgi ve zevkine, uygun olmasının, istenmeyen davranışların önlenmesinde öğretmene yardımcı olacağı söylenebilir.

4.3.12. Ders Kazanımlarının Günlük Hayattan Oluşunun, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi

4.3.12.1. Öğretmen Görüşleri

“Ders kazanımlarının günlük hayata yakın oluşunun, istenmeyen davranışları önlemedeki etkisi ile ilgili neler düşünüyorsunuz?” sorusuna Ab öğretmeni dışındaki tüm öğretmenler ve öğrenciler görüş bildirmiştir. Soruya ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri;

- Kazanımların derse odaklanma kolaylığı sağlaması
- Kod başlığı altında sunulmuştur.

Kazanımların Derse Odaklanma Kolaylığı Sağlaması

Görüşmeci öğretmenlerin tamamına yakını, ders kazanımlarının günlük hayattan olmasının öğrencilerin dikkatini daha çok çekeceğini dile getirmiştir. Öğretmenlere göre öğrenciler daha ilgili dinleyince, derse odaklanmaları kolaylaşacağından istenmeyen davranışlar da önlenecektir. Çünkü günlük hayattan olan kazanımlar onlar için daha somuttur. Bu konuya ilişkin Ea öğretmenin görüşü; “Günlük hayatta olunca, çocuk kendine yakın hissediyor, dersle ilgili ve dikkatli oluyor. Bu süreçte derse odaklanıyor, istenmeyen davranışlar olmuyor, girişimci ruh ve iletişim gücü artınca kendine güveni artınca, istenmeyen davranışlar önlenmiş oluyor.” (G: Ea / 36) şeklindeyken, Bb öğretmenin görüşü; “kazanımlar günlük hayatta olunca ilgi ve dikkatleri o derse daha çabuk yönelirler. İstenmeyen

davranışlar daha az oluyor. Somut geliyor günlük hayatta da karşılaştıkları için.” (G: Bb / 17) şeklindedir.

4.3.12.2.Öğrenci Görüşleri

Görüşmeye katılan öğrencilerden Db1 öğrencisi dışındaki tüm katılımcılar, ders kazanımlarının günlük hayattan seçilmesinin istenmeyen davranışları önlemeye katkı sağlayacağı yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğrenci görüşleri, günlük hayatta karşılaşma ihtimali olan bilgilerin öğrenilmesi için, öğrencilerin daha dikkatle dersi dinleyecekleri ve derste fikir belirtmede sıkıntı yaşamayacakları için katılımın artacağı, böylece istenmeyen davranışların önlenileceği noktasında birleşmiştir. Ab1 öğrencisinin bu konudaki görüşü; “konu bize daha yakın olunca dersi işlemek daha zevkli olacağından, herkes bir şeyler söyleyeceğinden ders zor gelmez, katılım artar, istenmeyen davranışlar önlenmiş olur.”(G: Ab1/ 3) şeklindedir. Ba2 öğrencisi görüşünü; “Günlük hayattan konularda, herkesin söyleyeceği şeyler olduğundan herkes derse katılıyor, istenmeyen davranışları bırakılıp, dersle ilgileniliyor. Çünkü hayatta kesin karşılaşacak, mutlaka öğrenmeliyim diye bakıyor olaya, ilgisi çok oluyor.”(G: Ba2/ 32) şeklinde ifade ederken, Eb1 öğrencisi ise; “Hayatta karşıma çıkacak bilgiler olunca daha dikkatli ders dinlerim. Mutlaka öğrenmeliyim bana lazım olacak diye düşünürüm istenmeyen davranışları yapmaktansa dersi tercih ederim.”(G: Eb1/ 20) şeklinde belirtmiştir.

Db1 öğrencisi ise, istenmeyen davranışlar yapan öğrencilerin, kazanımları evde de kullanmadıkları için bir katkısı olmayacağı görüşündedir. Ve görüşünü; “Faydası olacağını sanmıyorum. Çocuk onu hayatında evinde de kullanmayacağından, ilgisini çekmez. Evinde de istenmeyen davranışlar yapıyordur çünkü o.”(G: Db1/ 9) şeklinde ifade etmiştir.

Gerek öğretmenlerin ifadeleri, gerekse öğrencilerin görüşleri, ders kazanımlarının günlük hayattan oluşunun, öğrencilerin ilgisini ve dikkatini derse toplayarak istenmeyen davranışlardan uzaklaşacağını ortaya çıkarmıştır. Db1

öğrencisinin “faydası olacağını sanmıyorum. Çocuk onu hayatında evinde de kullanmayacağından, ilgisini çekmez. Evinde de istenmeyen davranışlar yapıyordur çünkü o.” şeklindeki ifadesi, okul ile ev arasındaki uyuma dikkat çekmesi nedeniyle önemli görülebilir. Ders kazanımlarının öğrenci yaşantısına yakın oluşu, onun dersi dikkatli dinlemesine sebep olabilir. Fakat okul ile ev yaşantısı arasında uyumun sağlanmasının önemli olduğu düşünülmektedir.

4.3.13. Derse Aktif Katılımın Sağlanmasının, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi

4.3.13.1. Öğretmen Görüşleri

“Derste öğrencilerin aktif (katılımcı) olması, sizce istenmeyen davranışları önlemeye nasıl bir katkı sağlar?” sorusuna ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerinden oluşturulan kod başlıkları aşağıda sunulmuştur;

- İstenmeyen davranışlara zaman kalmaması,
- Öğrencilerin özgüvenlerinin artması.

İstenmeyen Davranışlara Zaman Kalmaması

Bu koda ilişkin görüş bildiren Da, Ab, Ba, Cb, Eb, Aa, Db ve Ea öğretmenleri, öğrencilerin derse aktif katılımlarının sağlanması ile ilgi ve dikkatin derse toplanacağı ve öğrencilerin istenmeyen davranış yapmaya fırsatlarının kalmayacağını belirtmişlerdir. Ea öğretmeni görüşünü; “çocuklar katılımcı olunca, ilgi ve dikkat hep derste oluyor, istenmeyen davranışlara fırsat kalmıyor. Başı boş kalamayan öğrencilerin istenmeyen davranışları önlenmiş olur” (G: Ea / 36) şeklinde belirtirken, Aa öğretmeni ise; “öğrenci her derste aktif olduruluyorsa derse hazırlanıp gelme ihtiyacı duyar, dersi de takip etme ihtiyacı duyar, her an kalkabilir çünkü, bu duyguyla istenmeyen davranışlardan uzaklaşır, önlenabilir” (G: Aa / 29) şeklinde ifade etmiştir.

Öğrencilerin Özgüvenlerinin Artması

Sadece Bb ve Ca öğretmenleri bu koda ilişkin görüş bildirirken, aktif katılımcı öğrencilerin özgüvenlerinin artmasının istenmeyen davranışları önlemeye katkı sağlayacağına dikkat çekmişlerdir. Bb öğretmenin görüşü; “derste öğrencilerin aktif tutulması istenmeyen davranışları önlemeye önemli katkı sağlar. Çocuk sürekli söz alıyorum diye. Özgüveninin gelişmesinden dolayı istenmeyen davranışlardan uzaklaşır, derse verir kendini. Pasif öğrenciler zaten aktif olamadıkları için, boşlukta ve hırçın psikolojilerinden dolayı istenmeyen davranışlar sergilerler. Onlar aktif hale getirilirse istenmeyen davranışlar önlenir” (G: Bb / 17) şeklindeyken, Ca öğretmenin görüşü ise; “öğrenci, aktif hale getirilirse sürekli, kendini değerli hissedip, derse önem verip, çalışıyor, katılım sürekli olunca da istenmeyen davranışları yapmıyor. Ama aktif olmazsa ben bu derste yokum diye hissedip, dersten kopuyor, istenmeyen davranışlara yöneliyor. Tüm öğrencileri aktif halde tutma istenmeyen davranışların ortamın uygun olmasını sağlar” (G: Ca / 21) şeklindedir.

4.3.13.2. Öğrenci Görüşleri

İstenmeyen Davranışlara Zaman Kalmaması

Görüşme yapılan öğrencilerin çoğunluğu bu kod üzerinde yoğunlaşmıştır. Görüş bildiren öğrenciler, derse aktif katılım olmadığı zaman canlarının sıkıldığını, dikkatlerinin başka şeylere kaydığını böylece istenmeyen davranışların oluştuğunu belirtmişlerdir. Bunun yanında, derse katılan öğrencilerin her an kalkma ihtimali olduğundan istenmeyen davranış yapmaya zamanı ve imkânı olamayacağına da değinmişlerdir. Ba1 öğrencisi görüşünü; “hep parmak kaldıran öğrenciler dersle ilgilendikleri için ders onları alıkoyar. İstenmeyen davranışlar oluşmaz. Hep derse katılan öğrenci dersin nasıl aktığını anlamaz. Hiç istenmeyen davranış yapmadan bir bakar ki zil çalmış”(G: Ba1/ 5) şeklinde, Bb2 öğrencisi; “derste aktif olmayan öğrencinin meşgul olduğu bir şey yok. O yüzden canı sıkılır, başka şeyle uğraşır ve

istenmeyen davranışlar yapar. Ama öğrenciler aktif olursa, hep derle ilgilenir. İstenmeyen davranış yapmak için zaman ve imkânları olmaz. İstenmeyen davranışlar önlenmiş olur.” (G: Bb2/ 29) şeklinde ve Ea2 öğrencisi de; “Derse katılmayan birinin derste canı sıkılır istenmeyen davranışlara yönelir. Ama hep katılımcı olsa, bana söz verildiğinde mahcup olmayayım düşüncesiyle daha dikkatli derse verir kendini böylece istenmeyen davranışlar önlenir.”(G: Ea2/ 24) şeklinde ifade etmiştir.

Öğrencilerin Özgüvenlerinin Artması

Aa1 ve Eb1 öğrencileri, derse katılan öğrencinin kendine olan güveninin artacağını, katılımcı olmanın dersi dinleme zorunluluğu sağlayacağını böylece de istenmeyen davranışların önlenebileceğini belirtmişlerdir. Aa1 öğrencisinin görüşü; “Herkes derse katıldığında, kendini değerli görüp, kendine güveni artıyor öğrencilerin. Her an kendine söz hakkı verilme ihtimali olduğundan, öğrenci dersi daha iyi dinler, istenmeyen davranışlar yapamaz. Ama pasif olsa nasıl olsa kalkmıyorum diye sıkılıp, istenmeyen davranışlar yaparlar. (G: Aa1/ 12) şeklinde iken, Eb1 öğrencisinin görüşü; “Derse çok katılan öğrencinin kendine olan güveni artar derste pasif kalan öğrencinin canı sıkılır istenmeyen davranışlara yönelir. Derse herkesin katılması herkesin dinlemesi istenmeyen davranışların oluşmayacağı anlamına gelir.”(G: Eb1/ 20) şeklindedir.

Öğretmenlerin ve öğrencilerin görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin derse aktif katılımının sağlanmasının, hem istenmeyen davranışlara zaman bırakmaması hem de öğrencilerin özgüvenlerini artırması nedeniyle, istenmeyen davranışların önlenmesine katkı sağladığı görülmektedir. Bu bulgular literatür ile paralellik göstermektedir. Kaunin’e göre istenmeyen davranışlar, öğrenciler sıkıldıkları ve değişiklik istediklerinde meydana gelir (Charles, 1996: 52). Katılımcıların derse katılan öğrencinin sıkılmayacağını ifade etmelerine dayanarak, öğrencilerin derse aktif katılımlarının, onların ilgi ve dikkatlerini canlı tutarak, istenmeyen davranışları önleyeceği söylenebilir.

4.3.14. Grup Çalışmaları Yapılmasının, İstenmeyen Davranışları Önlemeye Etkisi

4.3.14.1. Öğretmen Görüşleri

“Sınıf içinde işbirlikçi ve müşterek grupların oluşturulması ve ortak proje çalışmaları yapılmasının, istenmeyen davranışları önlemeye katkısı ile ilgili neler düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri;

- Öğrenciler arası kaynaşma ve etkileşim sağlanması
Kod başlığı altında sunulmuştur.

Öğrenciler Arası Kaynaşma ve Etkileşim Sağlanması

Görüşme yapılan öğretmenlerin tümü, sınıfta yapılan grup çalışmalarının öğrencileri kaynaştırarak etkileşim sağlayacağı, bu etkileşimin de öğrencilere sorumluluk duygusu kazandıracağı ve istenmeyen davranışları önleyeceği yönünde görüş bildirmişlerdir. Konuya ilişkin Bb öğretmenin görüşü; “Karma gruplar oluşturulursa, kaynaşma sağlanır öğrenciler arasında. Grup çalışmalarında sorumluluk duygusu gelişen, yardımlaşma hissi ile sevecen olan öğrenci, diğer örnek arkadaşlarından da etkilenip istenmeyen davranışları terk edebiliyor. Grupça çalışmalar öğrenciler için oyun gibi geliyor, eğleniyorlar istenmeyen davranışlardan uzaklaşıp, proje ve de çalışmaya yoğunlaşıyorlar.”(G: Bb / 17) şeklinde iken, Ca öğretmenin görüşü; “Grup çalışmalarında her seviyeden öğrenci aynı ortamda, aynı amaç uğruna çalışacağı için, öğrenciler birbirinden mutlaka etkileniyor. İlgili öğrenci gören çocuk, ondan etkilenir, kendine çeki düzen verip istenmeyen davranışlar yapmaktan vazgeçer. Gruba dâhil edilen öğrenci, dışlanmadığı görev ve değer verildiği ve basitte olsa bir şey yapabileceği için, istenmeyen davranışlardan vazgeçip, gelişme gösterir.” (G: Ca / 21) şeklindedir. Ea öğretmeni ise görüşünü; “Grupta sorumluluk bilinci oluşuyor, istenmeyen davranışları yapanlar sürekli uyarılıyor. Uygun davranışlar hatırlatılıyor. Birbirleriyle etkileşim üst düzeyde- olunca, olumlu öğrencinin etkisine giren diğer öğrenci istenmeyen davranışlar yapmaya yönlenmiyor.” (G: Ea / 37) şeklinde ifade etmiştir.

4.3.14.2. Öğrenci Görüşleri

Öğrenciler Arası Kaynaşma ve Etkileşim Sağlanması

Görüşmeye katılan öğrencilerden Bb2 öğrencisi dışındaki tüm öğrenciler, Grup çalışmalarının istenmeyen davranışların önlenmesine olumlu katkı sağladığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Öğrenciler, grup ve proje çalışmalarının hem eğlenceli olması hem de öğrencileri kaynaştırması açısından önemli olduğuna değinmişlerdir. Grupta öğrenciler birbirlerinden etkilenerek ve birbirlerini uyararak istenmeyen davranışların önlenmesine katkı sağlayacaklardır. Ea2 öğrencisinin bu konudaki görüşü; “Grupta iyi öğrencilerden etkilenen diğer öğrenciler istenmeyen davranışlar yapmamaya özenirler. Birbirlerini düzeltici oluyor öğrenciler grupta çünkü.”(G: Ea2/ 24) şeklindeyken, Ea1 öğrencisinin görüşü; “Grup çalışması, proje çok eğlenceli oluyor. Birbirimize yardımcı oluyoruz, uyarıyoruz. O arkadaş verimli olmaya başlayınca dersin tadını alır. O zaman ilgisi istenmeyen davranışlara kaymaz. Fırsat bulamaz. Birbirimizi hep kontrol altında tutuyoruz çünkü.” (G: Ea1/16) şeklindedir.

Bb2 öğrencisi de, grup çalışmalarının dersi öğrenmeye katkı sağladığı ama istenmeyen davranışların oluşmasına da fırsat verdiği yönünde görüş belirtmiştir. Bb2 öğrencisinin görüşü; “Grup çalışmaları konuyu öğrenmemize katkı sağlıyor. Ama istenmeyen davranışlar daha çok oluşuyor. Bizim sınıfımızda grup çalışması yapılırken, gürültü ve ses artıyor.” (G: Bb2/ 29) şeklindedir.

Görüşleri incelenen öğretmen ve öğrencilerin geneli, grup çalışmalarının öğrencilerde sorumluluk bilincini geliştirdiğini, öğrencilerin birbirlerini olumlu yönde etkilediğini, böylece istenmeyen davranışların önüne geçilebildiğini ifade etmişlerdir. Bu görüşler literatür ile tutarlılık göstermektedir. Kaunin, sıra çalışmasının çeşitlendirilmesi ve canlı tutulmasının, istenmeyen davranışları azaltarak öğrencinin çalışmaya bağlılığını artırdığını belirtmektedir (Charles, 1996: 55). Öğrencilerin işbirlikçi ve müşterek grup çalışmalarının, onlara birbirlerini

kontrol ederek uyarıda bulunma fırsatı verdiği için, istenmeyen davranışları önlemeye katkı sağladığı söylenebilir.

Bu noktada bir öğrencinin, “Grup çalışmaları konuyu öğrenmemize katkı sağlıyor. Ama istenmeyen davranışlar daha çok oluyor. Bizim sınıfımızda grup çalışması yapılırken, gürültü ve ses artıyor.” şeklindeki görüşü, bu çalışmalar yapılırken sınıfta boşlukların oluştuğu, kontrolün eksik kaldığı, bunun da istenmeyen davranışlara neden olduğu gerçeğine dikkat çekmektedir. Bu noktada, öğretmenlerin grup çalışmaları yaptırırken, sınıf kontrolünü sağlamaları gerektiği söylenebilir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularına ve yorumlarına dayalı olarak ulaşılan sonuçlar ve bu sonuçlara ilişkin öneriler yer almıştır.

5.1. Sonuçlar

Bu araştırmada, ilköğretim okullarında görev yapan 5. sınıf öğretmenlerinin ve ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin, sınıf ortamında karşılaştıkları istenmeyen davranışların neler olduğuna, bu davranışlarla baş etmede sınıf öğretmenlerinin kullandıkları önleyici yaklaşımlara ve kullanılan bu yaklaşımların etkililiğine ilişkin görüşleri incelenmiştir. Yapılan görüşmeler ve öğretmen-öğrenci formlarından elde edilen verilerin analizleri yapılarak aşağıdaki sonuçlara varılmıştır.

Sınıf ortamında karşılaşılan istenmeyen davranışların neler olduğuna ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri incelendiğinde öğretmenlerin, sınıflarında karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarının, derste izinsiz konuşmalar (dersi bölme), kavga etme, etkinliklere katılmama (dersi dinlememe), söz dinlememe (saygısızlık), ödev yapmama, derse ilgisiz kalma, derste başka şeylerle ilgilenme, birbirlerini şikâyet etme, küfür etme, derse geç kalma, yalan konuşma, aşırı suskunluk olduğu sonucuna varılmıştır.

Öğrenciler ise, sınıflarında karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışlarının, izinsiz konuşmalar (dersi bölme), kavga etme, etkinliklere katılmama (dersi dinlememe), söz dinlememe (saygısızlık), ödev yapmama, derse ilgisizlik, derste başka şeylerle ilgilenme, birbirlerini şikâyet etme, küfür etme, derse geç kalma, temizliğe dikkat etmeme, okul araç gereçlerine zarar verme, zararlı ve

yasak eşyalar bulundurma, kopya çekme, öğrencinin kendine güvensizliği olduğunu düşünmektedirler.

Sınıf öğretmenlerinin, sınıf ortamında oluşan istenmeyen davranışlarla baş etmede kullandıkları önleyici yaklaşımların neler olduğuna ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşleri incelendiğinde ise, öğretmen ve öğrenci formlarından elde edilen bilgilere göre öğretmenlerin, istenmeyen davranışları önlemek için, sorumluluk verme (Görevlendirme), öneride bulunma ve uyarma, göz teması kurma ve mimikle ifade etme, öğrencilerle olumlu iletişim kurma, ön sırada oturtma (grup değiştirme), aile ile işbirliği (ev ziyaretleri), sınıf kurallarını öğrencilerle hazırlama, sınıfta yok sayma (kayıtsız kalma), sınıfın derse katılımını sağlama, öğrenciye değerli olduğunu hissettirme, ben dili ile konuşma, motivasyon sağlama, materyal artırma, açık uçlu soru sorma, aynı davranışla karşılık verme, örneklerle sonuçları anlatma yaklaşımlarını tercih ettikleri gözlenmektedir.

Öğretmenler, tercih ettikleri yaklaşımların, istenmeyen davranışları önlemede etkili olduğunu düşünmektedirler. Bu yaklaşımlardan sadece öneride bulunma ve uyarma yaklaşımı, Bb, Db ve Eb öğretmenleri tarafından etkisiz bulunmuştur.

Öğrenciler ise öğretmenlerinin, istenmeyen davranışları önlemede, öneride bulunma ve uyarma, göz teması kurma ve mimikle ifade etme, öğrencilerle olumlu iletişim kurma, aile ile işbirliği (Ev ziyaretleri), sınıf kurallarını öğrencilerle hazırlama, sınıfta yok sayma (kayıtsız kalma), korkutma, kızma, tehdit etme, öğretmenin sınıfta dolaşması, ceza verme, etkinlik yaptırma, toplantı düzenleme gibi yaklaşımları kullandıklarını belirtmişlerdir.

İstenmeyen davranışları önlemeye yönelik yaklaşımlardan, öneride bulunma ve uyarma, öğrencilerle olumlu iletişim kurma, öğretmenin sınıfta dolaşması, korkutma, kızma, tehdit etme, ceza verme yaklaşımlarının bazı öğrenciler tarafından etkili, bazıları tarafından ise, etkisiz olduğu düşünülmektedir.

Öte yandan, aile ile işbirliği (Ev ziyaretleri), sınıf kurallarını öğrencilerle hazırlama, sınıfta yok sayma, göz teması kurma ve mimikle ifade etme, etkinlik yaptırma yaklaşımları öğrenciler tarafından etkili olduğu düşünülen, toplantı düzenleme yaklaşımı ise etkisiz olduğu düşünülen yaklaşımlar olarak görülmektedir.

Öğretmen ve öğrenciler, görüşme sorularından elde edilen verilere göre, istenmeyen davranışlarla baş etmede, öğretmenlerin tercih ettikleri önleyici yaklaşımlardan;

- Sınıf kurallarının öğrencilerle beraber hazırlanması,
- Öğrenci beklentilerine öğretmenler tarafından cevap verilmesi,
- Okul yöneticileri ile işbirliği yapılması,
- Rehberlik uzmanları ile işbirliği yapılması,
- Öğretmenlerin tutum ve davranışlarına dikkat etmeleri ,
- Öğretmenler arası işbirliği yapılması,
- Tahmin mekanizmasının (Öğretmenin, öğrencinin yapacağı davranışı önceden kestirebilme becerisi) kullanılması,
- Sınıfın fiziki durumunun düzenlenmesi,
- Sınıf toplantıları düzenlemesi,
- Okul veli işbirliği yapılması,
- Derste öğrenciye uygun etkinlikler yaptırılması,
- Ders kazanımlarının günlük hayattan oluşu,
- Öğrencilerin derse aktif katılımın sağlanması,
- Grup çalışmaları yapılması yaklaşımlarının, etkili olduklarını düşünmektedirler.

5.2. Öneriler

5.2.1. Uygulamaya Yönelik Öneriler

1- Sınıfta karşılaşılan istenmeyen davranışların önlenmesi için, sınıf öğretmenlerinin, sınıf yönetimi ve sınıfta disiplin sağlama konularında kendilerini sürekli geliştirmeleri ve gerekli donanıma sahip olmaları gerekmektedir.

2- Korkutma, kızma, tehdit etme, ceza verme gibi tepkisel yaklaşımlar ve uyarma gibi istenmeyen davranışları tekrarlatan yaklaşımlar, öğretmenler tarafından önleyici yaklaşım olarak kullanılmaktadır. Sınıf öğretmenlerinin, böyle yanlış kullanımlarının ortadan kaldırılması için, bu konuda bilgilendirilmeleri gerekmektedir.

3- Öğretmenler, öğrencilerin kendilerinden neler beklediklerinin farkında olmalı ve bu beklentilere yeterli ölçüde cevap vermelidirler.

4- Öğretmenlerin, sınıfta sergiledikleri tutum ve davranışlarına özel özen göstermeleri gerekmektedir.

5- Öğretmenler arasında istenmeyen davranışların önlenmesine yönelik bilgi alışverişi yapılmalı, tecrübeler yardımıyla istenmeyen davranışlarla baş edemeyen öğretmenlere yardımcı olunmalıdır.

6- Sınıfın fiziki durumu düzenlenerek, istenmeyen davranışlara sebep olan ortamın oluşması engellenmelidir.

7- Belli aralıklarla sınıf toplantıları düzenlenerek, istenmeyen davranışlara ve bu davranışların önlenmesine ilişkin öğrenci görüşlerine başvurulmalıdır.

8- Öğretmenler, derste öğrenciye uygun etkinlikler yaptırılmasına, ders kazanımlarının günlük hayattan seçilmesine, öğrencilerin derse aktif katılımın sağlanmasına ve grup çalışmalarının ihmal edilmemesine özen göstermelidirler.

5.2.2. Araştırmaya Yönelik Öneriler

1- Sınıf öğretmenleri dışında branş öğretmenlerinin de, istenmeyen davranışların önlenmesi için kullandıkları yaklaşımlara yönelik araştırmalar yapılabilir.

2- Sınıflarında istenmeyen davranışlar sık rastlanan ve sınıflarında istenmeyen davranışlar az rastlanan öğretmenlerin özelliklerine ilişkin araştırmalar yapılabilir.

3- Farklı evren ve örneklemelerle benzer araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKLAR

Ağaoğlu, Esmahan. “Sınıf Yönetimiyle İlgili Temel Olgular” (Edit. Zeki Kaya) **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Pegem-A Yayıncılık, 2003.

Akar, İlhan.“ Öğrenci Davranışlarını Etkileyen Etmenler,” (Edit. Zeki Kaya) **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Pegem-A Yayıncılık, 2003.

Ataman, Ayşegül. “Sınıf İçinde Karşılaşılan Davranış Problemleri ve Bunlara Karşı - Geliştirilen Önlemler”, (Edit. Leyla Küçükahmet) **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2003.

Atıcı, Meral. “Öğrenci İstenmeyen Davranışlarıyla baş etmede Türk Ve İngiliz Öğretmenlerin Kullandıkları Yöntemlerin Karşılaştırılması,” **Eğitim Yönetimi Dergisi**, sayı: 29, 2002, ss. 9-26.

Aydın, Ayhan. **Sınıf Yönetimi**. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım,2000.

----- **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Alfa Yayıncılık,2003.

Aydın,Bahri.“İlköğretim Okullarında Sınıf Disiplininin Sağlanması,” Yayımlanmamış Doktora Tezi, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**. 2001.

Aytekin, Halil. “Çağdaş Sınıf Yönetimi Yaklaşımında İdeal Öğretmen Modeli,”(Edit. Leyla Küçükahmet) **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2003.

Balay, Refik. **Sınıf Yönetimi**. Sandal Yayıncılık, 2003.

Başar, Hüseyin. **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Anı Yayıncılık, 2004.

----- **Sınıf Yönetimi**. İstanbul MEB Yayınları, 1999.

Bayrak, Coşkun. “Okullardaki Disiplin Uygulamalarının Çağdaş Yönetim Anlayışı Açısından Değerlendirilmesi”. **II. Eğitim Bilimleri Kongresi’nde Sunulan Bildiri**. Hacettepe Üniversitesi. Ankara:1995.

Bilen, Mürüvvet. **Plandan Uygulamaya Öğretim**. Ankara: Anı Yayıncılık, 2002.

Bilgen, Nihat. **Çağdaş ve Demokratik Eğitim**. Milli Eğitim Yayını, İstanbul: 1994.

Bilgen, Süheyla. “ Eğitim ve Disiplin”, **Yaşadıkça Eğitim**, sayı: 18, 1991, ss.20-22.

Binbaşoğlu, Cavit. **Eğitime Giriş**. Ankara: Binbaşoğlu Yayınevi,1998.

Bursalıoğlu, Ziya. **Okul Yönetiminde Yeni Yapı Ve Davranış**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları,1987.

Charles, C, M. **Building Classroom Discipline**. Fifth edition, Longman, New York, (1996)

Celep, Cevat. **Sınıf Yönetimi ve Disiplini**. Ankara: Anı Yayıncılık, 2004.

Chiu, LianHwang; Tulley, Michael. “ Student Preferences of Teacher Discipline Styles” **Journal of InsTructional Psychology**. Vol. 24 Issue 3, Sep97, p168, 8p.

Çalık, Temel.”Sınıf Yönetimi ve Özellikleri,”(Edit. Leyla Küçükahmet) **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2003.

Çelik, Vehbi. **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Nobel Yayıncılık,2003.

Demir, Yılmaz. “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıfta Karşılaşılan İstenmeyen Davranışlara Karşı baş etme Stratejileri,” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**. 2003.

Durukan, Haydar ve Halil İbrahim Öztürk. **Sınıf Yönetimi**. Ankara: HD Yayıncılık, 2004.

Erden, Münire. **Sınıf Yönetimi**. İstanbul: Alkım Yayınevi, 2003.

Erdoğan, İrfan. **Sınıf Yönetimi**. İstanbul: Sistem Yayıncılık, 2000.

Ertürk, Selahattin. **Eğitimde Program Geliştirme**. Ankara: Meteksan Yayınları, 1998.

Fidan, Nurettin ve Münire Erden. **Eğitime Giriş**. Ankara: Meteksan Yayınları, 1993.

Gözütok, F. Dilek. “ Disiplin Sağlamada Öğretmen Davranışları.” **Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt 25, Sayı 2, 1992.

Gündüz, Hasan Basri. “Eğitim Okul Ve Sınıf Yönetimi,”(Edit.Ş.Şule Erçetin-Çağatay Özdemir) **Sınıf Yönetimi**.Ankara:Asil Yayınevi, 2004.

Güven, Mehmet. “Ana-Baba İle İlişkiler,” (Edit.:Emin Karip) **Sınıf Yönetimi**. Ankara, Pegem-A Yayıncılık, 2004.

Hoşgörür, Vural. “İletişim”, (Edit: Zeki Kaya) **Sınıf Yönetimi**. Ankara, Pegem-A Yayıncılık, 2003.

Işık, Halil. “Öğrenme Ortamlarının Fiziksel Düzenleri,” (Edit. Mehmet Şişman-Selahattin Turan) **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Öğreti Yayıncılık, 2004.

Karasar, Niyazi. **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2004.

Karip, Emin. **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Pegem-A Yayıncılık, 2004.

Keskin, Mehmet Ali. “ Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Kullandıkları Baş Etme Yolları”. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2002.

Korkmaz, İsa. “İstenmeyen Davranışların Önlenmesi,” (Edit. Zeki Kaya) **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Pegem-A Yayıncılık, 2003.

Özdemir, İbrahim Ethem.“Sınıf Ortamında İstenmeyen Davranışlar,” (Edit.Ş.Şule Erçetin-Çağatay Özdemir) **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Asil Yayınevi, 2004.

Öztürk, Bülent.“ Sınıfta İstenmeyen Davranışların Önlenmesi Ve Giderilmesi,” (Edit. Emin Karip), **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Pegem-A Yayıncılık, 2004.

Öztürk, Necla “Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri, “Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü**, 2001.

Pala, Aynur. “Sınıfta İstenmeyen Öğrenci Davranışlarını Önlemeye Dönük Disiplin Modelleri”, **Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı 13, Sayfa:171- 178. 2005.

Sayın, Nüket “Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları Ve Bu Davranışların Nedenlerine İlişkin Görüşleri İle İstenmeyen Davranışları Önleme Yöntemleri” Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, **Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü**, 2001.

Selçuk, Ziya. “ Disiplinde Rehberlik Yaklaşımı ve Sınıf Yönetimi” **Çocuklarımız İçin Eğitim Sohbetleri**. Ankara: Pegem-A Yayıncılık, 2001.

Tertemiz, Neşe. “Sınıf Yönetimi Ve Disiplin,”(Edit. Leyla Küçükahmet) **Sınıf Yönetimi** Ankara: Nobel Yayıncılık, 2003.

Tezcan, Mahmut. **Eğitim Sosyolojisi**. Ankara: 1997.

Tök, Ayşegül.”Sınıf Disiplini Sağlamada Sınıf ve Branş Öğretmenlerinin Karşılaştırılması”, http://www.egitirim.inonu.edu.tr/Aysegul_disiplin.html, **2003**.

Turan, Selahattin.“Yönetimle İlgili Temel Teori Ve Yaklaşımlar,”(Edit. Mehmet Şişman-Selahattin Turan) **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Öğreti Yayıncılık, 2004.

Tutkun, Ömer F.“Sınıfta Yerleşim Düzeni,”(Edit. Zeki Kaya) **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Pegem-A Yayıncılık, 2003.

Tulley, Michael; C hui, Lian Hwang. “ Children’s Perseptions of the Effectiveness of Classroom Discipline Technigues” **Journal of Instructional Psychology**, Vol.25, Issue 3, Sep98, p189, 9p.

..... “Student Teachers and Classroom Discipline”
Journal of Educational Research, Vol 88 Issue 3, Jan/ Feb95, p164, 8p.

Türnüklü,Abbas. “İlköğretimde Sınıf İçi İstenmeyen Davranışlar ve Nedenleri”,
Yaşadıkça Eğitim, Sayı 64, Sayfa:30-34. 1999.

..... “Sınıf İçi Davranış Yönetimi” , **Eğitim Yönetimi**, Sayı 21,
Sayfa:141-152.2000.

Türnüklü, Abbas ve M. Galton. “Student’s misbehaviours in Turkish and English primary classrooms,” **Educational Studies**. 27 (3), 291-305. 2001.

Türnüklü, Abbas ve Vesile Yıldız. “Öğretmenlerin Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarıyla Başa Çıkma Stratejileri I” **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Sayı: 284, 2002a, ss.22-27.

..... “Öğretmenlerin Öğrencilerin İstenmeyen Davranışlarıyla Başa Çıkma Stratejileri II” **Çağdaş Eğitim Dergisi**, Sayı: 285, 2002b, ss.32-36.

Türnüklü, Abbas ve İdris Şahin ve Namık Öztürk. “İlköğretim Okullarında, Öğrenci, Öğretmen, Okul Yöneticisi Ve Velilerin Çatışma Çözüm Stratejileri” **Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, Sayı: 32, 2002, ss. 574-594.

Türnüklü, Abbas ve İdris Şahin. “İlköğretim Okullarında, Öğrenci Çatışmaları ve Bu Çatışmalarla Başa Çıkma Stratejileri” **Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi**, Sayı: 30, 2002c, ss. 283-302.

Yağcı, Esed. “Sınıf İçi Demokratik Öğretimin Öğrenci Erişisi Ve Akademik Benlik Kavramına Etkisi,” Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, sayı:13, 1997.

Yıldırım, Ali ve Hasan Şimşek. **Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayınları, 2000.

Yiğit, Birol. “Sınıfta Disiplin ve Öğrenci Davranışının Yönetimi,” (Ed. Mehmet Şişman-Selahattin Turan) **Sınıf Yönetimi**. Ankara: Öğreti Yayıncılık, 2004.

EKLER:

EK 1: Öğretmen Formu

EK 2: Öğrenci Formu

EK 3 : Öğretmen Görüşme Soruları

EK 4 : Öğrenci Görüşme Soruları

Ek 1: Öğretmen Formu

Sayın Öğretmen;

“Sınıfta Karşılaşılan İstenmeyen Davranışlar, Bu Davranışlarla Baş Etmede Kullanılan Önleyici Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Etkililiği” adlı bir çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmaya yönelik olarak, karşılaştığınız istenmeyen davranışlar (eğitim öğretimi aksatan her tür davranış), istenmeyen davranışlarla baş etmede kullandığınız önleyici yaklaşımlar ve kullanılan bu yaklaşımların etkili olup olmadığına ilişkin düşüncelerinizi içeren bir Öğretmen Formu sunulmuştur. Formu doldururken lütfen istenmeyen davranışlar ve baş etmede kullandığınız önleyici yaklaşımlara ilişkin düşüncelerinizi somut olarak belirtiniz.

Vereceğiniz her yanıt eğitime yapılan bir katkı olacaktır. Samimi ve içten yapacağınız katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Bilge YILDIZ
Yüksek Lisans Öğrencisi

Kişisel Bilgiler:

Cinsiyeti (E /K):..... Mesleki Kıdeminiz:.....yıl

Mezun Olduğunuz Bölüm:.....

ÖĞRETMEN FORMU

Aşağıda sizden sınıfınızda karşılaştığınız istenmeyen öğrenci davranışları (eğitim öğretimi engelleyen her tür davranış), kullandığınız önleyici yaklaşımlar ve bu yaklaşımların etkililiğine yönelik bilgiler istenmektedir.Yazacağınız istenmeyen davranışların somut olması ve her davranışın karşısına, o davranışa yönelik kullandığınız önleyici yaklaşımı yazmanız önem taşımaktadır.Önleyici yaklaşımınızın istenmeyen davranışı engellediğini düşünüyorsanız Etkili sütununa X işareti, önleyici yaklaşımınızın istenmeyen davranışı engellemediğini düşünüyorsanız Etkisiz sütununa X işareti koyunuz.Çalışma konusunda çalışmaya katkı yapacağını düşündüğünüz önerilerinizi sayfanın alt ve arkasına belirtebilirsiniz.Yapacağınız içten ve samimi katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Yaklaşım		Önlemsel
İstenmeyen Öğrenci Davranışları		Önlemsel Yaklaşım
<u>Etkili</u>	<u>Etkisiz</u>	
1-.....		
2-.....		
3-.....		
4-.....		
5-.....		
6-.....		
Diğer		

Ek 2: Öğrenci Formu

Sevgili Öğrenci;

“Sınıfta Karşılaşılan İstenmeyen Davranışlar, Bu Davranışlarla Baş Etmede Kullanılan Önleyici Yaklaşımlar ve Bu Yaklaşımların Etkililiği” adlı bir çalışma yapılmaktadır. Bu çalışmaya yönelik olarak, sınıfınızda karşılaştığınız istenmeyen davranışlar (eğitim öğretimi aksatan her tür davranış), istenmeyen davranışlarla baş etmede öğretmeninizin kullandığı önleyici yaklaşımlar ve kullanılan bu yaklaşımların etkili olup olmadığına ilişkin düşüncelerinizi içeren bir Öğrenci Formu sunulmuştur. Formu doldururken lütfen istenmeyen davranışlar ve baş etmede öğretmeninizin kullandığı önleyici yaklaşımlara ilişkin düşüncelerinizi somut olarak belirtiniz.

Vereceğiniz her yanıt eğitime yapılan bir katkı olacaktır. Samimi ve içten yapacağınız katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Bilge YILDIZ
Sınıf Öğretmeni

Kişisel Bilgiler:

Cinsiyeti (E /K):.....

Okuduğunuz sınıf:

ÖĞRENCİ FORMU

Aşağıda sizden sınıfınızda oluşan istenmeyen öğrenci davranışları (eğitim öğretimi engelleyen her tür davranış), öğretmenizin bu davranışları engellemek için kullandığı önleyici yaklaşımlar ve bu yaklaşımların etkililiğine yönelik bilgiler istenmektedir. Yazacağınız istenmeyen davranışların somut olması ve her davranışın karşısına, o davranışa yönelik öğretmeninizin kullandığı önleyici yaklaşımı yazmanız önem taşımaktadır. Öğretmeninizin kullandığı önleyici yaklaşımın istenmeyen davranışı engellediğini düşünüyorsanız Etkili sütununa X işareti, engellemediğini düşünüyorsanız Etkisiz sütununa X işareti koyunuz. Çalışma konusunda çalışmaya katkı yapacağını düşündüğünüz önerilerinizi sayfanın alt ve arkasına belirtebilirsiniz. Yapacağınız içten ve samimi katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Öğretmeninizin kullandığı

Öğretmeninizin kullandığı

Önlemsel Yaklaşım

İstenmeyen Öğrenci Davranışları

Önlemsel Yaklaşım

Etkili

Etkisiz

1-.....

.....

.....

2-.....

.....

.....

3-.....

.....

.....

4-.....

.....

.....

5-.....

.....

.....

6-.....

.....

.....

Diğer

Ek 3: Öğretmen Görüşme Soruları

Araştırma Sorusu

İlköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin ve ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin, sınıf ortamında karşılaştıkları istenmeyen davranışların neler olduğuna, bu davranışlarla baş etmede sınıf öğretmenlerinin kullandıkları önleyici yaklaşımlara ve kullanılan bu yaklaşımların etkililiğine ilişkin görüşleri nelerdir?

Okul.....Tarih ve saat (başlangıç-bitiş).....Görüşmeci.....

Merhaba, benim adım Bilge Yıldız. Göynük Ekinciler 75.Yıl İlköğretim Okulunda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Sınıfta karşılaşılan istenmeyen davranışlar üzerine bir araştırma yapıyorum ve sizinle sınıf ortamında oluşan istenmeyen davranışlar, bu davranışları önlemede kullandığınız önleyici yaklaşımlar ve bu yaklaşımların etkililiği ile ilgili konuşmak istiyorum. Bu görüşmede amacım, sınıfta karşılaşılan istenmeyen davranışlar, bu davranışlarla baş etmede, sınıf öğretmenlerinin kullandıkları önleyici yaklaşımlar ve bu yaklaşımların etkililiği ile ilgili görüşlerini ortaya çıkarmaktır. Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçların, sınıf öğretmenlerinin, istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemelerine, dolayısı ile eğitim öğretimin sınıflarda aksamadan devam ettirilmesine katkıda bulunacağını ümit ediyorum. Bu nedenle sizin bu konudaki düşüncelerinizi öğrenmek istiyorum.

Bana görüşme süresince söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken görüştüğümüz bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağız.

Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?
Görüşmeyi izin verirseniz kaydetmek istiyorum. Bunun sizce bir sakıncası var mı?
İzninizle sorulara başlıyorum.

Öğrenci Davranışlarını Yönetim Becerileri

- 1- Dönem başında sınıf kurallarını öğrencilerle beraber oluşturmanın,, istenmeyen davranışları önlemeye etkisi ile ilgili neler düşünüyorsunuz?
- 2- Öğretmenin öğrenci beklediklerinin farkında olması, istenmeyen davranışların önlenmesinde nasıl bir öneme sahiptir?
- 3 - İstenmeyen davranışların önlenmesinde; okul yöneticileri ile yapılacak işbirliğinin sizce ne gibi katkısı olabilir?
- 4- İstenmeyen davranışların önlenmesinde; rehberlik uzmanları ile yapılacak işbirliğinin sizce ne gibi katkısı olabilir?
- 5- Öğretmenlerin kullandığı;
 - a- Mimiklerin, istenmeyen davranışları önlemeye etkisi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
 - b- göz iletişimi, istenmeyen davranışları önlemeye etkisi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
 - c- Öğrencilerin arasında dolaşması istenmeyen davranışları önlemeye etkisi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?
- 6- İstenmeyen öğrenci davranışlarının önlenmesi için, diğer öğretmenlerle yapılacak görüşmeler ya da ortak çalışmaların nasıl bir etkisi olacağını düşünüyorsunuz?
- 7- Tahmin mekanizmasının (öğretmenin, öğrencinin yapacağı davranışı önceden kestirebilme becerisi) öğretmenlerce kullanılmasının, istenmeyen davranışları önlemeye nasıl katkı sağlayacağını düşünüyorsunuz?

Sınıf Ortamı

- 8- Sınıf ortamında;
 - a- Öğrenci sayısının, istenmeyen davranışları önlemede nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?
 - b- Oturma düzenin, istenmeyen davranışları önlemede nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?
 - c - Sınıfın temiz olup olmamasının, istenmeyen davranışları önlemede nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?
 - ç- Sınıfın ısısının, istenmeyen davranışları önlemede nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?
 - d-Sınıfın aydınlatılmasının yeterliliğinin, istenmeyen davranışları önlemede nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?

e- İşlenen derse ait olmayan öğretim materyallerinin ve araçlarının ortadan kaldırılmasının, , istenmeyen davranışları önlemede nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?

Eğitim Süreci

- 9- Dönem başında ve dönem boyunca yapılacak sınıf toplantılarının, istenmeyen davranışların önlenmesine nasıl bir katkı sağlayacağını düşünüyorsunuz?
- 10- Dönem başında ve dönem boyunca öğrenci velileri ile yapılan görüşmeler, istenmeyen davranışları önlemede sizce nasıl bir etkiye sahiptir?
- 11- Sizce, öğretmenlerin öğretim etkinliklerine başlamadan önce sergileyecekleri otokratik (soğuk, öğrencinin cesaretini kıran, sınıf kontrolü elimde hissi veren) ya da demokratik (sınıfı gülümseyerek selamlayan, herkese eşit davranan, sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte hazırlayan) tutumlar, istenmeyen davranışların önlenmesine yönelik çalışmalar açısından nasıl sonuçlar doğurur?

Plân –Program

- 12- Derste uygulayacağınız etkinliklerin, istenmeyen davranışları önlemeye nasıl bir katkı sağlayacağını düşünüyorsunuz?
- 13- Ders kazanımlarının günlük hayata yakın oluşunun, istenmeyen davranışları önlemedeki etkisi ile ilgili neler düşünüyorsunuz?
- 14- Derste öğrencilerin aktif (katılımcı) olması, sizce istenmeyen davranışları önlemeye nasıl bir katkı sağlar?
- 15-Sınıf içinde işbirlikçi ve müşterek grupların oluşturulması ve ortak proje çalışmaları yapılmasının, istenmeyen davranışları önlemeye katkısı ile ilgili neler düşünüyorsunuz?

Ek 4: Öğrenci Görüşme Soruları

Araştırma Sorusu

İlköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenlerinin ve ilköğretim 5.sınıf öğrencilerinin, sınıf ortamında karşılaşılan istenmeyen davranışların neler olduğuna, bu davranışlarla baş etmede sınıf öğretmenlerinin kullandıkları önleyici yaklaşımlara ve kullanılan bu yaklaşımların etkililiğine ilişkin görüşleri nelerdir?

Okul.....Tarih ve saat (başlangıç-bitiş).....Görüşmeci.....

Merhaba, benim adım Bilge Yıldız. Göynük Ekinciler 75.Yıl İlköğretim Okulunda sınıf öğretmeni olarak görev yapmaktayım. Sınıfta karşılaşılan istenmeyen davranışlar üzerine bir araştırma yapıyorum ve sizinle sınıf ortamında oluşan istenmeyen davranışlar, bu davranışları önlemede öğretmeninizin kullandığı önleyici yaklaşımlar ve bu yaklaşımların etkililiği ile ilgili konuşmak istiyorum. Bu görüşmede amacım, sınıfta karşılaştığınız istenmeyen davranışlar, bu davranışlarla baş etmede öğretmeninizin kullandığı önleyici yaklaşımlar ve bu yaklaşımların etkili etkisizliği ile ilgili görüşlerinizi ortaya çıkarmaktır. Bu araştırmada ortaya çıkacak sonuçların, sınıf öğretmenlerinin istenmeyen davranışları önlemelerine, dolayısı ile eğitim öğretimin, sınıflarda aksamadan devam ettirilmesine katkıda bulunacağını ümit ediyorum. Bu nedenle sizin bu konudaki düşüncelerinizi öğrenmek istiyorum.

Bana görüşme süresince söyleyeceklerinizin tümü gizlidir. Bu bilgileri araştırmacıların dışında herhangi bir kimsenin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçlarını yazarken görüştüğümüz bireylerin isimlerini kesinlikle rapora yansıtmayacağız.

Başlamadan önce, bu söylediklerimle ilgili belirtmek istediğiniz bir düşünce ya da sormak istediğiniz bir soru var mı?

Görüşmeyi izin verirsiniz kaydetmek istiyorum. Bunun sizce bir sakıncası var mı?

İzninizle sorulara başlıyorum.

Öğrenci Davranışlarını Yönetim Becerileri

1- Sınıf kurallarını dönem başında öğretmeniz ile beraber hazırlamanın ve sonuçlarının tarafınızca dönem başında bilinmesinin istemeyen davranışları önlemeye etkisi ile ilgili neler düşünüyorsunuz?

2 – Öğretmeninizin, ondan neler beklediğinizin farkında olmasının, istenmeyen davranışların önlenmesini nasıl etkileyeceğini düşünüyorsunuz?

3 - Okul yönetimi ile yapılan çalışmaların, istenmeyen davranışların önlenmesine nasıl katkı sağladığını düşünüyorsunuz?

4- İstenmeyen davranışların önlenmesinde, rehberlik uzmanları ile yapılacak işbirliğinin sizce ne gibi katkısı olabilir?

5- Öğretmenlerin kullandığı;

a- Mimiklerin, istenmeyen davranışları önlemeye etkisi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

b- Göz iletişiminin, istenmeyen davranışları önlemeye etkisi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

c- Öğrencilerin arasında dolaşması istenmeyen davranışları önlemeye etkisi ile ilgili ne düşünüyorsunuz?

6- Öğrencilerin, sınıflarında duygu ve düşüncelerini açıklarken, kendilerini rahat ve güvende hissettikleri bir öğretmenle karşı karşıya olmaları, istenmeyen davranışları önlemeyi nasıl etkiler?

Sınıf Ortamı

7- Sınıf ortamında;

a- Öğrenci sayısının, istenmeyen davranışları önlemede nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?

b- Oturma düzenin, istenmeyen davranışları önlemede nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?

c - Sınıfın temiz olup olmamasının, istenmeyen davranışları önlemede nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?

ç- Sınıfın ısısının, istenmeyen davranışları önlemede nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?

d-Sınıfın aydınlatılmasının yeterliliğinin, istenmeyen davranışları önlemede nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?

e- İşlenen derse ait olmayan öğretim materyallerinin ve araçlarının ortadan kaldırılmasının, , istenmeyen davranışları önlemede nasıl bir etkisi olduğunu düşünüyorsunuz?

Eğitim Öncesi Hazırlık

8- Dönem başında ve dönem boyunca, sınıf sorunlarının çözümünü araştırmak, sınıfta daha verimli ders yapabilmek ve sınıf kurallarını uygulamak için neler yapılacağını konuşulduğu sınıf toplantılarının yapılmasının, istenmeyen davranışların önlenmesine nasıl bir katkısı olacağını düşünüyorsunuz?

9- Sizce öğretmenlerin, öğretim etkinliklerine başlamadan önce sergileyecekleri otokratik (soğuk, öğrencinin cesaretini kıran, sınıf kontrolü elimde hissi veren) ya da demokratik (sınıfı gülümseyerek selamlayan, herkese eşit davranan, sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte hazırlayan) tutumlar, istenmeyen

davranışların önlenmesine yönelik çalışmalar açısından nasıl sonuçlar doğurur?

Plân –Program

10- Derste uygulanacak etkinliklerin, istenmeyen davranışları önlemeye nasıl bir katkı sağlayacağını düşünüyorsunuz?

11- Ders kazanımlarının günlük hayata yakın oluşunun, istenmeyen davranışları önlemedeki etkisi ile ilgili neler düşünüyorsunuz?

12- Derste öğrencilerin aktif (katılımcı) olması, istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemede nasıl etki eder?

13- Sınıf içinde işbirlikçi ve müşterek grupların oluşturulması ve ortak proje çalışmaları yapılması, istenmeyen davranışları önlemeye nasıl katkı sağlar?

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Bilge Yıldız

Sürekli adresi : Ekinciler Köyü İlköğretim Okulu Göynük/
BOLU

Doğum Yeri ve Yılı : Arpaçay 05/ 04/ 1980

Yabancı Dili : İngilizce

İlköğretim : Ali Dilmen ilköğretim Okulu 1991 , Ali
Dilmen Orta okulu 1994. SAKARYA

Ortaöğretim : Ali Dilmen Lisesi 1997. SAKARYA

Lisans : Abant İzzet Baysal Üniversitesi 2001. BOLU

Çalışma Hayatı : İncesu İlköğretim Okulu DİYARBAKIR
Ekinciler Köyü İlköğretim Okulu Göynük/
BOLU

